

Devla

- Bódis Kriszta ▶ Az átok szent dolog 5
- Kiss Judit Ágnes ▶ pergető 7
- Bán Olivér ▶ Lovak 8
- nextepp béla ▶ Csikiri 9
- Győrei Zsolt ▶ Hajdinom 12
- Jónás Tamás ▶ Felelőtlenek 18
- Rentz Mátyás ▶ Kisprózák 41
- index ▶ Netes leszámolás pisztollyal és kamerával 52

Permutáció

- Szilágyi-Nagy Ildikó ▶ Ne, hé(z) ez a maga sir(odalom) 57
- Sopotnik Zoltán ▶ Eltörlik a pátosz a tükörben 60
- Pollágh Péter ▶ Versek 61
- Mócsai Gergely ▶ Versek 64
- Borbáth Péter ▶ [aznap a busz
újra ott rohadt le...] 66
- Nemes Z. Márió ▶ Barokk Femina 67
- Czapáry Veronika ▶ Vágy 69
- Középkor – reneszánsz – kora újkor ▶ John Donne
és Dénes király versei 73

Moduláció

- Klapcsik Sándor ▶ A virtuális városok:
cybertér vagy paratér? 79
- Benyovszky Krisztián ▶ Mongol monológok – cseh
perspektívából 88
- Halmai Tamás ▶ Isten, Császár, földlakók 91
- H. Nagy Péter ▶ Melankólia³ 94

Coda

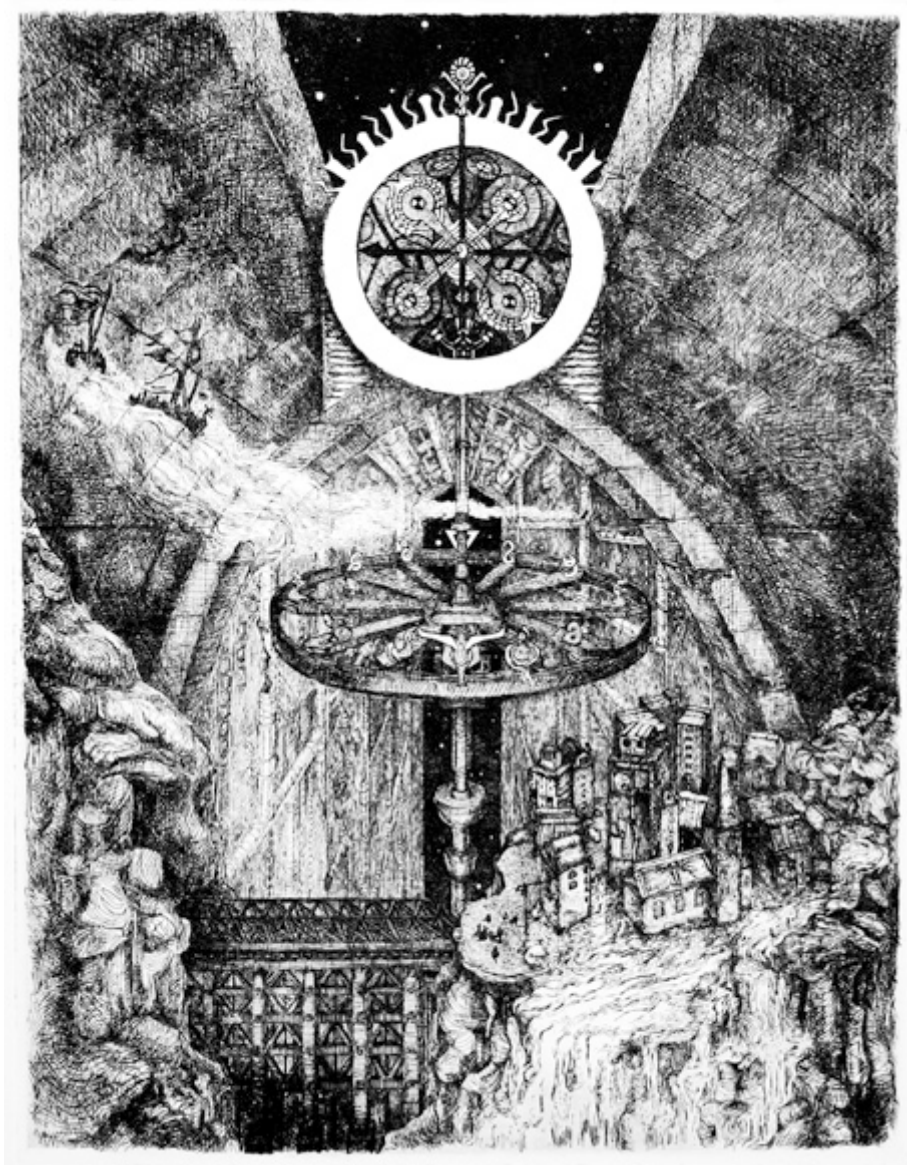
- Király Farkas ▶ ha netán amerikában... 99

Nem annyira illusztrációk készítése a célom, mint inkább a mesék erővonalainak feltérképezése az én vizuális eszközeim segítségével. Nagyjából úgy, mint mikor az ember egy hatalmas és gyönyörű, színes szőttest simít végig szálakon keresgélő ujjaival, hogy azokat külön érezve találja meg a láthatatlan, közöttük feszülő, őt is folyamatosan teremtő gondolatot... Nagyon szeretnék bennük addig a teremtő közegig alámerülni, ahol az óriás erők éppen felismerhető alakokká kezdik formálni, és alakjaikban, mesei képeikben mindenkinek saját anyanyelvén szólva játsszák le szimbolikus történeteiket, csakis érettünk, hogy emlékezzünk, honnan s miért jöttünk!

Papp Nikolett

KÉPJEGYZÉK

3. o.	A Fakerék	rézkarca
6. o.	„Megmérettetett, megszámláltatott...”	linómetszet
43. o.	A Tehénpásztor	linómetszet
55. o.	A Vaskerek	rézkarca
65. o.	A Katedrális	rézkarca
68. o.	Labirintus	rézkarca
71. o.	„Egyszer volt, hol nem volt...”	rézkarca
77. o.	A Hegyek előtt	rézkarca
92. o.	A Sárkány 33. éve	rézkarca
97. o.	Gregoriánhoz	rézkarca

Devla

Az átok szent dolog* ◀

A hagyományt nekünk meg kell őriznünk. Egy öregasszonynak kell, hogy átkozzon, mert aki esküre vesz, az csak az igazat mondhatja. Megadják azt a tiszteletet nekem, hogy akit én elátkozok, hogy az átok az egy szent dolog, meg hogy egy ilyen tisztességes asszony átka fog.

Fölkelnek korán. Nem esznek, nem isznak, nem mosakodnak, és akkor elé teszem neki a szentképet, fekete kendőt, gyertyát, hogy az igazat mondja. Akkor minden szó után mondja:

– Ámin, ámin, ámin.

Én előtte elmondom annak az illetőnek, hogy úgy menjen esküdni, hogy csak az igazságot köll hogy elmondja, mert Isten van az égben, és Isten hallja, amit én őrá átkozok. Mert mi az átoknak nagyon hiszünk. Csak annyit mondunk:

– Az isten verjen meg!

Annyi. Mert az átoknál még a templomban se igazibbat.

Na, a fiaim úgy vették észre, hogy a legkisebb testvérük szereti ezt a lányt. Elmentem. Esküre vettem a lányt.

– Esküre veszlek most a fiamért, hogy szereted-e tiszta szívből vagy nem. A Drága Szent Jó Isten úgy verjen meg, úgy verjen meg, hogy boldogságot soha ne adjon, úton-útfélen Istentől legyél verve. Hogy az egyik fától a másikig kopjon el a segged. Kopjon el az apádé is, kopjon el a testvéreidé is, a nagyapádé is. Hogy úgy kopjon el, hogy ne férjenek a nadrágba, amennyiben potyára esküszöl, hogy szereted a fiamat – vagy nem szereted a fiamat. És hogy csak a lakodalom miatt méssz hozzá. Ha tiszta szívből szereted, akkor mondd azt, hogy igen. De ha nem szereted, akkor ne tedd fel a koszorút, ha csak a koszorúért és a temploméért akarod ezt a lakodalmat.

Istenem, segíts, hogy azokat a gyertyákat, amiket adtál, mind a testvéreidre, az apádra, azokra, akik biztattak, bujtottak, akik melletted álltak, akik neked jót akartak, azokat úgy verje meg a Jó Isten, hogy soha boldogságot ne adjon nekik. Úton-útfélen úgy verje meg őket a Jó Isten, hogy mindig szegénységben éljenek.

Mutasd meg, Istenem, mutasd meg, Istenem, mutasd meg, Istenem...!

Verje őket az Isten, hogy az egyik fától a másikig, hogy az egyik helyről a másikra legyenek taszítva, mint a Jukábus van eldobva.

Istenem, nézz le rám, nyaljam a fájdalmaidat, csókoljam a szarjaidat.

És ő erre azt mondta:

– Szeretem és hozzámegyek.

Potyára tette le az esküt. Én erre megörültem, és azt mondtam:

– Jól van, megcsinálom neked a lakodalmat, ha szereted. Ő azt mondta:

– Szeretem.

* Elhangzott a *Romani Kris* című dokumentumfilm készítése közben.

Ingyen tett esküt. Mutassa meg neked hát az első szilveszter éjszakán, neked és a kurvádnak is, az apádnak is, az anyádnak is azt a szenvedést, amit én éreztem! Olyan fájdalommal aludjál el te is, mint ahogy én aludtam el! Istenem, nézz le rám, lásd a gyertyáimat, én nem átkozom őket potyára! Én nem égetem rá ártatlanul a gyertyákat, meg akarta öletni a fiamat a kurvája miatt.

Mutasd meg, Istenem! Mutasd meg, Istenem! Mutasd meg, Istenem! Ne adjon neki az Isten boldogságot, a gyerekének, a gyerekeinek sem, se a Pankának, se az Imrusnak, se az Alexandrának, se az Ibolyának. Mindig bánat legyen a szívükben, úton-útfélen az anyjának is, és csak a seggükön csúszva tudjanak menni, és úgy kopjon el a seggük. Az egyik bajon meg a másikon mutassa meg nekik a Jó Isten. Úgy, ahogy nekem is megmutatta, és nekem adott szívfájdalmat. Nekik is ilyen szívfájdalmat adjon. Nézz le rájuk, Istenem! Hallgasd meg szavaimat! Hogy érje el őket az átok, és ne legyen boldogságuk még a gyerekeiknek a gyerekeiben sem. Mert ingyen esküdött. Mert én letettem a szentképet, a gyertyát, a fekete kendőt, ahogy most esküdök, így vettem esküre a családjára, a testvéreire.

Elmentem oda. Fölkérdeztem a lányt. Mondtam:

– Istentől verve legyen az a lány, aki az esküvőből megy férjhez. És aki nem szereti azt a fiút, az ne menjen hozzá!

Erre mondta az anyja:

– Úgy legyen, engedje a Jó Isten, Istentől legyen verve.

Mondtam neki:

– Marikám, akkor szeptember tizedikén megyünk, mert most elsején jár le az Ilon-nak a gyász.

Mondta:

– Nyugodtan!

A Sajtós a Kutyu előtt. Ott vannak most is, meg lehet tőlük kérdezni, megmondják az igazat. Majd mentünk tisztességgel az Emberhez:

– Tetszik nekünk a lányod, jönnénk tizedikén kéretni.

Erre az ember azt mondja:

– Nyitva van a kapunk, jöhettek!

De érje el ez az átok, és ne legyen a gyerekeinek a gyerekeibe se boldogsága, mint énnekem van így, hogy csináltak belőlem, megőszültem, megfehéredtem, mert az én fiamat becsapta.

Ámin, ámin, ámin!

addig néztél szerelemmel,
áldjon meg a Devla,
míg megvertél a szemeddel,
vigyen el a Devla,

úgy magadhoz szorítottál,
áldjon meg a Devla,
hogy a végén felcsináltál,
vigyen el a Devla,

hoztál nekem inni-enni,
áldjon meg a Devla,
basztál feleségül venni,
vigyen el a Devla,

a gyereket elrengetted,
áldjon meg a Devla,
csak a lóvét nem fizetted,
vigyen el a Devla,

hoztál nekem cifra kendőt,
áldjon meg a Devla,
mellé másik asszonyt, kettőt,
vigyen el a Devla,

ha nem mész el szépszerével,
áldjon meg a Devla,
megétetlek büröklével,
vigyen el a Devla,

megvetem a halott-ágyad,
áldjon meg a Devla,
lehugyozom a fejfádat,
vigyen el a Devla

► Lovak

A Tiszaira
egy óra múlva
fut be a vonatod
sose volt ilyen messze
elmehetnék
(elmehetnék lókupecnek)
egy mappa jut eszembe
az
amire először
a címedet írtad
és alá:
baszd meg
nincsenek is lovaim –
arra már nem emlékszem
mit akartam én
a lovakkal
dögöljön meg
az összes
ördög vigye
(a fejfájásommal együtt)
lovak nélkül is
kifejezetten otthonosnak
tűnik a lakás
csak kissé ziláltak
a szobák
(értelmezhetetlen
a látvány)
minden ugyanott van
ahol szokott
mégisincs semmi
igazán a helyén
de azt hiszem
(ha hazaérsz)
a jelenléted
rendbeszed
minden szegletet

Azok a boldog nyolcvanas évek, azokkal a négy-falvas futballtornákkal, ott, ahol a Nagyküküllő átsorog Székelyföldről a Szászföldre, Keresztúron még innen, de Fehéregyházán már túl, hol Petőfi is megboldogult.

Betfalva, Boldogfalva, Fiafalva, Szederjes. Micsoda harcok, gigászi küzdelmek zajlottak a Wembleyre csöppet sem emlékeztető pályákon, a falulibák kedvenc legelési helyén.

A legkirályibb mégis a szederjesi focipálya volt. A néhai báró kertjében találtak neki helyet, mellette futott Brassó felé a vonat, ha Segesvár felől jött, Kolozsvár felé, ha Brassó felől jött. Röhögött is rendesen az utazóközönség, ha meccs közben tilosjelt fogott ki a vonat, s megállott majdnem a pálya szélén.

Majdnem, mert a vasút s a futballpálya között ott volt a Kicsi Kőszikla, ami hajdanában egy volt a Nagy Kősziklával. Alagútban kattogtak alatta a vonatok, de a hetvenes évek áradásai, földrengései erősen elbizonytalanították a talajt, úgyhogy felrobbantották, így lett Kicsi meg Nagy Kőszikla.

Az, hogy kőszikla, enyhén nagyképű kifejezés, mert tulajdonképpen homok volt meg föld, itt-ott megkövesedve, de hát ez jellemző Szederjesre. Akkora, hogy belefér egy nagyobbfajta mellényzsebbe, ám olyan szép, s olyan tévedhetetlenül okos emberek lakják, hogy csak na.

Kicsinységéből fakadóan a lélekszáma sem volt túl nagy, ezért szövetkezett a közelkörnyék egyetlen román falujával, Felekkal, hogy ütőképes csapattal álljon ki évről évre a már említett tornán.

A torna úgy működött, hogy a négy falu mindegyike megrendezte a maga fordulóját. A négy csapat egyből elődöntőzött, aztán győztes a győztesrel, vesztes a vesztesrel. A tornagyőztesek természetesen kupát emelhettek fejük fölé, amit általában a segesvári Fajancából csempészett ki valamelyik belevaló szederjesi, és seggrészegre itták magukat a rendezők számlájára.

Ha valamelyik csapat megnyerte mind a négy fordulót, az volt az úgynevezett falusi Grandszem, ez azonban nemhogy ritkán, hanem csak egyszer sikerült, természetesen Szederjesnek.

Persze hogy nyáron zajlottak a Meccsek, s úgy illett, meg jól is esett, hogy akik elszármaztak a faluból, ha a szüreti bála nem is, de legalább a Meccsekre otthon legyenek, legalábbis így működött Szederjesen. Ha valaki még nem jött volna rá, én szívvel-lélekkel a szederjesi színeknek szurkoltam, kedvenc anyai nagyanyámék révén szederjesi lévén.

A nagy szem története előtt még annyit, hogy tényleg népünnepély volt a Meccsek idején. Papp Lajos, a kollektívelnök, mindig kitett magáért. Egy kocsi sör (közepes teherkocsi), miccs a Meccsen, kürtőskalácsok, csecsebecseárusok, nagy disznóhúsok rostélyon, ami a nyolcvanas évek aranykorába eldugott falvakban nem volt semmi.

Szülinapi pénzem maradékait mindig félretettem a Meccsek idejére, hogy Zolival megereszthessünk egy-két sört, csomag szivart, flekkent. Itt jött be a képbe a Kicsi Kőszikla lelátószerese, ugyanis a bokros oldalában kitűnően lehetett sörözni, cigarettaozni annak, aki inkább tíz volt, mint tizenéves.

1986-ot vagy 1987-et írtunk, amikor Szederjesnek összejött a nagy szlem.

Meleg volt, mint a jólsikerült augusztusok első hetében. A péntek-szombat azzal telt, hogy a pálya kisebb-nagyobb egyenetlenségeit felszórtuk homokkal, összeszedtük a libafosokat stb.

Összevissza izgulta magát a falu népe. Hát hogyne. Szederjes győzött Fiafalván, Betfalván, sőt még Boldogfalván is. Az idény esélyesei ugyanis a boldogfalvi zöldek voltak, akik előző évben három győzelemig jutottak a szeniális Csikirinek köszönhetően.

Abban az évben azonban pechük volt, mert Csikiri rögtön az első mérkőzésen lesérült, s csak a szederjesi meccsre jött helyre.

A feszültséget az is fokozta, hogy előző évben éppen Szederjes kék mezes tizeneggye állította meg a boldogfalviakat a Grandszlemben úgy, hogy Csikiri tizenegyest hibázott, illetve Papp Laci kivédte.

Istenem, hogy az hogy védett, amikor nem volt részeg!

Meg egyáltalán, micsoda csapatunk volt akkoriban... Vajna Csabával, Papp Ernővel, aki már a harmadosztályos csapatban játszott, a sebes lábú Sobri Jóska, a feleki Kotyecár, a legjobb jobb- és balhátvédek. No és Sándor Béla a maga száz kilójával, meg a rettenetesen erős szabadrúgásaival, a pontos beadásairól híres Dajka András, Palika, Árgyó Csabi, Dorinel és Kosztel... Jók voltunk, minek tagadjam.

Nem is féltünk senkitől, csak Csikiritől. Fekete, kicsi és gyors volt, mint az ördög. A semmiből bukkant elő, egyszer csak ott volt Boldogfalván. Seprűcsinálóként kereste meg a betevőt, mint általában a boldogfalvi cigányok, s úgy focizott, hogy az Isten se jobban.

Csúnya is volt ráadásul a nagyon magasodó homlokával, a legenda mégis azt mondja, hogy amikor elvitte valamelyik másodosztályos vidéki csapat próbajátékra, azért küldték vissza, mert a megyei párttitkár feleségének is begurított valamit. Mások szerint lopásra vetemedett, de én nem hittem el. Csikiri úgy cselezett, mint két Pelé s három Maradona, minek akkor neki lopni, gondoltam magamban, s az irigység számlájára írtam a rosszmájúságokat.

Felvirradt a nagy vasárnap. Sorsoláskor minden rendben, elkerültük a boldogfalviakat az első menetben. Szederjes könnyed 3:0-val lép át a sárga betfalviakon, Papp Laci mindent hátrít, nem iszik semmit, a dolgok jól alakulnak.

Következik a Fiafalva kontra Boldogfalva. Minden szem Csikirit figyel, közelről, távolról, ahogy lehet. Én a magamfajttákkal a Kicsi Kőszikla oldalában sörökkel, kárpácikkal. Izzadunk, izgulunk. Csikiri megint úgy játszik, mint Isten egyszülött cigány fia. Végeredmény 4:2, két gól és két gólpasz jelzi a szederjesieknek, hogy Csikirivel nem lehet kukoricázni.

Fokozódik a feszültség, a meleg. Lejátsszák a vesztesek alulrangadóját, de szinte senkit nem érdekel. Zolival veszünk még egy-egy sört, cigit megint, mert idegesek vagyunk, s miután elhajtjuk a nálunknak kisebbeket, elfoglaljuk a legjobb helyeket a Kicsi Kősziklán.

Még egy félóra, még egy negyed. Többet vagyunk a bokrok között, mint a homoklelátón.

Végre elkezdődik.

Az első tíz perc óvatos adogatás. A mieink urai a helyzetnek, Csikirit ketten, hárman is fogják, jóformán labdába se rúg.

Egyre magabiztosabban játszunk. Tizenhetedik perc. Kotyecár, aki akkoriban a nővéremnek csapta a szelet, megindul jobbszélen, át a felezővonalon, be középre Papp Ernőnek, aki elfektet két hátvédet, majd hatalmas bombát ereszt. Kapufa.

Csendes adogatások következnek, Csikiri még mindig sehol, aztán úgy a huszonötödik perc tájékán Sobri Jóska labdát szerez, s mint a szélvész indul balszélen, csak a

tizenhatos előtt mintegy öt méterrel állítják meg. Fault, ordítja a nép, s inti a bíró is. Sándor Béla lohol is előre a száz kilójával, izzad, mint a traktorfülkében, harmincöt fokos melegben. Elhelyezi a labdát, lendületet vesz. Felsőléc, be, gól!

A mérkőzésnek azonban nincs vége.

A kezdés után valahogy Csikirihez kerül a labda, rámegy Árgyó Csabi, rá Kosztel, András. Csikiri mégis a kapu előtt a labdával, lő, Papp Laci óriásit véd.

Hú, szakad ki belőlünk a megkönnyebülés.

Ezzel vége is az első félidőnek, mert csak harmincperces félidőket játszottak az NFFT (Négy Falu Futballtornája) szabályzatának értelmében.

Szünet mintha nem is lett volna.

Úgy folytatódik minden, mint az első félidőben, fogjuk Csikirit, hogy moccani se tud, s egy gyors ellentámadás után Kotyecár góljával 2:0 Szederjes javára.

Na, ekkor kezdődött a történelem. Papp Lajos, a szederjesi kollektíveknök, öblös hangján, jó hangosan odakiáltja Csikirinek.

– Kicsi cigány, te ma nem rúgsz gólt!

Csikiri erre nem mond semmit, ám az első adandó alkalommal hátramegy, s egyenesen a kapustól kéri a labdát. Meg is kapja.

Elindul. És megy, nem is látni már a labdát, olyan villámgyorsan vezeti a kicsi zöldfekete ördög a világoskékek között. Egy pillanat, két pillanat, s ott van már a tizenhatosnál, úgy szágul el Sándor Béla mellett, hogy azt se mondja, bikkmack, szemtől szembe a kapussal, az kimegy rá, s Csikiri a lába között, a Papp Laci Lába Között begurítja a labdát a hálóba!

2:1, nem baj, már csak öt perc, s megvan az első Grandszlem. Beállunk védekezni. Senki nincs elől.

Szederjes kontra Csikiri, a többi boldogfalvi nem is számít. Csikirivel viszont nem lehet bírni. Labdát szerez, kicselez mindenkit, ott a kapu előtt megint, lő, kapufa, aztán Laci megfogja. Már csak két perc. Csak ne jusson Csikirihez a labda, nézem az órát, egy perc, fél perc, a francba!

Nála van a labda, cselez, nem passzol, a tizenhatoson belül, felrúgják. Tizenegyes. Ha Papp Laci nem fogja meg, elvesztünk, ahogy most Csikiri játszik...

Hátha elrúgja, mint tavaly!

Ott áll Csikiri a meszes pontnál, helyezi a labdát. A játékosok a tizenhatoson kívül, még a boldogfalvi kapus is. Úgyis mindegy. Vagy-vagy.

Csak a legyek zümmögnek, meg az egyik nagyszájú, részeg boldogfalvi kiabál.

– Rúgd bé cigány, vagy haza se gyere Bódogfalára, az anyád fekete istenit!

Csikiri megnézi, megint nem szól semmit, köp egyet balra, s megkerüli a labdát jobbra. Háttal áll a mi kapunknak.

Nekisefutásból rúgja meg úgy a labdát, hogy az jó magasra felszáll a levegőbe, s gyönyörűen ível, mielőtt begurulna az üresen hagyott boldogfalvi kapuba.

Három-egy, s megvolt a Grandszlem Csikiri tizenegyesből rúgott öngóljával.

► Hajdinom

Hajdinom Béni úgy húzta, mint az Úristen. A Teatro Fenicében lett volna a helye. Pedig a Hajdinomok azóta cimbalmosok voltak, hogy a Béni nagyapja, Lajos bácsi 1853-ban póruł járt Velencében. Ott muzsikált a Campanile tövében, míg egy szép nap azon nem kapta magát, hogy felkéri a Fenice színház másodhegedűsének. Felcsapott. Éppen új darabot próbáltak, Verdi *La Traviatáját*. Az öreg Hajdinom olyan szép zenét még életében nem hallott – az opera mégis megbukott. Lajcsi bácsi erre felkerekedett, hazajött, elcsomagolta szépen a hegedűt, és a környék leghíresebb cimbalmosa vált belőle. Egyszer még valami Festetich grófnak is játszott. Fiáról, Ferkóról meg az a hír járta, hogy bíró uram portája előtt a bakter hátára kellett tennie a cimbalmot, úgy vernie, mert a hírhedett Göndör Sándornak ez jutott eszébe.

De minek a pókhálós múltba szaladgálni mesélnivalóért? Itt van maga Hajdinom Béni, azzal is annyi minden esett meg, csak győzze az ember végighallgatni.

Már eleve, hogy prímás lett. Nem ment az olyan könnyen, ahogyan azt a muzsikusi világban járatlan gondolná. Nem elég naphosszat a nagyapa hegedűjét babusgatni a padláslépcsőn, mikor ott vannak a Sárköziék, jó harminc éve azok adják a prímást. A Sárköziék sehogyan sem engedték volna az elsőséget, és ha nem jön az a kanyaró, ami a Jocó gyereket elviszi, hát bizonyos, hogy ez a mese is nehezebben indul, ha ugyan indul egyáltalában. A kanyaró azonban jött, a kis Sárközi Jocó ment – pöttyös volt szegény, mint valami labda, amit az Isten az ő furcsa kedvében éppen csak lepattintott a földre –, és a purdék között egy sem találtatott, aki úgy hajolt volna rá a hegedűre, mint Béni.

Húszéves sem volt, és már a Lelovich bárónál játszott. Pedig az nagy szó.

Meglehet, a harmadik faluban lakó Lelovichék csak a báróságig vitték, no de a koronákon az ágakat számolják a genealógusok, ha nem akad jobb dolguk. Egy báró olykor külön úr, mint egy herceg: a Napról is azt mondják, hogy hét ágra süt.

A Lelovich bárónál olyan pogány murik voltak, hogy azokhoz képest a grófi névnap elsőáldozás-számba ment. Három banda húzta felváltva a frisset és a búsongót, és a három banda talán az egész ország legkülönbje volt; a Dankóékért egészen el az Alföldre szalajtották a nagyobbik csészát... Ott elmuzsikálni az „Én vagyok a falu rossza egyedül”-t legalábbis egy Becsületrenddel felért. És amikor az öreg báró még oda is intette magához a prímást, és szőrös mutatóujját magasba tartva dirigálta neki a szordínót – hát ahhoz a kitüntetéshez fogható talán nincsen is a hadviselésben. Mesélik, hogy egyszer a fess Bachót kiverte az öreg Daniló a szálából, mert az nem tremolózott elég érzéssel, pedig a Bachóról még nótát is csináltak fent Pesten.

Hát itt, a Lelovichéknál remekelt Béni, sőt évente három-négyszer is. Úgy markolta valahogyan az ember szívét, mint pék a nyers tésztát – s ha markolta, hát el sem is engedte, míg a felcsukló, borostás férfizokogás el nem nyomta azt a hosszan kitartott, utolsó, gyönyörű hangot. Ez volt a kenyere.

Pestre mehetett volna a Béni... mit Pestre, mi volt neki az a Pest? Bécsbe mehetett volna, Párizsba mehetett volna, vagy akár Velencébe, a Teatro Fenicébe.

Aztán mégis ott kötött ki, a poros, szurtos megyeszékhelyen.

Talán nem is érdekes mese az ő meséje, de szeretem én ezt a Bénit, hát elmondom.

Jaj, az a Tercsi, az a Piros Tercsi! Hogy az hogyan rajongott a művészetért! Imádta minden megjelenési formájában – legfőképpen a művészekben. Már süldő lány korában hetekig ábrándozott az átutazó trupp hősszerelmeséről, egy festőről, kinek kiállítását az újságban dicsérték, vagy a karikalábú mérnökről, aki állítólag maga faragta a sakk-készletét. Mire fölött, e rajongások helyébe komolyabb epedezések léptek, sóvárogva kutatta a múzsa kegyeltjeit környezetében. A megyeszékhely azonban ilyen téren nem kényeztette el, legföljebb bálokkal szolgált. Tercsi ugyan utálta a taftot, mégis szívesen látogatta a bálakat, mióta az egyikén hajnaltájt látott egy urat, amint széles sugárban a plasztronjára rókázik. Az ifjú kékharsnya számára a beszszeltség ugyanazon mámor-nak, ugyanazon szédületnek, ugyanazon elvágódásnak volt megnyilatkozási formája, amelyik magasabb szinten a művészetben öltött testet. Csöndben simogatta hát a kábult arslán fejét, és halkan duruzsolt a fülébe:

– Jaj, szegénykém! A homárt is, aranyapám? Hát ez? Borsó? Ja, persze, a salátában, te kis mókus!

Azontúl szívesen kereste becsiccsentett gavallérok társaságát: éberen fürkészte őket, hátha festenek, költenek, vagy balett-táncolnak valami megismételhetetlenül csodaszépet. Ha nem, érdeklődése irántuk oly gyorsan párologott el, mint az alkohol. Kalandjaival ugyan kétes értékű hírnévre tett szert, de ettől mit sem zavartatta magát: tisztos öröksége (apja ugyan egy fillért sem hagyott rá, de volt egy anyai nagybátyja, aki kapus volt a Festetich-palotában, az kisebb vagyont halmozott fel a baksisokból) lehetővé tette, hogy skrupulusok nélkül hányjon fittyet a jó partie-knak, és éljen szabadon, furcsa, de rokonszenves gusztusa szerint.

Első nagy szerelme egy hektikus poéta volt, aki megismertette a magyar ütemhang-súlyos verselés szabályaival. „Itt, a kies bájú Ercsin / Hiányollak, drága Tercsim!” – írta például egy anzikszban, szép felező nyolcasokban, és Tercsi többször könnyes szemmel merengett el a költemény olvastán.

Az ördög tudja, hogyan jutott el hozzá a hír, miszerint a magyaros verselés helyett a modernnek inkább a jambust kultiválják, de eljutott. A poéta, aki képtelen volt e formai megújulásra, el lett felejtve. Átadta helyét a könyvtárosnak, ki szabadidejében Shakespeare-darabokat fordított, eredeti mértékben. Teréz (most éppen azért ne becé-zük, mert nevének ebben a komoly alakjában fedezte fel a hibátlan jambust, hogy azután rendre így mutatkozzék be: „Nevem Teréz. Piros Teréz.”) a jambus szabályai sze-rint óhajtott lehorgonyozni a könyvtáros mellett: a rövid ütem – a hektikus poéta – után végre a hosszú következik.

És ez bizonyára elegendő is lett volna a boldog házassághoz, ha Teréz, míg kedvesét várta, át nem böngész egy poétikai szakkönyvet a könyvtárban, és rá nem bukkan az anapesztusra. Kebelét ekkor nem a divat talmi tüze hevítette fel: a háromütemű, varázslatos lüktetésű versláb háttérbeszorultsága ébresztett benne olyan érzelmeket, melyekről magának is képtelen volt számot adni. És éppen ezen a délutánon kellett találkoznia álmai lovagjával is!

Annyi történt, hogy Teréz homokfutója elgördült a korzó majomszigetén tébláboló fiatalúr előtt, azután pedig mindketten hosszan tekintettek a másik után. Teréz azután csaknem elájult, mikor a sarki trafikos elárulta a girardikalapos ismeretlen nevét (kivé-telesen nem füllentett): Lelovich Szvetozár! Istenem! Kell-e több és szentebb jel, mint a tökéletes anapesztus? S hozzá a misztikus egybeesés, hogy éppen aznap, mikor elbű-völte e káprázatos láb, mely rögtön azt is sugallja: igazándiból két rövid ütem után érke-zik el amaz áhított hosszú! A könyvtáros bánatosan rámolta össze szanaszét szórt jam-busait, s csalódva és keserv-gyötörte szívvel inte búcsut álminak...

Szvetozár közben ismerőseit járta sorra, és kérdezősködött. Mindhiába: a megfigyelt napernyő bárkié lehetett, homokfutón is számos hölgy hajtatott korzóhosszat, úgyhogy

megállt az ész – pedig nem is az indult meg. Szvetozár lassankint egészen elhanyagolta elfoglaltságát, amiért idejött: a semmittevést. Már a virágáros lánykáknál is faggatózózt, sőt a gordonkahangú Rózihoz, a kasszínóhoz is odakönyökölt egy hervadt napon. Az legalább mondott valamit:

– Akár a Piros Tercsi is lehet, fene a jódogát.

– Ki az a Piros Tercsi?

– Hát azt se ismeri, fiatalúr? Egy nagyszájú mafla. Úrilány, ami azt illeti, fene a jódogát. Annyi a pénze, mint a pelyva, hát udvaroltat magának. De csak művészfélével, más meg nem áll előtte. Kényes a szentem. Fene a jódogát – ismételte elégedetten a gordonkahangú Rózi, és pökött egy aranyszínűt a köpőcsészébe. Nemcsak az abszintot kedvelte, de szivarozott is tudniillik.

Ennyivel kellett beérnie Szvetozárnak: vagy a Piros Tercsi, vagy más. Őszintén remélte, hogy nem a Piros Tercsi, hanem valaki egészen másvalaki, aki viszont kimondottan az üresfejű, léhűtő dzsentrigyerekektől olvad el. Mélyet sóhajtott, és kétségektől eltelve intette magához Bénit, akit még az apja murijairól ismert, és így fakadt fel, nehéz sóhajtól kísérve:

– Nem tudom, az életemet hol rontottam én el...

Mire az én Hajdinom Bénim szintoly nehezet sóhajtott – ő bezzeg tudta –, és úgy bukott a hegedűre, mint Búvár Kund annak idején a dunai árba, és húzta, húzta, hogy a szíve szakadt belé, aki csak hallotta.

Béni ekkor már két esztendeje odahagyta a szülőfaluját, Esztenát, és meg sem állt az ifjú Budapestig, ahonnét Velencébe is indulnak vonatok. Ottragadt mégis egy kicsinyt, a Pannóniában húzta kivilágos virradatig a csikóknak, akik Makai Emil és Heltai Jenő (jambikus) verseit öblögették a szivarfüstben, Küry Klára bokájáról vagy Varsányi vállairól handabandáztak nyihogva és nagyokat horkantgatva. Ráérő idejében azonban színházba járt, és főleg nem a divatos műintézményekbe, de az Operaházba. Meghallgatta *A tévedt nőt*, azt a dalművet, mely egykoron öregapja másodhegedűsi közreműködésével bukott meg a lagúnák városában, de amely azóta meghódította Európa mindahány dalszínházát; és meghallgatta a *Bajazzókat*, a friss sikert – és csakhamar el tudta volna játszani mindkettőt, motívumaikat bele is variálta abba a furcsa zenei elegybe, melyet estéről estére újrateremtett a kávéházi füstben, s aminek hírnevét is köszönhetette.

De hírnév ide, hírnév oda, fél év múlva az irigy Bachó őszinte öröme úgy eltűnt Budapestről, mint aki sose is járt ott. Velencébe ment, fontoskodtak a jólétesültek, de az álhír volt, felkapott nevén kacsa. Béni hazatért: no nem Esztenára, de a poros, szurtos megyeszékhelyre, ahol pedig csak az Elefánt (nocsak, még egy anapesztus!) tükrös nagytermében játszhatott, és ott se húzatta más, csak a Szvetozár, a város lakó polgárok bugrisak voltak a jó dzsentris hepajokhoz.

Igen ám, de ott volt a Piros Tercsi, akit a Budai Színkörben pillantott meg.

Béni nem szokott volt egyébként a Budai Színkörbe járni, mert léhának ítélte, de ezt az új francia színdarabot oly sokat hallotta emlegetni, hogy a végén csak kíváncsi lett rá. Főleg a hatalmas orr érdekelte, s a még hatalmasabb büszkeség, ami oly magányossá tette Bergerac széplelkű szülöttjét, e távoli, mégis oly rokon falurosszát.

És őneki olyannyira sorstársát. Mert míg ama versben ábrándozónak szaglószerve, addig e dalban epekedőnek hallószerve nőtt minden mértéket meghaladóra, irdatlanra és megfellebbezhetetlenre. Közönségének szeme-szája elállt őt csodálva, de néki, néki csak a fülei álltak el. S míg a szépnem sóhajtozott, hallva finom futamait, ő váltig azt színezte magában, hogy egyszer meghívják egy szalonba, azután ott szépen megkérlik, üljön a gyertyaláng elé.

Csoda-e, ha nyolcszor nézte meg a *Cyranót*? Nyolcszor fulladt meg majdnem a gyanútól, hogy valójában őt nevetik, hogy mindenki, aki Pethes úr óriás ormányát szemléli, az valójában az ő ugyanakkora, de fájdalom, ráadásul kétszer annyi fülein legelteti pikírt gondolatait!

A nyolcadik alkalommal pillantotta meg Piros Tercsit.

– Provincializmus – legyintett Tercsi mindig, ha a helyi társulat került szóba, és valahogy úgy legyintett, hogy az ujjak röppályája mindig a „c” hang kiejtésénél érte el a mélypontot. Budapestre járt tehát színházba, és a Víg, a Magyarka mellett szívesen látogatta a Budai Színkört, például a mondott alkalommal, amikor is ő pedig egyáltalában észre sem vette az onnantól boldogtalan Hajdinom Bénit.

Az pedig megértette, hogy eddig csak a zenét hallotta ezekben a melódiákban, hogy úgy fordult be értük, ha kellett valamelyik, mint a nagyanyja a kamrába kolbászáért. Lángra kaptak benne egyszerre a dalok, lobogott a szárazfa a keze alatt, és egy-egy csillogó gyúlt volt minden hang, ami valami nagy-nagy feketeségből szikrázott fel.

Persze, hogy rohant a megveszékhelyre, hiába csábította Krecsányi Ignác a társulathoz, mellyel telente meg sem álltak volna Temesvárig! Elszegődött az Elefántba (a helyi tréfamesterek nemsókára azt rebesgették, ő adta a kávéház nevét is), és bizony haza se nézett az öreg cimbalmosra, él-e még. Helyette őgylett a városban, fecskéken kereste a Piros Tercsi pillantását, így mert szemezni vele; egy véletlen találkozást tervezgetett, és az utcasarkon félt, hogy előrevetülő árnyéka nevetést fakaszt az éppen arra sétáló leányból. Estente Szvetozárnak húzta, közben suttyomban bámulta annak őfeléje fordított, csinos, rózsaszín, koponyához simuló fülkagylóját. A bugrisok elszontyolodva hallgatták.

Hajnalonkint bizalmas beszélgetéseket folytattak. Szvetozárnak jólesett a figyelem, Béninek meg felette gyötrelmes volt Tercsiről hallgatnia – így hát folyton együtt voltak. Szvetozár csak Tercsiről beszélt, Béni csak róla nem: ha kellett, hát inkább elmesélte a nagyapa legendáját, a Göndör-féle esetet, meg Gárdonyi úr most megjelent könyvéről beszélt álmélkodva: lám, igazat mondtak a rátarti Sárköziek, csak ott volt az ősük Eger ostrománál. Csak Tercsiről nem mesélt, a Tercsiről soha, de sohasem.

Az is egy bálon esett meg, hogy Tercsi először találkozott a Lelovich-majoreszkóval. Negédes mosollyal vonta el kacsóját, rajta a még meg sem száradt csókkal, és rövest azt kérdezte:

– Szvetozár, ugyebár maga művész?

Csaknem hibátlan anapesztikus sor, Tercsi immár napok óta fúrta-faragta a vigalom miatt (mostanság így nevezte a bált). A hatás nem is maradt el: újdonsült lovagja meghökkenve nézett rá, kis szünet után köhintett, krákogott, köhintett megint, de szerencsére egy újabb, már-már kiábrándító krárogás helyett inkább hümmentett.

– Ne tagadja: poéta? színész? muzsikus netalán? (Tercsi egy dialógus teljes ráeső részére felkészült, s most nem fukarkodott.)

– Hogyan is... Azaz én... no, izé... Muzsikus.

– Muzsikus? De milyen muzsikus?

– Muzsikus. Hegedűs.

– Hegedűs?

– Igenis. Hegedűs.

– De hiszen sohasem látom hegedülni!

Tekintsünk el a kizökkent metrumtól: az ámulat bizony helyénvaló!

Lám, ha egy kapcsolat hazugsággal kezdődik, az még nem ok arra, hogy azonnal véget is érjen. Legalábbis Szvetozár utált volna máris szakítani.

– Külföldön játszom. Velencében. Az ottani Fenice színháznak vagyok első hegedűse. Verdi. A tévedt nő... Leoncavallo. Bajazzók... - hozott is rögtön bizonyítékokat, immár ő is, nyilván figyelmességéből, prózában öltve szót a szóba.

Nos, így kezdődött a románc, ahogy a hájas bugrisok mesélték egymásnak az Elefántban, ahol egyre gyakrabban támadt eszeveszett sírhatnékjuk, ha nem is tudták, miért. Talán Tercsi megértett volna valamit, talán mindent megértett volna, ha csak egyszer is beül a kávéházba, de Tercsi esténként kocszni járt Szvetozárral, és két rövid puszi után mindig egy hosszú-hosszú-hosszú csókot cseréltek. Sőt, újabban az anapesztusokat egyre többször helyettesítették spondeusokkal, ami ellen semmi kifogása a klasszikus poétikának. Két test, egy lélek, mondták némelyek, mire mások rekedten kuncogva válaszolták: egy test, egy lélek.

Azonban ez elhamarkodott vélekedés volt. Mielőtt beigazolódhatott volna ugyanis, Tercsiben felmerült egy másik, remekül anapesztikus szó:

– Szerenád!

És attól kezdve ablakzenéért nyúzta a szerencsétlen Szvetozárt.

Szegény fiúnak a legkövőbb aggodalmai váltak valóra. Már azzal is meggyűlt a baja, hogy hihető okát adja velencéből konstans távollétének, most még ez is a nyakába szakadt. Azonban ha egy románc tartósan a hazugságra épül, akkor sincs semmi baj, csak győzze az ember leleménnyel. Végére aki azt el tudja hitetni, hogy kisujjában vannak mindazon dalművek, melyeket a dirigens és a zenekar csak most gyakorolnak be kinnal-keservvel, az ennek a kihívásnak is megfelel valahogyan.

Amikor azután a pofonegyszerű megoldás eszébe ötlött, kicsit mégis elszégyellte magát, írássék ez a javára ott, ahol az ilyesmiket feljegyzik.

– De miért szégyellném magam? Vajon eszembe jutott volna ez az átkozott nyírettyű, ha a Béni nem ríkatja folyvást csinos, rózsaszín füleimbe (szegény Béni, annak meg mekkora vitorlái nőttek!)? És Velence? Honnan vettem volna ezt a Venicét meg Fenicét, ha ez az ördög hegedűse a saját nótáját is nem húzza a fülembé (de ezek a Béni fülei, borzalom!)? Ha úgy vesszük, Béni az oka az egész felfordulásnak! De semmi baj, megteszi ezt az apró szívességet, és felőlem el is van boronálva az ügy.

Ki látta azon a napon Bénit a városban, amelynek hajnalán Szvetozár elébe terjesztette a tervét? Bizony senki. Talán Rózi, a gordonkahangú kasszínő beszélt vele künn az utcán, de ezt csak a sarki trafikos állítja, ő pedig szívesen füllent. Az Elefántban nem tért be még este sem – a polgárokból, ők még csak azt sem tudták, miért, eltűnt az a titokzatos boldogtalanság, senki nem darvadozott fejét lógatva, hogy pohara fenekén feltaláljon egy csinos arcot, két grüberlivel, és senki nem szagolta a muskotály illatában azt a halott rózsavizet, ami illatát adta egy zsebkendőnek és egy pillanatnak... A férfiú – ki mindenkinek fájdalmát egyik vállára vette, és ott csiklandozta véresre a puha, de milyen éles vonóval – bujdosott.

A kis patak felé vitte a lába, nádon-éren át, a rozszant fahídról alátekintve kérdezgette a kómius fülek közé örökre bezárt tragikus ábrázatát, azután, ki tudja, miért, mégsem csókolózott össze bús tükörképével. Némán küzdött magával, nagy viadal volt ez, tekintve tárgyát, nevezzük huzavonának. Muzsikálni akart annak a Tercsinek, szegény feje, még annál is szegényebb szíve, annyira akart, azt a részt, amikor a tüdővészes lány az ő szerelmétől búcsúzik, amikor a szegény bohóc ráébred, hogy nem szeretik, húzni akarta, annyi érzéssel, amennyivel csak a hajnali napsugár találhat a hálóing két gombja közt melle még álmodó bimbáig. A vízbe vetődő szerelmesek zuhanását hallotta melódiának, a gyertya tűnő kanócának vakító halódását, és a fű dalamát is, amint lába nyomán egyenesedik fel és ocsúdik végre a teremtet világ szépségére... Csupa ide-oda hajlongó vonalat látott, hallott míg hozzá muzsikát, e hajlások

vallomását, reszkető vágját, és mind e szorítások még elengedni is erős, gyengéd szerelmét tudta ekkor ujjaiban bizseregni, míg a kócos önutálat egy-egy pár cseresznyét lógatott kajla, nagy füleire.

(Vagy ki a megmondhatója? Talán mégis azt remélte, hogy Tercsi, ha meghallja, hát megérti? Én azt hiszem, ezt remélte, de erről még én sem tudok bizonyosat.)

Alighanem nevetség lett volna látni Szvetozár kétbalkezes ügybuzgalmát, amint a húrok felett paraszthajszállal ráncigálta fel-alá a jobb sorsra érdemes birkabelet – csak-hogy sötét volt, az ember a Béni füléig sem látott. Mit is tudta ő, hogy Bergerac úr olvagt nyelvéen áldottat jelent a neve – ő csak Piros Tercsi feketénél is feketébb sziluetttjét akarta látni, amit persze nem láthatott az erkély alatt állva, képzelte hát napvilágnál is fényesebbnek. És várta a szótatot.

– Hopp, most mellényült, barátom – kuncogott Tercsi, amikor az a félnótás egyszer véletlenül mégis a húrta ejtette a vonót. Dehogy félnótás, semmi köze a nótához, egy balfácán, akár tartania se kellene azt a hegedűt, nyugodtan a valagába is dughatná, és cincoghatna helyette-miatta, úgysem lehetne hallani, mert ekkor a Béni, a Hajdinom Béni abból a mellényülésből éppen cifrázatot varázsolt, hetyke scherzót, kinevetni azt az otromba, nemkívánatos harmadikat, akinek a pásztorórán (l'heure du berger, mondaná Bergerac úr) akkortájt elefánt volt a becsstelen neve, és aki mégis remélni merte, hogy ha meghallották, hát megértik. E kacaj szomorította nyomorulttá a muzsikát, de Tercsinek a szerenád – és az elefánt – csak anapesztust jelentett, így jutott Szvetozár hangok lépcsein a meg nem szolgált ölelésig.

Béni pedig hazament, összerakta minden egybekuporgatott pénzét, a hegedűjébe még Budapestten belebűvölt zöldhasúkat, hogy még napkelte előtt kiverje a nyomdászt az ágyból...

Szvetozár a jól végzett munka örömevel igyekezett reggel a gőzbe. Örömet elhalványíthatta volna akár az a szenzáció is, amit a sarki trafikostól hallott: hogy Rózsai, a gordonkahangú kasszínő gyufát ivott az éjjel, úgy lehet, valamely szerelmi bánatból kifolyólag. De a sarki trafikos köztudomásúan szívesen füllengett, úgyhogy Szvetozár öröme nem halványult – őszintén szólva fűtyölt Rózsira is, a szerelmi bánatra meg főleg. Fűtyölt, harsányan és olyan hamisan, hogy abból Piros Terka megint csak mindent megérthetett volna, ha nem édesdeden szunnyad éppen, melle bimbáján még az első, mámoros napsugárral.

Szvetozár virgonc jókedvét csak az első plakát rontotta el, de a második, harmadik, harminckilencedik csak tovább rontott a helyzeten. Pedig mind a kétszázat nem is látta.

„Ma este nyolckor a főtéri zenepavilonban Lelovich Szvetozár, a velencei Teatro Fenice titkos prímása, hegedűhangversenyt ad. Mindenki érdeklődött szívesen lát: a szervezőség.”

De ne legyünk méltánytalanok: a kétszázadik plakátot akkor sem láthatta volna Szvetozár, ha mindnek összeadásására tör. Az ugyanis külön kopertában utazott Piros Teréz úrhölgy saját kezeibe.

Hajdinom Bényt pedig senki nem látta többé a poros, szurtos megyeszékhelyen. Meglehet, elemésztette magát ő is... Megint mások szerint az Újvilágba hajózott át – ki tudhatná? Terkának még annyira sem tűnt fel a hiánya, mint azé a négy cseresznyéé, ami pedig igenis eltűnt a kertben álló fáról.

Ha mégis az Újvilágban kóborol valamerre, talán hallunk még róla később. Annak a mesének, amit itt akartam elmondani róla, mindenesetre:

VÉGE.

► Felelőtlenek

I.

Jó munkám volt. Héttől háromig. Percre pontosan héttől, percre pontosan háromig. Az első foglalkozás hétkor kezdődött ugyanis, az utolsó háromkor ért véget. Fél óra ebédszünet. Fiatal lányok, fiatal fiúk a munkatársak, harminc felettieket fel sem vettek. Jó munkahely volt. A pénz kézbe, minden ötödikén, ha vasárnap, akkor korábban egy nappal. Szombaton is bent kellett lenni. Kilencről kettőig. A főnök magas férfi, egyszerű zakóban, folyton mosolyog, folyton jókedvű, még akkor is poénokkal gyötört minket, amikor az egyik rágófoga begyulladt, és feldagadt arccal mászkált közöttünk, nem volt ideje orvoshoz menni. Berni szerint (a titkárnő), csak félt, nevettünk. Mondom, jó társaság volt. A felesége duci kis asszony, mosolygós paprikajuli, így hívták. Mert mosolygott, igaz, de amikor begurult, armageddon volt.

– Mi az az armagetton? – kérdezte Berni.

Aranyos lányka, alacsony, vastag barna kontúr a száján, magasított cipő, de legalább nem holdjáró. Attribútum: rágó. Elmagyarázom neki, mi az armageddon, de csak röviden, mellékesen, nehogy butának érezze magát.

– Ja, ténleg.

Paprikajuli összeveszett a takarítónővel, hogy miért nincs rendesen lemosva a vécéülőke, amikor ebben az irodában naponta vagy száz ember fordul meg, a férfiak folyton mellévizeznek, nem akar senki elkapni valami fertőzést. A mindenit!

– Hogy még a vécépapírt is ellopják!

– El? – kérdezem őszintén megdöbbenve.

– El! Hát mondd meg. Kinek kell vécépapír?

Kék színű, szagosított. Kinek, tényleg? Figyelni kezdtem: a vécépapírt valaki valóban dézsmálta. Gyűjtötte. Reggel nyolckor betértem a mellékhelyiségbe, teljes tekercs, aztán az első foglalkozás után megint, már a teljes tekercsből alig valami. Rejtély. A foglalkozásról nem jött ki senki, főnök úr még be sem ért, Berni inkább átszalad a mekibe, csak ne kelljen szagot hagynia maga után a vécében. Rejtély, rejtély.

Fél hétkor lépek ki az utcára. Felnézek, Micuka bácsi épp akkor nyitja ki ablakomat, szellőztet. Pedig megkértem már százszor is, hogy ne menjen be a szobámba. Zavarba jön, megígéri, nem lehet rá haragudni. Még azt is el tudom képzelni, hogy elfelejti a tilalmat, feledékenységét igyekszik rejtegetni, inkább bűnösnek látszódjon, mint szenilisnek. Kék mackó, pár napos borosta. Olyan kedves, óvatos öreg. Totyog. Kihajol az ablakon, integet. Elhúzom a szám, de visszaintegetek. Örül neki. Csak tudnám, hogy ismert fel, amikor nincs rajta a szemüveg. Egyre kijebb hajol, egyre lendületesebben integet. Felkiáltok neki, hogy vissza-vissza, még kiesik. Nem hallja. Nem érti. Nem látja. Á, mindegy. Gyorsítok inkább, hogy a sarkon beforduljak, eltűnjek előle.

Azon gondolkodom, mi lenne, ha kikezdenék Bernivel. Olyan egyszerű a férje (ha a férje). Nagy ritkán bejön, leül az előszobában, nem szól, Bernihez se, csak biccent. Lehet vagy száztíz kiló. Berni negyvennyolc. Megkérdeztem tőle. A múltkor elmondta, hogy már lassan egy éve nem hemperegtek egy rendeset.

– Hogy-hogy?

– Csak szájjal. Esetleg én vagyok felül.

Megértően bólintok. Mi is lenne, ha a böhm férj lenne felül, még elfelejtené kitámasztani magát. Kiráz a hideg a gondolattól.

– Lázias vagy? – Berni nagyon aranyos.

– Huzat van. Nem?

Mért is ne kezdenék ki vele? Hat után már üres az iroda, mint Budapest álmaimban. Milyen szép álmok. Csendes, lassú, mint egy keringő. Lassított felvételen egy lassú keringő. Alig várom, hogy újra jöjjön. Ha tudnám, mit kell érte tennem, megtenném, jó sok aldatót vennék be, hogy sokáig tartson. Átaludnám az életem, ha tudnám, hogy ezt álmodhatom.

Tamás és Cili lép elé, alig fordulok be a sarkon. Mosolygok, mert Berni és a lassú álom elég öröm hozzá.

– Hozzád megyünk.

– Nem vagyok otthon.

– Vigyél el minket délre!

Tamás és Cili nem tud autót vezetni, meg nincs is nekik. Nekem meg van, és vezetni is tudok.

– Hova?

– Mindegy. Szerbia felé.

Elgondolkodom. Szerbia. Mit tudok én róla? Semmit.

– Vagy legyen Spanyolország!

Arról se tudok semmit. Focivébé. Bika, katalánok.

– Mikor?

– Most.

– Most?

Szerdai nap. Szerdán a böhm nem jön Berniért, Berni ilyenkor egyedül megy haza. Metró, villamos, valahol kint lakik Újpesten vagy Csepelen, mit tudom én. Bent tarthatnám, böhm csak éjfél után ér haza. Cilire nézek. Ilyen beesett, szomorú szemmel még sose láttam. Még a leghalványabb remény sem parázlik benne. Tamás nyugodt. Ez szokatlan tőle. Arra emlékszem inkább, hogy arcidegei ránganak, igyekszik úrrá lenni rajtuk. Most mosolyog. Ezek be vannak löve? Nem. Ismerem már azt, aki be van. Elgondolkodva nézem őket. Bernit leültetném egy székre, háta mögé állnék, masszíroznám haját, tíz ujjal tíz percig. Aztán lenyúlnék, megérinteném apró melleit, ő hátrafordulna, kigombolná a nadrágomat. A gombosat vettem fel. Az izgatóbb, szerintem, mint a slicces.

– Jó.

– Jó?

– Jó.

Pár lépésre állt az autóm, már indultam is felé. Csip-csip.

– Központi zárad van?

– Bijon. Beszereltettem, hogy legyen. Jó, nem? Csip-csip. Mikor jövünk vissza?

– Vissza?

Egymásra néznek.

II.

– Csúnya férfi vagyok. Hogy szeressenek a nők. De nem tudnak, mert csúnyának látom, és így nem szeretem magam. Csúnya férfi maradok, mert nem szeretnek a nők. Csúnya nők.

– De hát te szép vagy! – válaszol Cili.

Megyer elmosolyodik.

– Ja. Csak ez az eszmefuttatás olyan jól hangzik, nem?

Megigazítja a visszapillantó-tükröt. Nézi a hátul ülőket: merevek, nem érnek egymáshoz, ugyan érződik, nagyon egymásra utaltak. Tamás becsatolja a biztonsági övet. Megyer elgondolkodik a mozdulatain.

– A kurzivált...!!! Bocs!

Hirtelen fék. Nekiszaladnak az előttük álló autónak. Ötven év körüli munkásember száll ki, semmi izgalom, piros a lámpa. Megyer bentről mosolyog, bólogat, ez van.

– Milyen ruha van ezen? – kérdezi Megyer Cilitől. – Villanyszerelő lehet, nem?

A villanyszerelő megnézi, mi történt a kocsival. Legyint, nincs gond, ami van, nem számít. Megyer visszaint, köszönésképpen bólint.

– Legalább egy óra, mire kijutunk a városból.

– Ráérünk – mondja Tamás.

– Rá.

– Rá.

III.

– Nyílt harapású nő ásít. Nincs annál rondább, nem?

Megyer utánozza, száját nagyra nyitja, alsó állkapcsát hátrébb húzza.

Tamás elmosolyodik. Cili komor:

– Nem vicces. Tizenöt éves koromig nekem is fogszabályzóm volt.

Megyer meglepődik. Megigazítja a visszapillantót.

– Ásíts csak, hadd lám!

Cili hirtelen felkap valamit maga mellől, Megyernek vágja.

– Hé, hé! Mónika mackója! Szegény mackó! Szegény Mónika!

– Milyen Mónika?

– Mit tudom én. Majdnem harminc, ilyen kütyükkel mászkál. Csaj! A csajom. Az egyik csajom.

Megyer a kesztyűtartóba teszi a kis plüssállatot. Ahogy lehajol, fékez az előtte cammogó autó. Megint koccannak.

– Kurvák szája!

IV.

– Azt mondják, tegnap elütött egy busz. Van a fejemen egy seb. És nem ismerek senkit ebből a városból. Jön egy nő, azt mondja, a feleségem. Azt se tudom, hogy kerültem kórházba. Nagyon gyanús, hogy elvesztek a papírjaim. Nem tudnak igazolványt mutatni. Se útlevelet.

– Már ezer ilyen film volt – húzza el száját Tamás. Még mindig be van a biztonsági öve kapcsolva.

– Na és? Nem a sztori a lényeg. Minden történetet elmeséltek már. De ahogy mi adnánk elő!

Fák rohannak el az út mellett, békés mezők jobbról-balról, néha egy-egy biciklis jön velük szembe.

– Mutatnánk a csávót, ahogy a tükör előtt fogdossa a sebét. Ezzel indulna a film! Közel hajolna, és aggódva nézné, olyan arccal, mint akinek nem nagy ügy, de mégis elgondolkodik a dolgon. Hagynánk, hogy a néző azt higgye, ez egy boxoló, akit most jól megvertek, és komolyan elgondolkodik, megéri-e ez a pálya, nem kellene-e abbahagyni. Még üthetne is egyet-egyet a levegőbe. Vagy nem: szelíd arca lenne, rajta valami szomorúság. Mintha megölt volna valakit, bármikor jöhetne érte a rendőrség. Ez az! Mintha gyilkosság után lenne. A sarokban a véres ruhái. Hallja, hogy kint autó áll meg. De a kamera még mindig csak az arcot mutatná, egyetlen nagyobb kép se lenne, csak a tükör árulkodna róla, hogy ez fürdőszoba.

– Akkor honnan tudnánk, hogy a sarokban a véres ruhái?

– Akkor vetné le őket, félredobná. És akkor benyitna egy nő. Aggódó, szerető nézéssel. A csávó nyugodtan nézne rá, akit már semmivel sem lehet meglepni. Nézné a nő ruháit, az alakját. Várna, hogy mit akar. „Ugye, nem emlékszel rám?” – kérdezné a nő. A fickó nem válaszolna. Csak elmosolyodna.

– Miért mosolyodna el?

– Képzeld magad a helyébe! Azt állítanák, hogy ez a nő a feleséged. De te nem hinnéd: soha az életben nem láttad. Valami furcsa dolog történik veled. Azt mondják, elütött a busz, amnézia. És te tényleg nem emlékszem semmire. De vajon azért, mert ez nem a te életed, vagy tényleg elütött a busz? Nem bízatsz a nőben. El kell mosolyodnod. Mert ez elfogadást és távolságtartást is jelenthet. Ha ezek ellenségeid, jelezned kell, hogy résen vagy.

– De mit akarna egy kedves nő a férfitől?

– Semmit. A felesége lenne tényleg. De mi jó sokáig olyan flinget csinálnánk, hogy a néző azt higgye, itt csak egy átverésről van szó. A busz elütötte a csávót. Igazából. A fickónak minden emléke összezavarodik. Az anyja arca a feleségével, egy-egy színészé a barátjával. Ilyenek. Örökre. Semmit nem tudna már meg újra. Gyanakodva élne a szerettei között. Azok meg éreznék, mi megy végbe a fejében. És nagyon szeretnék, hát hagynák, hogy a férfi megszökjön.

– Megszökjön?

– Igen. Új életet kezdene az emlékroncokkal a fejében. Ő persze azt hinné, a valódi életét folytatná.

– De mi a filmben a jó?

– A szeretetről szólna. A szeretet szabadságot ad, nem lekötöz.

Tamás nagyot nyel. Cili sokatmondóan néz rá.

Megyer észreveszi őket.

– Na, megérkeztünk!

V.

– Hova?

Megyer leállítja a motort. Egy nagy, füves mező szélén állnak. Kiszáll a kocsiból, int a többieknek, hogy ők is.

VI.

– Ha szeret valaki, az néz, csodál téged, mint a repülő madarat. Nem zár be kalitkába.

Papoltam nekik, Cili Tamásra nézett, Tamás meg igazán zavarba jött. Utálom, amikor kezdődnek a feszültségek, és fáradt is voltam, szívesen ittam volna egy sört. De egyik se tudott autót vezetni. Eszembe jutott, apám engem hogyan tanított meg vezetni. Kivitt a mezőre, nem tudtam, miért nem megyünk haza a kertből. Akkor még trabantunk volt. Azt mondta, cseréljünk helyet. Tizenkét éves voltam. Ültem a kormánynál.

– Mit kell csinálni? Most ülök először itt – kérdezte Tamás.

Cili széles béka-vigyorral figyelt bennünket kintről. Nem szállt be, félt, hogy baj lesz. Mi lehetett volna? Sima mező, nem lehet nekimenni semminek.

– Fordítsd el a kulcsot, kuplung!!! A kézifékre figyelj, most nem volt behúzva, de... Lassan ereszd fel, egyszerre. Ez egy új érzés, alakítsd ki magadban! Kuplung fel, akadásig, lassan tovább, de akkor már gázt is. Szépen. Figyeld a kezeimet: az egyik fel, a másik le... érzéssel. Nem lehet mihez hasonlítani.

Cili kintről figyelt minket. Előbb csak ugráltunk, de (mondjuk, hogy) hamar működött rendesen a dolog. Rohadt nagy köröket mentünk, úgy hússzor. Tamás erősen koncentrált, a száját kissé kinyitotta, a nyelve hegye kilógott. Nem láttam az arcán örömet, de csillogott a szeme.

– Most balra is kanyarodj! Jobbra-balra. Érezned kell, hogy mennyire lehet rángatni. Na, ennyire nem lehet!

– Nem olyan nehéz.

– Kíváncsi voltam, hogy áll neked, ha vezetsz.

VII.

Tamás túl van az első országúti kilométerek izgalmain, még próbálgatja, tanulja a kocsit, az utat, a kanyarokat, de már egyenletesen vezet. Megyer mellette ül, figyel, hogy segíthessen, ha kell. Egykedvű, el-elgondolkodik. Cili hátul fekszik, az oldalán, maga alá húzott lábakkal. Néha lehunyja szemét. Mereng, hagyja, hogy emlékei, gondolatai vigyék, lassan, céltalanul, ahogy sötétedik körülöttük a táj.

Megyer hátrafordul.

– Mi van?

– Semmi.

Egy parasztember tolja a biciklijét az út mellett. Megáll, kerékpárját hagyja eldőlni, leül a földre és a messze nyúló szántóföldet nézi.

– Lehet, hogy rosszul van. Fékeznek?

– Ne. Nincs rosszul.

– Tamás, emlékszel, hogy...

– Mire?

– ... mesélted, hogy apáddal egyszer kimentetek az erdőbe biciklivel. Tűzön húst, gombát süttetek. Aztán apád elaludt egy fa alatt.

– Aha. Egy-két órát aludt. Én meg unatkoztam. Nem mertem messzire menni. Csak egy hangyabolyt találtam a közelben, meg...

– ... meg egy szarvasetetőt.

– De szarvasnyomokat sehol.

– Engem is kivitt apám. Én kilenc éves lehettem. Virágokat szedtem, apu meg mint-ha csak vigyázott volna rám. Egy nagyot sétáltunk. Mire hazaértünk, anyu már nem volt mérges.

- Veszekedtek?
- Aha.
- Min?
- Nem tudom. Talán... Nem tudom. Apu mintha szerelmes lett volna.
- Á! Nem hiszem. Nem olyan.
- De olyan! Olyan volt akkor. Lehetett olyan!
- Az út mellett rendőr áll, lámpával köröz, hogy álljanak meg. Tamás lassít.
- Ne állj meg!
- Üldözni fognak!
- Dehogyan fognak. Errefele? Ez nem Amerika.
- Beszól a többieknek, a következő faluban már élénk vágnak!
- Gyorsíts!

Tamás gyorsít. Úgy száguld el a rendőr mellett, mint aki észre se vette. Az idős, nehéz pillantású rendőr meglepetten néz utánuk. Nem számított rá, hogy nem állnak meg. A rendszámot se olvasta le, még azt se látta rendesen, milyen autó volt. Lekapcsolja a lámpát, tovább vár.

- Állj meg!
- Minek?
- Tamás és Megyer kiszáll, helyet cserélnek.
- Visszafordulunk. Fogadok, hogy meg se mozdult.
- Be fognak vinni minket – Cili felül.

– Menjünk tovább! Ha utol is érnek, már te vezetsz. Ki tudjuk magyarázni.

Megyer szó nélkül megfordul. A rendőr valóban ott áll a helyén, csak a szembejövőkre vár, Megyer autójára most rá se hederít.

- Mondom, hogy meg se mozdult. Hol alszunk ma?

VIII.

- Csak egy szobánk van, két ágygal.
- Jó lesz az.
- Maguk tudják. Személyi?

Tamás egy ötezrest csúsztat az idős hölgy elé. Az felteszi szemüvegét, addig rózsaszín madzagon lógott a nyakában.

- Ez nem így megy – mondja fenyegetően.

Tamás még egy ötezrest tesz a pultra.

A hölgy gyanakodva figyeli őket. A fejét rázza.

- Nem adhatok ki szobát igazolvány nélkül.

Tamás egy tízezrest vesz elő. A hölgy végre a pénzért nyúl, zsebre vágja. A pult alól kulcsot vesz elő, de nem adja át.

- A hetes szoba. Egy éjszaka nyolcezer! Fizetni előre kell.

Tamás újabb tízezrest vesz elő, már tenné a pultra, de Megyer kikapja a kezéből. Jelzi, hogy csak akkor adja át, ha a kulcs már náluk van. Amikor megkapja a kulcsot, a pénzt kettétépi, úgy teszi a recepiós hölgy elé.

– Csavargó köcsögök! – rikolt rájuk az asszony. A pénzt vizsgálja, vajon össze tudja-e még ragasztani.

IX.

Hárman fekszenek a duplaágyon. Tamás középen.

– Mikor jöttél vissza Írországból?

– Két éve.

– Mit csináltál kint?

– Semmit. Kocsmáztunk. Autókat mostunk.

– Kikkel?

– Mi tudom én. Akik ott voltak. Egyedül maradtam, mert a srác, akivel kiutaztam, két hónapig se bírta. Vagy a nője nem jött utána, pedig úgy beszélték meg. Nem tudom.

– Nem kérdezted tőle?

– Minek? Nem mondta el magától.

X.

Megyer és Tamás fekszik az ágyon. Ébren vannak, a plafont bámulják. Reggel van. A fürdőszobából a zuhanyzó hangjait hallani.

– Azért minket megkérdezhetnél...

– Hm?

– Hogy mi miért menekülünk.

– Menekültök?

– Nem.

– Ti sem kérdezitek, én mé' menekülök veletek.

Cili lép ki a fürdőből, törölközőkbe csavarva, vizes hajjal.

– Kéne venni ruhákat. Bugyi, nadrág, zokni, póló. Többet mindegyikből.

– Oké.

Tamás energikusan felugrik, az erkélyen át távozik. Átugrik a korláton. Megyer utána lép.

– Bazmeg! Kitörhette volna a lábát... – fordul hátra, megrökönyödve szól Cilinek.

– Magasabbról is ugrott már.

Cili visszamegy a fürdőbe.

Megyer is próbálna leugrani, lendületből, ahogy Tamás. De végül is nem mer.

– Mé nem az ajtón ment?

XI.

– Ki az?

– Rendőrség!

– Kit keresnek? – válaszol Cili. Még mindig törölközőben van. Cseppet sem izgatott. Megyer az erkélyen dohányzik. Idegesen nyomja el a cigit a korláton. A lányra néz.

– Ezek honnan jöttek? A ház előtt nincs rendőrségi kocsi – suttogja.

– Nyissák ki!

Cili ajtót nyit.

– Legyenek szívesek, igazolják magukat!

– Mi ugyanerre kérjük magát.

Egy nyomozó és két rendőr áll az ajtó előtt. Alig nyílik ki az ajtó, betódulnak.

– Mutassuk meg egyszerre az igazolványainkat, azt ajánlom! – mondja a lány mókásan.

A nyomozó és rendőrök kellenetlenül előveszik igazolványaikat. Cili hosszasan vizsgálja őket, összeveti a képeket, vajon hasonlítanak-e.

– Magát Ferencnek hívják?

A nyomozó unottan bólint.

– Rendben. Most jut eszembe, az én személyim lent van, a kocsiban.

– Hányan vannak itt?

– Hárman. A férjem elment nekem ruhákat vásárolni.

– Mikor jön vissza?

– Hét-nyolc, esetleg huszonegy perc múlva.

– Öltözzön fel, lemegyünk az igazolványért. Melyik a kocsijuk?

– A kék Golf – szól Megyer.

– Maga ki?

– Én barát vagyok.

– Hova mennek? Honnan jönnek?

– Vakációra indultunk. Budapestről.

– Hova?

– Még nem tudjuk. Talán átlépjük az országhatárt... Miért érdekli?

– Öltözzön fel!

– Én így megyek le. Most zuhanyoztam, a ruháim piszkosak. Kidobtam őket.

Az egyik rendőr a fürdőszobába megy, a kukát nézi. Bólint a nyomozónak, hogy a ruhák valóban benne vannak.

– Miért dobta ki?

– Mondtam: piszkosak. Mehetünk?

– Maga is jöjjön!

Megyer engedelmesen velük megy.

A recepiós hölgy komor arccal nézi a kis csapatot.

– Mami, minek várt reggelig? – kérdezi tőle Cili, ahogy elhalad mellette. A törölköző majdnem lecsúszik róla.

XII.

– Ezekkel nincs semmi – szól az egyik rendőr a nyomozónak. Rádión ellenőrizték a személyiket, az autó papírjait.

– Miért nem adták át a hölgynek a személyi igazolványukat, amikor kérte?

– Nem kérte – Tamás jelenik meg, kezében szatyrok. – Annyit mondott, anélkül nem adhat ki szobát.

– Maga ki?

– Engedje meg, drága Ferenc, hogy bemutassam a férjemet!

– Személyi igazolvány?

A rendőr int a nyomozónak, hogy nála van, azt is leellenőrizték.

– Miért nem igazolták magukat a recepiós hölgnél?

– Az érdekelt, hogy egy ilyen mogorva, öreg, savanyú, visszataszító nénit meg lehet-e vesztegetni. És meg lehet... A néni húszezer forintba kerül.

Cili átveszi Tamástól a szatyrokat. A Golf ajtaját kinyitja, s mögötte felöltözik.

A rendőrök zavartan néznek. Elfordulnak.

A nyomozó tanácstalanul áll. Hüvelykujjával a kisujján lévő ezüstgyűrűt forgatja.

– Örülünk, hogy résen vannak – biccent nekik Tamás, és megfogja Cili kezét, mennek vissza a hotelbe.

– Ha további kérdéseik vannak, még ma tegyék fel őket, mert este már Szerbiában leszünk.

Megyer névjegykártyát nyújt a nyomozónak, és Tamásék után indul.

XIII.

– Ma legyen szex! – szólta Tamás Cilihez.

Nem zavarta őket, hogy a hátuk mögött állok, indulásra készen. Cili felém fordult:

– Tényleg. Maradjunk még egy napot.

– Kezdem én, jó? – mondta Tamás.

Cili bólintott, Tamás pedig azzal a rohadt színpadias ugrással kint is termett az udvaron.

– Mért nem az ajtón keresztül megy?

– Én nem tudom.

– Hova megy? Óvszert vesz? Én meg menjek moziba?

– Mozi? Jó. Veled megyek.

Lassan sétáltunk a város központja felé. Minden szórakozóhelyre benéztünk, de tényleg csak benéztünk, hol a kirakat- vagy ablaküvegen keresztül, vagy csak lementünk egy-egy pincébe, mintha fel kellene térképezni, milyen szórakozóhelyek vannak itt. Fogalmam sem volt, mi készülődik. Mert azt már akkor láttam, hogy ez az egész tervszerű, nem először csinálja Cili, amit tesz. Kiegyensúlyozott volt, és volt benne... hogy is mondjam, valami közöny.

– Tamás mit szól, hogy eljöttünk? – kérdeztem az ötödik-hatodik szórakozóhely után.

– Tudja.

– Tudja?

– Aha.

– Én viszont nem értem.

Rám mosolygott. Logikusan akartam átgondolni az egészet. A mozi alatt volt is rá időm. A Thelma és Louise ment, többször láttam már, nem kellett figyelnem. Cili nagyokat nevetett a filmen. Nem értettem, miért. A mozi majdnem tele volt, de senki más nem nevetett, csak ő. Eleinte kínosan fordultam hátra, vajon mit szólnak hozzánk, erőltettem a szemem a sötétben, hogy vannak-e páran, akik legalább mosolyognak. Senki. Csak Cili találta viccesnek a filmet. Logikusan akartam átgondolni az egészet. A megbolondulás jutott először eszembe. Cili és Tamás megbolondult. Ezt azonban nagyon gyorsan elvettem, elég volt csak a szemükre, tekintetükre gondolnom. A szomorúságukra, mit leplezni igyekeztek – nagy sikerrel –, ez nem örület. Elkeseredettség legfeljebb. De mégsem értettem azt a szexdolgót. Legyen szex, mondják. És erre Tamás elmegy, Cili pedig elráncigál engem. Nem gondolhattam másra, Cili velem akar lefeküdni. Amikor ez felöltött bennem, ránéztem, de semmi érdeklődést nem mutatott irántam, a filmet nézte mosolyogva, nem akart a kezével hozzám érni, belefeledkezett a filmbe. És vajon Tamás mit csinál? Talán Cili beteg, és vele már nem lehet szeretkezni? Tamás elment hát valami kupiba vagy peepshowba? Cili pedig, hogy fájdmáról megfeledkezzen, inni akart, ezért nézegette a kocsmákat, de egyik sem volt szimpatikus neki. A mozi, az bejött neki. Megint hangosan felcacagott. Épp vagy háromtucatnyi rendőrautó üldözte a két főszereplőt, előttük pedig egy szakadék.

– Szeretem ezt a filmet. Csak az eleje. Olyan mondvacsínált, ahogy indul.

Hiába kérdeztem, erről nem volt hajlandó többet beszélni.

– Most hova megyünk?

– Te vissza a hotelbe, én beülök abba a pincébe, ahol olyan kedves volt a pincér...

Bólintottam. Ez így logikus.

Amikor visszaértem a hotelbe, Tamás már ott feküdt az ágyon, a plafont bámulta.

– Hé! Most már elmagyarázhatnátok, mi történik. Így dugtok?

– Mostanában...

Kopogtak. Egy szép, de megviselt tekintetű lány állt az ajtó előtt. Ruhája nem hagyott kétséget foglalkozása felől.

– Ne haragudj, csak szerintem itt maradt valami az ágy alatt...

Nem jött be, az ajtóban várta meg, hogy Tamás az ágy alá kukkantson, és valóban talált is ott valami ruhadarabot. Átadta a lánynak, az pedig bátortalan pusztit nyomott Tamás arcára.

– Visszajössz még valamikor ebbe a városba?

– Nem.

– Vigyázz magadra.

Feküdtünk egy darabig az ágyon. Tamás hirtelen felpattant.

– Menjünk, igyunk valamit.

– Én nagyon fáradt vagyok.

– Cilinek is szüksége lesz a szobára.

– Basszátok meg! Mi a faszt csináltok?

XIV.

– Mi az, hogy nem fekszetek le többet egymással?

Az út szélén tucatnyi halomban dinnyék, asszonyok árulják, hosszú sorban. Megyer autója a háttérben, néha egy-egy autó húz el mellettük, kikiabálnak belőle részeg fiatalok. Bűzös levegő, pedig országúton vagyunk, tágas mezők mindkét oldalról. Van az egész jelenetben valami nyugtalanító, fullasztó, nagy a hangzavar. Megyer, Tamás és Cili viszont nagy nyugalommal sétálgat le-fel, keresik az alkalmas dinnyét. Ha háttérlet lehetne cserélni a három szereplő mögött, leginkább a kedd délelőtti, nyugalmas budai Auchan áruház polcai illenének oda. Az eladók távol vannak egymástól, így nem beszélgetnek. Unottan ülnek egy-egy mocskos faládán. Van, aki eszik, van, aki kis, a föld porába állított tévét figyel. Az adás stúdiónézői fel-felnevetnek, a fiatal eladólány azonban egykedvű, már-már komoran nézi a szórakoztató showt.

– Megzavar minket a szex.

– Ez a lényege, Cilikém! – Megyer értetlen, fel van háborodva.

– De mi végre egymásra és magunkra szeretnénk figyelni.

– Megzakkantatok. Ez nem úgy megy, mint egy injekció: beadom magamnak az önmegismerés-összetételt, azonnal hat, nyolc órán át. Mi bajotok van?

– Ha azt várjuk el egymástól, hogy alapvető szükségleteinket a másik elégítse ki, az elvárás dühössé, frusztrálttá tesz minket, mert aki nem kapja meg, amit vár, csalódott lesz, gyermeki helyzetbe kerül, nem tud uralkodni magán. Késleltetés nélkül pedig nem tudunk egymás kielégítésével foglalkozni. És fárasztó is, ha tudnánk, tegyük fel.

– Blabla. Uralkodjatok magatokon. Ilyen egyszerű. Ha nem megy a szex, kivered a kígyót, és máris tudsz mosolyogni. Ezen nem érdemes veszekedni.

– Nem veszekedünk.

– Ez jó lesz – Megyer végre talált egy dinnyét, hatalmas, meg-megkopogtatja, tetszik neki a hangja.

– Nekem ilyen problémáim sose voltak. Vajon miért? Nem lehet, hogy én normálisan működök?

– Lehet. És mi is. Nem látom, hogy mi a normális és mi nem az – Tamás hátrébb lép

egyed, az út közepe fele, hogy jobban lássa a dinnyéket, az eladókat –. Ez normális? Ez a sok dinnye. Ez a szél? Az. Nyilván.

Visszalép. Abban a pillanatban elhúzza mögötte egy sportautó. Ha két másodperccel később lép vissza az út szélére, az autó elűti. A vezetője még csak félre sem kapta a kormányt, nem is fékezett – mintha nem látta volna, hogy áll valaki az út közepén.

– Vagy ez az autó? Majdnem elűtött. Pedig már látnia kellett jó ideje – jobbra-balra néz, egyenes út, amíg a szem ellát.

– Meglékeljem a dinnyét?

– Ja.

XV.

Az autó a kukoricás közepén állt. Az út féknyomaiból látszott, hogy hirtelen rántották félre a kormányt, ugrattak át a kis árkon, s gázoltak bele a táblába. Ott csinálhattak néhány kört, hogy helyet tapossanak maguknak a kukoricakarók között, majd hirtelen fékezhettek, kifaroltatva az autót, ami addigra már füstölgött.

– Tudunk még ezzel?

– Továbbmenni? Érdekel? Komolyan?

Nem volt túl meleg. Mintha a nyár megkegyelmezett volna a világnak. Cili az autó tetején feküdt, meztelenre vetkezett, süttette magát. Az autó ajtajai nyitva, Tamás hátul feküdt, csak lábai látszódtak, a másik ajtón kezei lógtak ki, rajta is alig valami ruha. Megyer ugyanígy elől.

– Hát a lakásokat? – kérdezte Megyer.

Cili megrántotta a vállát.

– Kit érdekel?

– De hát a tiétek!

Tamás felnevetett.

– Semmi se a miénk!

– Csődbe mentetek?

– Szart! Semmi se a miénk. Még csak nem is érezzük annak.

– A gyerekek?

– Azok se.

– Hol vannak?

– Anyáméknál.

– Ilyet nem csinálhattok!

– Mit nem csinálhatunk?

Cili addigi nyugalma eltűnt, hisztis, rikító hangon kiáltott, és nagyott dobbantott a kocsitetején, hogy az be is horpadt.

– Te mondod meg, mit csinálhatunk?

Sokáig hallgattak.

– Hány évesek? – kérdezte csendesesen Megyer.

– Hat. A nagyobb. A kisebb öt.

– Szükségük van rátok.

– A faszomat sem érdekli – szólt lassan és halkán Tamás, hangjában semmi szomorúság, semmi félelem vagy megbánás. Mintha a túlvilágról szólt volna. – Nem eshet bajuk.

– Ők sem a mieink... – szólt Cili kemény hangon.

– De ti az övéi vagytok.

– Senkiéi sem vagyunk!

– Egymáséi?

- Főleg nem.
- Beesteledett. Sietősen, mint egy kocsmából hazafelé tekerő, elkésett parasztbácsi.
- Ma hol alszunk?
- Ma itt! Ti lent, én fent!

XVI.

Reggel arra ébredtem, hogy Cili guggol a kukoricásban, közel hozzánk, háttal nekem. Pisil. Láttam elfolyni lábai között a vízsugarat és fekete pamacsát is. Szép volt. Nem éreztem kiszolgáltatottnak. Az eget nézte, miközben ürített, narancssárga, furcsa maszat volt fent.

- Te bunkó!
- Láttam már ilyet!
- Bunkó!

Papírzsebkendőt vett elő, megtörölte a lábaközét, mindezt lassan, visszafogottan, bár éreztem mozdulatain, hogy legszívesebben sietne, aztán felhúzta magán a nadrágot, és szembefordult velem, csípőre tett kézzel, komor arccal. Én mosolyogtam.

- Láttam már ilyet...

Tamás csörtetését hallottuk a kukoricas felől, egy ideig nem is láttuk, honnan köze-lít, aztán kibukkant, ijedten nézett ránk:

– Szarni voltam – igazat mondhatott, mert még a nadrágját sem sikerült rendesen felhúzni.

Nem tudtunk nevetni, mert az arcán rémület ült, kiszáradt a szája, nyelni is alig tudott, és remegett a térd. Már nem tudott újra megszólalni, megragadta Cili kezét, s magával húzta. Intett, menjek én is. Lassan haladtunk. Tamás minden lépésnél meg-állt, figyelte a lépésnyomait, merre kell mennie, hallgatózott.

- Valakinek kell itt lennie – suttogetta.

Hallgatóztunk, de semmit nem hallottunk.

Nagyon sokáig mentünk, de rövid távot tettünk meg, szinte tyúklépésben haladtunk.

- Ez az! – suttogetta Tamás.

Nem láttunk semmit.

- Balra van. A másik sorban.

– Semmi nincs ott.

- Psszt!

Átléptem. Tényleg volt ott valami halom. Kukoricalevelekkel letakarva.

- Ez az előbb még nem volt letakarva – mondta Tamás remegő ajkakkal.

Lerugdaltam a leveleket. Egy dagadt férfi feküdt a földön. Az egyik lába hiányzott, mellette járóbotja, szőrös mellkasán jókora seb, talán késszúrás okozhatta, mindene csupa vér, lassan szivárgott belőle még mindig. Az arcát nem láttuk, pólója rá volt húzva, mintha valaki le akarta volna róla rángatni, de a nagy fej megakadályozta.

Mint az őrült, elkezdtünk szaladni, én hátra se néztem, nem adtunk ki hangot, nem is lihegtünk, csak a kukoricalevelek suhogása hallatszott, csörtettünk, némelyik levél belevágott az arcomba. Hamar az autóhoz értünk. Mindannyiunk arca összekarmolva, apró csíkokban folyt rólunk a vér.

Bevágódtunk az autóba, és már indítottam is.

XVII.

– Azért nem büntethetnek meg, mert nem vettük észre. Ki tudná bizonyítani, hogy észrevettük? Vissza kellett volna tennünk rá a leveleket... – be nem állt a szám.

– Arra emlékszel, Tamás, amikor a búzatábla szélén szeretkeztünk? Alkony volt. Aransárga mézzel öntötte le a nehéz fejű kalászokat a sajgó sebnek látszó nap. Ott feküdtünk megoldott ruhákban, szeretkeztünk, te négyszer-ötször is belémélveztél, anélkül, hogy abbahagytad volna, és olyan csend volt, hogy én még soha nem hallottam olyat. Szeretted!

– Aztán vaksötétben jöttünk haza. Az utat se láttuk. Azt se tudtuk, hol vagyunk. Egy bácsi jött biciklivel, leállt mellettünk, lassan hajtott, arról mesélt, hogy ő is volt fiatal. Te – fordult hátra Tamás, Cilire mosolygott –, az a bácsi, annyi idős lehetett, mint mi most. Jött mellettünk, hogy a bicikli fényénél lássunk valamit, olyan furcsán, érzékenien dörzsölődött a kerék gumijához a dinamó feje, hogy nekem megint merevedésem lett, és belenyúltam a szoknyádba. Egy ujjammal pedig...

– MEGHALT EGY EMBER!

– Nem a mi dolgunk.

– Rúgjunk már be! – szólt Tamás.

– Van füvem – szóltam, és nyeltem egy nagyot.

XVIII.

Megyer egy szikla tetején ül, bizonytalan helyzetben, attól kell tartani, leesik. Tamás egy fa tövében, nekidőlve a törzsnek. Cili hasonfekve a fűben. Nem látják egymást. Ha beszélnek, senki se látja a másik arcát. Derült kék ég, enyhe szellő, az égen csendes, vitorlázó repülő karingnek. Közeli erdő nyugtató zajai hallatszanak.

– Elkezdenek keresni benneteket előbb vagy utóbb.

– Miért?

– Nem fizeted a villanyszámlát. Kijön a melós, hogy levágja. Nem vagy otthon, üzenetet hagy. Kijön megint. Kérdezi a szomszédot, látott-e benneteket. Azt mondja, hetek óta nem. Rendőrt hívnak, mert lehet, hogy bent vagytok, meghaltatok, kinyitják, persze tanúk jelenlétében a lakást...

– Tök üres – Tamás.

– Mért üres?

– Eladtunk mindent.

– Meg elajándékoztuk.

– Mit?

– Az ágyat – Cili.

– A tévét.

– A szekrényeket.

– A ruhákat.

Megyert már meg sem lepi a dolog, maga elé bambul, egy ideig elgondolkodik, látszik, eszébe jut valami, a fejét rázza, nem tudni, az emléktől akar megszabadulni, vagy Tamás és Cili dolgait helyteleníti.

– Volt egy csajom. Azt mondta, hogy indián. Amíg csak lehetett, kint volt az erdőben, valahol, mi tudom én, hol. A Mátrában. Sátor volt. Komoly sátor. Ő építette, varrta. Meleg hely volt, az eső is úgy esett be, még ha vihar volt, akkor is, hogy nem áztál el. Áll a sátor most is. Egyszer aludtam ott. De, bazdmeg, annak is volt lakása Budán, gazdag bankárapuka, két diploma meg nyolcezer befolyásos ismerőse. Nem

lehettek úgy senkik, hogy nem vagytok valakik!

– Téged nem keresnek? – kérdezi Cili.

Megyer megrántja a vállát.

– Nem. A melóhelyen, ha valaki nem jön be két napig, olyan mintha meghalt volna. Mindenki pótolható, ez alapelv ott, és pótolják is gyorsan az embereket. – elváltotztartott női hangon folytatja: – Nálunk, emberek, viszonylag nagy a fluktuáció. Nem kell megijedni, ez egy ilyen szakma. De topmanagerünk, Szikszai Zsolt, már negyedik éve van velünk, és nagyon szép összegeket keres. Szikszai Zsolt meghajol, tényleg szép és drága Rolexje elővillan, természetesen véletlenül.

– És akinél laksz?

– Bucika bácsi? Szerintem pár napja azon gondolkodik, hogy vajon kié lehet az a fekete cipő az előszobában. Felhúzza, nagy rá. A fejét ingatja. Aztán átmegy vele a szomszédba, nagyhasú Júlia nénihez, aki két szemüvegből ragasztott össze egyet, és megkérdezi Júlia nénit, hogy nem tudja-e, kié a cipő, mert órá nagy, és szerinte ennyire nem mehetett össze a lába, bár tudja, hogy az emberek öregkorukra összemennek egy kicsit, de ennyire, kérem szépen, ez negyvennégyes cipő, ez van, kérem, legalábbis ráírva, az én lábam meg sose volt nagyobb negyvenegyesnél. Tudja, Júlia, amikor én abban a korbá voltam, hogy nőöm kellett volna, nem volt mit enni, aztán akkor nem nőttek a csontok, így maradtam én ilyen kicsi, Júlia. Tudja maga azt. Maga se lehet sokkal fiatalabb, mint én. Nagyhasú Júlia néni meg oda se figyel, sírdogál, de ezt meg Bucika bácsi nem veszi észre, mert alig lát, de ha látna is, lehajtja mindig a fejét, úgy motyog, melegítő, borosta. Júlia néni tévét néz, és sír, mert elhagyta a fia, előtte a férje, előtte meghalt az apja, előtte meg mit tudom én, hogy kije. Van egy kuttyája. Az talán keres. A szagom miatt.

– Negyvennégyes lábad van?

– Negyvenhármás. Az a cipő nem az enyém. Valaki egyszer otthagya.

– Nő? – Tamás elképedve, nevetésre készen.

– Nem tudom. Tényleg nem. Füvezzünk már be!

Tamás a száját húzza. Cili hátrafordul, ő nyitott a dologra.

– Nagyon jó anyag, tényleg.

– Én nem cigizem.

– Mé? Az ital jobb? Alig bírsz beszélni, a májad szétrohad, folyik a nyálad, magad alá szarsz.

– Akkor szívjunk mi ketten! – Cili.

– Azt nem ér! – Tamás.

Negyed óra múlva már Cili is a sziklán ül, vigyorg, akárhányszor Megyerre néz. Pedig nem szól a fiú egy szót se. Tamás a szikla alatt áll, karjai összekulcsolva maga előtt. A kocsi nézegeti, ami a hegy tövében, az út szélén parkol. Elindul a kocsihoz, határozottan, mint akinek dolga van. Persze semmi. Amikor leér, be akar ülni hátra, de az ajtók zárva. Cili és Megyer túl messze, fent a szikla tetején, leül hát a földre, a kocsi másik oldalának dől, hogy ne láthassák, mit csinál. Azt se bánja, hogy így rá-ráordítanak vagy dudálnak az autósok, mert kilógnak lábai az útra. Az egyik autó, egy fehér Volvó meg is áll. Hirtelen, de biztonságosan fékez, a kocsi az út közepén marad. Kecskeszakállas férfi száll ki, és Tamás elé lép, fölé magasodik.

XIX.

– Ha akarod, eltöröm én a lábad, nem kell pecáznod az útszélén, segglyuk! – lassan, artikuláltan beszélt.

Tamás felnézett rá, hosszú ideig vizslatta az idegen arcát, gondosan nyírt szakállát, elegáns ruháit, majd a cipőjét.

– Leszophatsz, buzi divatmajom! De csak gumival! – mondta lassan.

A kecskeszakállas nem válaszolt. Felrángatta Tamást a földről. Gyomrát, fejét, lábát, mellét ütötte – szinte ütemre. Az arca közben kifejezéstelen volt, se harag, se öröm nem látszódott rajta. Mint egy rongy, úgy esett össze Tamás, amikor végre elengedte. Cili siktítva érkezett, valamivel korábban Megyer, futva, de már csak arra jutott ideje, hogy a kecskeszakállas autójának csomagtartójára üssön. A Volvó felzúgott, könnyedén elgurult.

XX.

Két hétéves körüli, meztelen kislány szeretkezik egy almafa alatt. Gyakorlott szeretők, látszik mozdulataikon. Teljesen belefeledkeznek a másik testébe, gátlások nélkül tapogatják egymást, nem is figyelnek másra, látja-e őket valaki, hol vannak, az almafa némi rejteket nyújtó árnya alól vajon elhemperedtek-e már. Tamás, Megyer és Cili egy közeli fa mögül nézi a jelenetet. Arcukon semmi megdöbbenés vagy csodálkozás. Gondolkodnak, mintha egy nem is igazán ritka, de szép és fontos természeti jelenséget, tavat vagy haldokló kolibrit néznének.

– Nem lehet még orgasmusuk – szól szinte tudományos természetességgel Megyer.

– Nem tudom. Nem lehet? – Tamás.

– Csak a testre gondoltok.

– Nem úgy néz ki, mintha éppen beszélgetnének. Mire gondolkod, ha ilyet látok?

– Az intézetből szökhettek ki.

– Akkor kérdezzük meg tőlük, hol van!

– Majd. Hadd fejezzék be!

– Meglátjátok, az intézetis csajok nagyon kiéhezettek...

Cili Tamásra néz.

– Egy intézetis lányt akarsz megdugni?

– Nem. Nem hiszem.

– De azért izgat a gondolat, nem?

– Azért.

– Hagyjátok már ezt abba! Nem baszunk, nem baszunk, ha ez ilyen nagy lófaszág nektek. Én szeretem az intézetis csajokat, meg a fiúkat is.

– Sérültek.

– Szart. Őszinték.

– Azt hittem, téged inkább zavar az őszinteség – Tamás.

– Majd gondolkozom rajta, miért gondoltad. Mikor végeznek már?

Cili mosolyogva:

– Ez hosszú menet, úgy látom...

XXI.

Megyer egy fa alatt ül, déli rekkenő hőség. A háttérben még mindig ott moccanak a meztelen gyerekek, gépiesen mechanikusan és kitartóan. Cili térdel, tenyerébe köp, és elkeni nyálát Megyer már elővett, meredő farkán. Megmarkolja a vastag szerszámot, végigfut a keze rajta, feltérképezi, aztán fel-lehúztatja, Megyer arcát nézi közben. Megyer kicsit ijedt, hol Cilire néz, hol megszédül, lehunyja szemét, hol az előttük álló Tamásra emeli tekintetét. Tamás néha bólint egyet, mintha úgy történne minden,

ahogy történnie kell. Egyszer aztán cipőjére cseppen Megyer ondójából egy adag. Cili gondosan viaszozza az alsónadrágba a még rángó hímtagot, a sliccet felhúzza. Feláll, s a háttérben szeretkező kisfiúkra néz.

– Ezek nem hagyják abba. Dobjuk meg őket egy kővel.

Tamás lehajol, a gyerekek felé dob. Eltalálja az egyiket, a feje vérezni kezd. A két kisfiú megijed, a megsebzett fájdalmával küszködve szalad, kicsit tántorog. A másik felkapja valahonnan a magas fűből ruháikat, s magával húzza kis szerelmét. Remeg a félelemtől, de egyedül nem menekül.

Tamás lehuppan Megyer mellé. Cili hátat fordít a gyerekeknek.

– Na, most már hamarosan indulhatunk. Még várjunk kicsit, hadd szedjék össze magukat.

XXII.

A nyomozó a gyűrűjét tekergeti. A kis rendőrségi szobában öten szoronganak. A nyomozó íróasztal mögött ül, szemben vele Tamás, Megyer, Cili, az ajtónál egy egyenruhás rendőr keresztbetett karokkal.

– Minek utazott ennyit? Utánunk?

– Túl sok a gyanús nyom...

Fényképeket vesz elő egy mappából és az asztalra dobálja.

– Hullá a kukoricásban. Betört fejű kisgyerek. Intézeti zaklatás. Ja, füvezés és verekedés.

– Verés. Az a fickó vert engem, én túrtam – Tamás az arcán látható sebeire mutat.

– Behorpasztották az autóját, feljelentette magukat.

Megyer mosolyogni kezd. Cilire néz. Cili is mosolyog. Tamás is követi őket. Hamarosan mindhárman nevetnek, hangosan, sokáig, már fuldokolnak a nevetéstől. A nyomozó zavartan figyelni őket, száját lebiggyeszti, megvetést erőltet arcára, pedig szívesebben mosolyogna maga is.

Az egyenruhás rendőr gumibotjával az asztalra csap:

– KUSS!!!

Az ütéstől az asztalon lévő tárgyak, ceruzák, telefon, leesnek a földre. A rendőr igyekszik megőrizni méltóságát és tekintélyét, úgy szedegeti össze őket.

– Menjenek innen a faszb! – szól a nyomozó. – Miért vannak még Magyarországon?

– Szép ország ez is.

– Lecsapolt mocsár...

Megint elkezdenek vigyorgni.

– És a gyerekeik?

Tamás és Cili elkomorodik, megfordulnak.

– Miért adták őket intézetbe?

Cili az asztalra csap, feldönti a még mindig hajlongó rendőrt. Állatiasan torz hangon kiált.

– Mi a picca közöd van hozzá, szív köcsög?

XXIII.

A rendőr megragadta Cili kezét, hátra akarta csavarni, de Tamás meg a rendőr haját ragadta meg, kirúgta a térdét, majd hátracsavarta a kezét, és ujjait a kitörés határáig hátrafeszítette. A rendőr térdre esett, nyöszörgött fájdalmában. Tamás akkor elengedte, feltette kezét.

– Önvédelem volt. Két tanúm van rá. Rendőri túlkapás. A verbális agressziót nem szabadott volna fizikaival viszonzni. A bíróságon ezeket mondom majd, ha most nem enged el minket – közben Cilit háta mögé tuszkolta.

– Nem akarok megint találkozni magukkal, szaros senkiháziak!

XXIV.

Lassan sétálgattunk a kisváros utcáin. A kocsit visszatartották, csak egy-két óra múlva mehettünk vissza érte, addig átvizsgálták, nagy erővel keresték annak a dagadt pasasnak a gyilkosát. A járdán mentünk, egymás mögött, ha valaki megállt, hogy megnézzzen valami kirakatot, a másik kettő is megállt, de ők nem nézegettek. Én mentem elől. Egyszer csak valami az orrom elé esett. Visszaléptem ijedtemben. Felnéztem, és még egy ugyanolyan valamit láttam lefelé zuhanni. A karommal védekeztem, de így is rám esett. Puha volt, nem ütött meg, de a sebességéből ítélve nagyon magasból érkezett. Két hihetetlenül apró madár volt. Körbeguggoltuk őket. A becsapódástól összeroncsolódtak, de olyan kicsik voltak, hogy szinte nem is látszódtak rajtuk a törések, zúzódások. Cili lassan felvette őket, mindkettő elfért a tenyerében.

– Én még nem láttam ilyen madarat.

– Még fiókák lehetnek.

– Nem, ezek már kifejlett madarak.

– Kolibrik – mondta Megyer.

– Honnan tudod?

– Nem tudom biztosan. De mik lehetnének még?

– Erre nincsenek kolibrik. Sehogy se tudnak eddig eljutni. És szerintem olyan magasba se szállnának fel, ahonnan zuhantak.

– Csupa vér lett a ruhád.

Megyer megvizsgálta a ruháján lévő foltokat.

– Ez friss vér. A becsapódástól haltak meg. Talán valakinek volt két ilyen kolibrije, elsöktek, túl magasra repültek...

– Minek ilyen hülye magyarázatokat keresni? Úgyse tudjuk, hogy kerültek ide. Elteszem őket.

Egy élelmiszerbolt előtt álltunk, Cili rögtön befordult a két madárral az üzletbe. Mi utána.

– Egy papírzacskót kérek – szólt Cili a pénztárhoz.

– Csak műanyag zacskóink vannak. De azokat csak akkor adhatunk, ha vásárol valami péksüteményt. Vagy tudok még adni szatyrot.

– Papírzacskó kell.

– Az nekünk nincs.

– Dehogy nincs – Cili már lépett is be az eladótérbe, s elkezdett kutatni a kenyerek és péksütemények polcai mellett. Tényleg nem volt papírzacskó.

– Hogy lehet, hogy nem tartotok papírzacskót? – kérdezte az eladólánytól.

Az meghúzta a vállát.

– Rendesen válaszolj, kis kurva, én is normálisan kérdeztelek.

Az eladólány megdöbbenően nézett, kikerekedett szemmel, legörbített szájjal.

– Ne torzuljon az arcod, bénaság! A körmeidet, azt ki tudod festeni, hánytatós feketére, azt hiszed, hogy olyan menő vagy boszorkánynak? Szánalmas kis csitri vagy, erre futja a nyúlagyadból, hogy a pult mögött pofákat vágj, nyamvadék. Inkább a pattanásaidat tüntetnéd el a parizerarcodról.

A nyomatékosság kedvéért még a lányhoz vágott pár, a pultra kikészített, félbevágott

kenyeret. Ha már ott voltunk, mi is dobálózunk egy kicsit. Mi már nem a lányra, hanem a háta mögötti polc tetején álló, nemes-drága italokra. A lány a földre kuporodott.

Cili a hűtőhöz lépett, a jégkrémeket kidobálta, óvatosan beletette a madarakat.

Hátra se nézve mentünk ki a boltból. Én, hogy ne köthessenek belénk, de Cili és Tamás se vegye észre, egy tízezrest nyomtam a pénztáros kezébe.

– A károkra.

XXV.

Siófokon ölelték meg egymást, erre nagyon pontosan emlékszem. Először és utoljára. Egy mopedes elsodort egy gyereket, kicsit, öt-hat éveset, sokáig pörgött még a járdán, aztán nekicsapódott egy fém villanyoszlopnak. Nyöszörgött, erősen vérzett. Anyja le-guggolt mellé, nem jajveszékelt, nem sírdogált, rutinos mozdulatokkal tapogatta végig a kislány testét, csontja törte-e, közben nyugodt hangon beszélt hozzá, mesélte neki, mi történt vele, hogy egy kismotoros elütötte, most megvizsgálja a gerincét, a medence-csontját, a gyerek nagyra nyitott szemekkel nézte anyját, semmire se figyelt, csak a fiatal asszony szemébe. A kislány könnyezett, szandálja leszakadt a lábáról, messze tőle összemocskolódtott nyalókája, rózsaszín lufija már messze, magasban szállt. A kislány már csak azt nézte.

– Ne nézd a lufit, Marci!

De már nem ért a szó. Siófok, közel a strandhoz. A kislány egyre homályosabb tekintettel nézte a széllal bohóckodó luftballont, aztán lehunyta szemét, s mire a mentők kijöttek, már csak a halált tudták megállapítani. A mopedest szállították be, ideg-összeroppanással.

Cili akkor este órákig hallgatott, órákig ült, olyan sok italt magába döntött, hogy én még nőtlől ilyet sose láttam. Nem sírt, csupán arckifejezése volt komor, erős, meggyötört. Mi Tamással nem szóltunk semmit, ásványvizet kortyoltunk egy másik asztalnál, Cili nem viselt el minket a közelében.

– Mi van a gyerekeitekkel?

Tamás is otthagyt. Egy harmadik asztalhoz ült, ő meg unicumokat rendelt magának, rögtön hármat, s hajnalig még legalább egy tucatnyit.

Leszólítottam egy nőt, visszafogottan nevetgélünk, mondtam neki, hogy a barátaim nagyon ki vannak készülve, táncoltunk. A szép, hosszú szőke hajú lány be volt csípve, nagyon el akart menni az ír hangulatú kocsmából, de megmagyaráztam neki, hogy nem lehet, a barátaimat semmiképp sem hagyhatom magukra. Mutattam neki, kik ők, hogyan búslakodnak.

– Nekem aztán mindegy.

A fogyasztáson túl még tízezerbe került a csevegés, a pár tánc. Hamar megjelent a stricije is, jobbnak láttam fizetni. Pedig már veszedelmesen kevés pénzem volt.

– Veszedelmesen?

Nagyot röhögtem magamon. A kidobófiú szólt, hogy itt ma nem lesz balhé, ne nevessek hangosan. „Pardon”-t mondtam, nem színtiszta józanul, az igaz, és magammal rángattam Cilit és Tamást. Nem ellenkeztek.

– Holnap elmegyünk Kikindára.

– Olaszországba akarok menni – nyafogott Cili.

– Lehet azt is. Kikinda után. Ott nekem dolgom lenne – sosem jártam még Kikindán, mi dolgom lett volna ott nekem. – Onnan már csak Horvátország, Szlovénia, oszt ott is vagyunk Velencében. Na?

Nem hiszem, hogy emlékeztek rá, mit mondtam. A parkolóban mindketten hánytak.

Sokáig, hajnalodott már, mire elaludtak, én teljesen kijózanodtam, ültem a kocsi tetején. És amikor az első munkába igyekvő emberek megjelentek az utcákon, elindultunk Szerbiába.

XXVI.

Bajszos határőr izzad.

- Fegyver van maguknál?
 - Nincs.
 - Puska?
 - Asse!
 - Pisztoly?
 - Asse.
 - Gránát?
 - Semmi.
 - Drog, kábszer, heroin, kokó, fű?
 - Nem.
 - Kés?
 - Kenyérvágó.
 - Mi?
 - Az sincs.
 - Hamis pénz?
 - Nincs.
 - Hamis útlevel?
 - Olyan se.
 - Csempészaru?
 - Az van – nyögte ki Cili, alig bírta visszatartani a röhögését.
 - Mit mond?
 - Nincs nálunk semmi illegális.
 - Milyen illegális?
 - Semmilyen.
 - Akkor minek mondja? Cigaretta van?
 - Az van.
 - Akkor adjon má egyet! Mit akarnak Szerbiában?
 - Pihenni.
- A határőr hangosan felnevetett.
- Menjenek! De ha két hétnél tovább maradnak, bekörözzük!

XXVII.

Megyer gázt adott, a motor kicsit felbőgött, elindultak, aztán nagy füst csapott ki a motorháztetőből. Pár méterre se jutottak át a határon, az autó bedöglött. A határőr segített félretolni, hogy a többiek el tudjanak menni tőlük. Megyer nekiugrott, hogy megszereli a kurva-anyja-büdös-rohadt matchboxot, Cili és Tamás árnyékba ült. Nézték, ahogy a határőr ugyanazokkal a mozdulatokkal ellenőrzi a papírokat, vizsgál meg minden harmadik kocsit. Már elmúlt dél. Éppen nem volt forgalom. A bajszos odabicentett nekik, hogy jöjjenek. Megyer az autóban turkált, Cili és Tamás ment.

- Van itt egy kis... hűsítő.

Bentről két üveg sört hozott ki, hidegek voltak.

– Én nem ihatok.

Amikor kibontották az üvegeket, kikapta Tamás kezéből az üveget, s nagyot kortyolt bele.

– De maguk ihatnak, amennyit akarnak.

Visszaadta a máris félig üres palackot.

Így ittak jó ideig, jó sokat.

XXVIII.

Feladtam. Már fogalmam sincs, mi lehetett az autó baja. Egy-két dolgot még én is elrontottam benne. Teljesen reménytelennek tűnt, hogy megjavíttassam. A szerb határőr ragaszkodott, hogy toljuk vissza magyar oldalra. Cili ült a volánnál, én meg Tamással erőlködtem, de nagyon nehezen ment a dolog.

– Ezt nagyon elbasztam – mondtam, dőlt rólam a veríték.

Újra nekiveselkedtünk, tyúklépésben haladtunk. Aztán egyszer csak meglódult az autó, szinte tolni se kellett, gurult magától.

– Bocs – szólta ki Cili. – A kézifék.

Elengedtük a kocsit, még belerúgtunk egy kicsit, az út úgylis lejtett. Egy ideig tartotta az irányt, aztán jobbra kanyarodott, bele a kukoricásba. Cili kiugrott, felpaprikázva, ha csípőre tette volna a kezét, elröhögöm magam, de így csak félrehúzott szájjal néztem rá. Dobbantott, mint a egy hisztis, elkényeztetett kis piccsa, pedig nem az a típus volt.

– Menjünk gyalog.

– Hova?

– Nem mindegy?

Kiszedtük a kocsiból, ami értékes volt. Én egy kis hátizsákot vittem magammal. Ők alig valami keveset, Cili csupán egy neszeszert, Tamás egy ruhadarabot, nem is láttam, kiskabát, pulóver vagy mi.

Sokáig gyalogoltunk az út szélén, szó nélkül.

Egy szekér jött velünk szembe a másik oldalon. Cigány ember hajtotta a tikkadt lovat. Tamás megállt, s döbbenten nézte a rozzant járgányt.

– Mi van?

Akkor már mi is megláttuk. Hátnál a szekéren egy kövér ember ült, az ölében pokróc, mintha takarni akarná a lábait, de így is láttuk, hogy valami hiányzik, csak egyik lába lógott ki a vékony takaró alól. S mellette a mankó. A kövér erősen dörzsölte a szemét, mint akinek por ment bele, ránk se nézett, nem érdekelte, hogy feltűnően nézzük. Ő volt. A fickó a kukoricásból, szúrt sebbel.

A határ felé tartottak.

Tamás intett, hogy menjünk tovább, de azért ő még sokáig figyelte a távolódó szekeret.

Letértünk az útról. A nagy, üres mezőn átcammogtunk. A horizonton guggoló fákban reménykedtünk, talán erdők.

Egy üres magtárig mentünk.

XXIX.

– Itt kiborult meleg van.

– Muszáj nekünk itt aludni, amikor nem bújkálunk senki elől, kint meg hűvösödik?

– Olyan kényelmes – Cili fészkelődött. – De tényleg fűledt.

Kimentünk. Füleltünk.

– Itt valahol víznek kell lennie. Csobogás.

A többiek is hallották. Hamar megtaláltuk a patakot. Mosolyogtunk, mint akinek megjelent Mária. Lépdeltünk a folyásiránnyal szemben vagy negyedórát. Egy tisztáson lefeküdtünk. Bámultuk az eget.

– Nem kellene most? – kérdezte Cili Tamást.

Sokat kellett várni a komor, határozott válaszra.

– De.

Tamás felállt, Cili elé lépett, az kis táskájából elővett és átadott neki valamit.

– Nekem is van ám valamim!

Kipakoltam a hátizsákomat. Pálinkás üvegek. Még Bucika bácsi kért meg rá, hogy vigyem el anyjának, nagy gonddal készítette össze őket. Az anyja alkoholista volt, de már vagy öt éve meghalt. Nem akartam az öreggel vitatkozni, reggel volt, siettem dolgozni, elvettem tőle az üvegeket, s bepakoltam a kocsiba, el is feledkeztem róluk.

– Ezekből még igyunk! – mondta Tamás.

– Félsz? – Cili olyan kedvesen és melegséggel kérdezte, hogy akkor kezdtem el először gyanakodni. Mintha ott se lettem volna. Felizzott köztük valami... a szeretet parazsa, így mondanám, ha nem lenne olyan furi ez. Szerették egymást. Meg is húztam az egyik üveget, belesajdult a szívem. Irigykedtem, ez az igazság. Volt-e valaki, aki engem ennyire valaha is?

XXX.

– Tamás, ne igyál olyan sokat.

– Nem iszom olyan sokat.

Akkor már egy egész üveget megivott. De meg se látszott rajta. Hason feküdt, mint-ha nem érdekelné az ég. Néha az arcát a földre tette, a gyenge, a naptól megkínzott, épp csak levegőhöz jutó fűre.

– Mi lett veletek?

– Cili, elmondod?

XXXI.

– Tudod, van a tartam-tartomány. Ahol minden dolog az ellentettjére válhat. Az élet után. Ha nehéz életed volt, ott kiderülhet, hogy szép, hasznos volt minden. De ott derülhet ki az is, hogy a látszólag szép, gondtalan, elegáns életed semmit sem ér, egy nagy fájdalmas csalódás lehet belőle.

– Mi ez? Ne mesélj má. Mi van veletek?

– Én ismertem egy férfit. Apám. Ő volt az apám. Meghalt.

– Jól van, de...

– Nem szerettem apámat. Ő se szeretett engem. Békés szeretetlenségben éltünk. Az unokái nevét se tudta, úgy halt meg.

– Ki nem állhatott engem – szólt közbe Tamás.

– A házát átkutattuk, amikor meghalt, mert tudtuk, hogy rengeteg pénze volt.

– Sose segített rajtunk egy forinttal se.

– Mindent felforgattunk, semmit se találtunk.

– Csak azt.
 – Igen. A padláson találtunk egy kis dobozt. Apám egyszer elutazott Mongóliába. És ezt a ládát hozta magával. Kis bogyók, zúzalék, ez az. Meg egy papír, hogyan kell használni.

– Használni?

– Teát főztünk belőle. Sok zagyva szöveg volt még ott.

Tamás felállt, izgatott lett, a közelünkbe jött.

– Dehogyan zagyva. Ezeknek volt egy olyan... elismerték, hogy vannak emberek, akikre már semmi szükség. Öregek, fiatalok, mindegy. Akikre semmi szükség. Nem nézték le őket. Segíteni akartak nekik. Szerették őket, de nem cipelhették magukkal, nem volt akkoriban olyan könnyű az élet. Bár a mongolok... na, mindegy. Van ez a tea. Még az íze se rossz. Ha megiszod, utána már nem érdekel semmi. Kiirtja az isteni részeket belőled.

– Isteni részeket... Marhaság.

Tamás legyintett.

– Én akkor elmegyek, lejjebb.

Megállt, egy ideig nézte Cilit, láttam, hogy szeretett volna a közelébe lépni. Cili hideg határozottsággal bólintott neki. Valahogy úgy, ahogy a buszsöfőrök köszönnek oda egymásnak, amikor már tizedszer találkoznak össze Budapest utcáin. Nevetséges volt, ahogy ott állt. Kicsit megereszkedtek a vállai, talán meg is görbült, mint az öregek. Idegesített. Ittam akkor már én is eleget. Volt vagy tíz üveg pálinkák. Erős, tiszta erdélyi pálesz. Cili felé fordultam.

– Hogy van ez a senkinek-se-kell-mese?

– Csak ennyit tudok én is róla. Főztünk, ittunk a teából.

– A faszt. Ilyen hülyeséget még nem hallottam. Minek ehhez tea? Nem lett volna bátorságotok csak úgy zaciba adni a gyerekeket, oszt lepattanni, mert unjátok az egész kibaszott világot? Minek ez a teamese? Azt akarjátok, hogy megértsenek? Kik? Felmentést akartok? Kiktől? A törvény előtt semmi bűnötök. Amúgy meg nincs isten, aki megbocsásson nektek. Röhej, basszátok meg! Gyávák vagytok.

Cili is ivott.

Fölém magasodott. A kezében zsilettpengék voltak.

– Látod ezeket? Felvágom az ereimet. Hosszában a karomon, a combomnál, a nyakamnál. Pár perc alatt kivérzek. A langyos pataokban pláne.

Meggyőződéses volt, hogy ezek meghülyültek, de azért az első reakcióm az volt, hogy kikaptam a kezéből a pengéket, a farzsebembe rejtettem. Ő rámugrott, vissza akarta szerezni. Megrendítő érzés volt, milyen kevés erő van benne. Könnyedén távol tartottam, leszereltem.

– Semmi közöd hozzá, mit csinálunk – lihegett elkeseredetten. Megtépte magán a ruháját, elővillantak mellei. Hátat fordított nekem, sírt.

– Csak élj! Csak élj! Csak élj! Hülye rögeszme. Senki se tudja, miért, minek. Ha meggyőződésed, hogy nem kell, rögtön bolondnak néznek. Hol van itt szabadság? Orrod előtt az ajtó, de nem nyúlhatsz hozzá, nem mehetsz ki az udvarra.

Felnézett az égre.

– Ott fenn hatalmasabb! Mi marad itt? Tudok még hozzátenni vagy elvenni a mindenségtől valamit is? Semmit. Ne te legyél ócska bizonyíték rá, hogy rab vagyok. Hadd higgyek abban, amiben végre hiszek.

– Tele vagy kétségekkel.

– Fájdalmakkal. Az meg rendben van. Itt minden fáj mindenkinek. Még a jó dolgok is fájdalmasak, csak az agyad azt akarja, hogy úgy tudd: ez kék, nem kín.

XXXII.

– Tomi hol van?

– Már elment. Én is megyek mindjárt.

Mosolygott. Már nem aggódtam. Talán a pálinka miatt, bár soha olyan tisztának nem éreztem a fejem, mint akkor. A kibaszott csillagok fent illegették magukat, felhő sehol, holdkirálynő pompája szívszorongató. Mintha szép lenne minden. A koromfekete úr. A széltáncoló fák. Nem kell rájuk figyelni.

– Ideadod?

Elővettem a zsebletteket a zsebemből. Az egyiket átadtam neki.

– Te hová mész?

– Arra, ahol kicsit nyugodtabb a víz.

– Nincs az... túl messze?

Elmosolyodott.

– Mitől messze?

Egy lány csókot nyomott a számra. Puha szája volt, amilyennek sejtettem. Összeszorult a szívem: ezt nem szabadna elveszíteni. Megmarkoltam a kezét, ahogy el akart tőlem lépni.

– Megyer, ne butáskodj!

Bólintottam, eleresztettem. Cili lassan, egyenletes lépésekkel indult neki a sötétségnek.

Egy fához léptem, vizeltem. Felnéztem közben, az ágak között az ég. A leveleket szél ringatta. Körülnéztem. A tűz körül még 3-4 üveg pálinka várt. Hanyatt feküdtem, kiszúrtam magamnak egy csillagot, és csak azt voltam hajlandó nézni, se lassan kúszó műholdat, se hullócsillagot, se fényesebb másikat. Öntöttem magamba a piát. Hagytam, hogy kifolyjon, végig az arcomon. Hadd igya be a föld.

Hirtelen rendőrautók reflektorai világították be a környéket.

Fővárosi Cigány Önkormányzat

A fővárosi cigány lakosság kulturális autonómiájának gyakorlását, megőrzését mozdítja elő. Évente megrendezi a Romajálist és az augusztus 20-i Roma Fesztivált, 10-15 ezer fős közönség előtt az Orczy kertben. A testület által alapított Fővárosi Roma Napon ebben az évben a Bartók rádióban komolyzenei hegedűhangversennyel, a Harlem Színpadon hat óras roma jazz dzsemboree-val, az Almássy téren folklór programmal és rap-porttal, a főváros utcáin pedig egy hónapig látható 40 darabos, Budapest Roma Színei című, képzőművészeti alkotásokat bemutató óriásplakát csoporttal ünnepelt.

A szegényember és a királycsávó ◀

Nem mese ez – ha van is benne király meg szegényember.

Rége a királyok élete egy ideg volt. Folyton szerepelniük kellett, mutogatták őket, meg beszéltek róluk. Máma már, amikor főleg az van, amit a tévé megmutat, könnyebb nekik, mert a szegényemberek mögé bújhatnak. Nem úgy! – sokszor ők állnak a kamera elébe, mert a szegény té'tetlen oda, beszélni.

A mesék mindig a gyengékkel és a vesztesekkel vannak. Velük kell lenni.

Ennyit nem tudnak ilyen tanult emberek, kicsoda egy ember a király? Akinek a csicskái az intimszobára két nőt visznek be. Akinek a legnagyobb kése és a legkisebb mobiltelefonja van odabe', a csíkoskatonáknál. Ezt se tudják? Na! A börtönbe'! Hát!

Ez a történet azonban a szegényemberé.

Szegényember az, aki olyan szegény, hogy még egy üveg kevertet se tud kirakni a virrasztóknak. Nem is megy el hozzá senki virrasztani, ha halottja lenne, csak az, aki *ténylegesen* rí.

Ott ülnek, rínak – közben a szegényember sógornője odaszól: Te, Félic, te ilyen té'tetlen ember vagy, egy kisüveg kevertet se adhatsz a virrasztónak?

Ilyenre nem jönne ki a tévé, ha hívnák is, mert a szegényembernek még annyija sincsen sokszor, hogy kártyát vegyen a mobiljába.

Most is, a csóringertől veszem el a történetét én is.

Mert mi történt egyszer! Hát az, hogy a szegényember vonásra iszik a kocsmában, meglátja ezt a királycsávó, gondol egyet: megvolt-e neki ez a szegényember. És ha vonásra ihat, biztosan jó *segédet* kap. Meglássuk, mi lesz.

Az lett, hogy odahívta magához a szegény embert: – Gyüsszte, sógor, inni: meghívlak.

A szegény ember tényleges sógora a királynak, hát, ahogy illett, közelebb ment, de nem nagyon.

– Á, már ittam, menek is haza! – intett is a szegényember, hogy menne: csácsubi! csá! Hozzá szépen mosolygott.

– Állj! – állította meg a király a szegényembert. – Itteg ez a pénz, fogjad.

Ötezer forint volt az – nagy pénz egy szegényembernek!

Rövid a karja a királynak – a szegényembernek kellett volna megtoldania egy lépéssel, de ő csak vigyorgott: még inkább hátrált.

– Na, sógor, itt van! – erősködött a király.

Látjuk: a király sem szólítja szegényembernek a szegényembert. Nem mintha az ombucmantól tartana vagy a rétimanótól, vagy hogy rája küldené valaki a fókuszokat. Nézett ő már a fókuszok lencséjébe bele, oszt anélkül is belehomályosítottak, maguk-

tól a képbe, hogy a csicska ügyvédjével fölszólíttatta volna őket. Különben is, az ombucman száma benne van a telefonjában, azt szokta bemutatni a rendőröknek a viselősebb jogosítványa mellé.

Amikor elfogták a ruhasegélyt a sárútban, csupa ócska vacakokat, pelyhes lódenkabátokat, meg kinyúlt rézcipzáras mackókat, szóval amilyeneket pesti népek szednek gondolomra össze, meg is mondták a sofőrnek, vigye el, már amit a sárba nem tapostak bele nagy mérgükben, valahová szegényembereknek, akik rájaszorulnak ilyesmire: nekik holland ruhát szoktak hozni.

A sárútban a szegényember is ott volt, de le se ment a járdáról, és még sajnálta is a pesticidesávót, mert az annyira bejeddett a műsortól, amit Lubi, Dadóka meg Poszi adott.

Szoktak ezek ilyet csinálni, amikor feljönnek a faluba, megállnak: He! Idegsíjjük föl a pufiasszonyt a tanácsnál vagy a ríjjótanárnét az iskolába!

Már megint nem a szegényemberről beszélek, annyira egy nem érdekes.

Ha beküldenék a villa lakóihoz, képes lenne csak ülni meg mosolyogni a kályhánál, hogy: adjanak neki valami ennivalót.

Szóvalazonban a szegény ember nem akarta elvenni a király pénzét – pedig ötezer volt!

– Ingyen adom, potyára! – rázta a pénzt a királycsávó és esküdött anyja életére, aki a szegényember anyjának nénje volt, hogy ingyen adja, potyára.

Ajándékba, ha nem tetszenének akarni-érteni, csak se a király, se a szegényember nem ismerik ezt a szót, pedig csak a királynak is, mennyi kincse van, mindig akkora tévét vesz, amekkorát csak a tévében látni még.

– Nem kell, köszönöm – mondta udvariasan a szegényember. Pedig tudhatta volna, hogy a király az udvariasság fogalmát se ismeri, és azt a gyávaság jelének gondolja, úgy, mint ahogy a jószívűséget a balgatagságnak, a szociális érzékenységet meg a bárgyúságnak véli. Sőt, az, hogy *szociális*, az előtag, az neki valami olyast ugraszt be a gondolatjába, hogy valamilyen címen potyára pénzt lehet szerezni. De király – mit nem tehet meg!

A szegényember addig-addig, föl is idegesítette a királyt.

Ríni kezdett a szegényember, ne bántsa őtet a király, nincsen őneki már annyi kis-korú gyermeke, hogy kamatot tudna a kölcsönre fizetni.

Ez időben már a hetikamat 150% volt, anélkül, hogy valaki is ilyesmivel, mint a *töhmö*, tökölt volna ott.

A király melléktevékenysége a kamatolás volt, főtevékenysége meg a cocpolttal való adok-veszek, és bár a kezdetekben még építőanyag-szállítással is foglalkozott, ma már környezetkímélően, tehát papíron mozgatja az árut, mint a nagyok.

Mert nincsen király, akinél ne lenne nagyobb – de ez más tézisa ide.

Jó, addig-addig, még meg is lapogatták egymás hátát, elvégre sógorok: a szegényember már majdnem elfogadta az ötezer forintot.

Igen ám, mert király ide-oda: a kocsmáros is ám egy *valaki* azért! Odaszól csendesen a királynak: ugyan, őneki semmi köze hozzá, sőt, jobban is járna, rögtön levonhatná a szegényember vonásait a pénzből, de ha egyszer ennyire nem akarja, hát ne erőltesse azt a pénzt.

– Drága barátom! – szólította meg a király a kocsmárost, mert tényleg drága barátja a gépezéses üzletágban. – A telefonba szóljál így bele, légy szíves, ha anyósod telefonálna: az én sógorom, az én pénzem, én se szólok bele, egy felesre hány vonást, kiknek, hogyan, húzol a füzetedbe.

Nevették mind az emberek, hogy megválaszolt most is a királycsávó. A király olyan, mint a Dopeman Laci, hogy akárkinek is széjjel beszéli a fejét, még a tanultaknak is, akiknek pedig, ha odabe kerülnek is, megadják a tiszteletet.

Megy haza a szegényember – de a kapu emlékének vonalában megáll: annyira fél ő

az asszonytól. Ő behúzza most a portára így a bokáját, ezzel a pénzzel: az asszony agyonig veri.

Mert a szegényember ráadásul még asszonyember is, aki főz is, meg még mosni is szokott.

Lesi-várja a szegényember felesége az ajtó kilátó szemiben az ő urát, már a keziben fog egy gallyfát, azt széjjelüti rajta.

Meglátja az urát, kiáll az ajtóba. Emeli a gallyfát: ő majd a vonásokat előre rá tudja számolni.

Legyint a szegényember.

– Annál nagyobb a baj! Előhúzza az ötezerest.

Néz az asszony, nézi – té'tetlen az ő ura ahhoz, hogy rendkívüli segílyt intézzen a hivatalban. Ötezeret napszámba meg itt nem adnak, csak hármat legföljebb, meg teljes étkezést, italt cigarettával. Nem is találni egy fia embert napszámra a kampányba se! Csak asszonyt.

Körülnéz a szegényember felesége, nagy levegőt vesz, és könnyetlen, száraz szemmel tekint a szegényemberre, körtefából faragott sima arccal, de igen rfjja:

– Fogjatok le, jaaj! Fogjatok le: szíjjel hasítom apátokat!

Na, kijön erre a kislyány, aki a kotlit vigyázza és behúzza a mackójánál fogva az anyját.

Mi lesz most, tanakodnak. Ötezer, az pénz, ennyivel el lehet küldeni a kislyányt a reálbóthba, mert ott nem is ismerik, meg ha igen is, összekeverik a Kacikóék Szilvikéjével, azoknak meg nincsen tartozásuk.

– Énnekem danyontot meg banántot hozzál! – áll elé a Dezsőke gyerek – Danyo-danyo-nífnó!

De ezt a Dezsőke gyerek csak úgy mondja, viccből, mert őnáluk még beiskolázásisegéd-kor se volt se danyont, se banánt, se semmi, mindig csak ígérik. És az anyja is, mindig az iskolát mondja, és tessék, a Henike lyányuk is itt ül a szépszobában az itthoni ruhájában, és amikor Bolontánéni elkapta, hogy mit csinál itt, szana-széjjel rúgja a sejháját, mér' nem a városon van a munkahelyén, akkor azt a Vörössándor bácsi meseverset mondta, amit Bolontánéni tanított neki az iskolában: hogy: mi lenne véle anyja nélkül.

Telt az ideje a szegényembernek, múltott rája, addig is, amíg be nem jött volna az, ami addig sose is volt. Minden pirosadahangra megrezzent a szegényember feleségének a szíve, jég-keze-lábával feküdtek, s egyvíz ágyból kéltek, riadtak föl még zódszkodahangra is.

Csak bekövetkezik egyszer, ami soseaddig nem volt. Két hétre rá, pontosan, hogy a király a szegényembernek potyára adta a pénzt, megmordul a ház előtt a verseny piroslada fekete ablakokkal: megjönnek a király csicskái. Kivont rádiótelefonokkal meg zsebszámlógépekkel jönnek. Ők nem tudják, őket nem érdekli, milyen sógora, honnan testvére a királynak, ki hallotta, ki látta, őnékik ilyesmire idejük nincsen. A füzetbe föl van írva az ötezer forint, az annyi amennyi, itt van, mutatja a gép: elő a pénz.

31 250 – ezt írta ki a gép.

(Mivel a történet így, ahogy leírtam, nem történt meg, hiszen a csicskáknak vajszín a ladájuk, és mi mást is mondhatnék, mert ha a királycsávónak a fülébe jut, hogy én őt kiírtam az újságba, lesz nekem kemény dió! Így aztán nem is Kolbász Mihálynak hívják a szegényembert!)

Mégis, azt mondja, ő elmegy az igazságaért, ha kell, az igazságos miniszterig is.

Ami nincsen messze, csak hat sarok az iroda, ott lehet íratni levelet az igazságos miniszternek vagy keresztszülőnek fölkérdni a fókuszokat, ilyesmi. Én igazán, javasolnám nekik a Megyesit, nem azt, a Gusztávot – igen szép, tanult ember, a tévé is mutatta már. Köszönik, azt nem ismerik, a dgy -ss-y-nek meg már be van telve a jövőéve is.

Ha lennének még mesék, a szegényembernek tényleg lehetne igaza. Lehetne is szegényember, meg a királytól is elnyerhetné a legkisebb fia a király legkisebb lányának a kezét. A mesékben azonban mindenféle babonáság, erkölcsi tanulság, jogi parabolák, allúziók, meg ilyesmik vannak, ráadásul a reál tükröződik, ami lapos és banálisan ismert, valamint nincsen ma már, amiről ne lehetne beszélni, minek akkor túlterhelni allegóriákkal meg metaforákkal, hogy például, ha mint ama valamennyi rögeknek, lába kélne itt mindennek, ami lopott és hamis, lenne nagy vándorolás-jövés-menés az országban – szóval nem kell a bajt baszogatni, mert csak szaporodik. És különben is, a meseirodalomban majdnem az Ezeregyéjszakáig kell elmenni egy jó kis faszállító, avagy bugyizzasztó ingerenciabetétért. Jó hát minékünk itt is: a ganxták úgyis Zámbo Jimmyt hallgatnak, a vumensztyudik meg Dopemanban fedeznek föl ööörvára mély társadalmi mondanivalót, Ganxta Zoleenak meg a Pierrot a háttere, a gyufaárus lányka pedig addig árulja a gyufáját, amíg vagy ki nem húzza, vagy el nem fogynak az undorítóan mutatós vagy megható betegségek, melyeknek a gyógyíttatásával foltozgatja lelki ismeretének vastag barchentjét és mutatja föl, mint Rattinho, a szakma atyja: Ilyen volt – és ilyen lett!

Telt múlt az idő – ügyési szakaszba jutott a szegényember dolga. Mert senki emberfia nem a király dolgának mondta azt, hanem a szegényember ügyének.

Nézi mély empátiával, és szívjóságáról tanúságot téve az ügyési szakasz a szegényembert:

Na, te, szegényember! – hány tanúd van. (pont)

Mutatja a szegény ember a két tanút. Mert a szegényember ügye annyira fölháborította az egész királyságot, hogy még más királyok is befékeztek a bömöseikkel meg a duplakerekklámpásaikkal a szegényember mellé, és átkiabáltak a csicskájukon meg a leeresztett fekete ea. helyén, hogy nyugodjon meg, vele vannak ők is, és majd intéznek valamit. De nem intéztek, mert senki a királyok közül nem nagyon mert mocorogni, nem mintha attól féltek volna, hogy valaki rájuk küldi a fókuszokat, hanem attól fáztak előre, hogy a nagy valami-intézésben egyszer csak eléjük toppan a királycsávó, és hiába királyok ők is, olyat szól, amire ők nem tudnak mit mondani, csak hallgatnak

– pedig aztán a Wittgenstein micsoda nekik, amikor még a János Vitéznél vetetkeztek ki az iskolából.

Két tanúja volt tehát a szegényembernek. Ők is szegényemberek, mert hát ugye a kocsmában történt a dolog, és a gazdagabbja meg a presszóban iszik, ami színre kocsmá ugyan, de drágább, és egy feles hitelbe három strigula. Mert ott a vonást, azt strigulának mondják. Olyan helyre szegényember csak segédosztás napján jár – ha az aszszonnyal már megveszekedtek a pénzeken.

Ja, még azért ügyvédje is kerekedett a szegény embernek, egy távolabbi király csicska ügyvédje, de ugye amilyen a királyok gondolkodása, pénzt már nem küldött melléje – ám a csicska ügyvéd is annyira megsajnálta a szegényembert, hogy a szívjóságára fogta, hogy majd abból telik annyi a költségre.

– Mi a baj? – szólította meg az együttérzés könnyeivel küszködő ügyészi szakaszt nagybátran a szegényember. – Drága-aranyos ügyészi szakasz úr!– tette hozzá gyorsan.

– Hát csak az, te szegényember, hogy tekintve az ügyed súlyát, a két tanú kevés. Állítsál mellé még kettőt.

Összenéz a két tanú a szegényember feje fölött:

– Te, Bucs, láttál te valamit a géptől?

– Gondolod, Szandensz? És te nem csak akkor jöttél föl a lépcsőn, amikor ez a szerencsétlen lefelé?

– Úgy valahogy. Akkor ők mostmár mennének is!

Az ügyészi szakasz úgy nézett ekkor a szegényemberre, mint egy ügyefogyottra.

A szegényember ügyvédje meg arra gondolt, amire a gyufaárus lánya is, hogy nem minden a pénz, amikor az ember önzetlenül segíthet. – De azémá bocsánat, most hívják a mobilján.

A szegényember is végignézett magán – pedig a vőlegényruhája volt rajta megint: mi a baj véle?

(Szegényember az, akire jó a vőlegényruhája meglett ember korában is, olyan sovány marad. Ferráripulóver, trapéz nadrág, dígócipő. Ha meglenne még neki a világoskék műszálas mackófelsője meg a sárgatalpú szovjet edzőcipője, még trendi is lehetne az öltözete. A bornyúnyalta hajával! Olyan sovány az istenadta, hogy a narancssárga mintás ingjének a nyakát is be tudja gombolni.)

– Sajnálom nagyon: viszont látásra! – nyújtotta kezét az ügyészi szakasz és a szegényember tenyerére nézett, de az elég tisztának is látszott, meg a nadrágja zsűrületére is odafente már.

Mindenki jól járt hát:

– a szegényember adóssága bele lett tudva a cocpoltja árába.

– a király csak megint vehetett még egy cocpoltot, amikor az üzletág már a *senior*-kori végelgyengülés jeleit mutatja – legalábbis az újlakás divízióban. És nem is sokért.

– a zópété is futhat a pénze után, amíg meg nem hal – az üzleti kockázata terhére.

És ha valakit így, a fusselvéle után még nagyon érdekel, elárulhatom, mivel megtörtént, azóta sincsen vége, ha én találtam is ki. A királycsávó és a szegény ember megbékéltek, mert végül a szegényembernek is maradt annyija, hogy amikor a lelakottból a tiszta-új* kisházba átköltöztek, még vehettek egy elég nagy tévét. A szegényember büszke arra, hogy neki egy királycsávó sógora van, különben is kinek talp, kinek kerék, ahogy a fel az út a létrán, csak úgy az a le-ig is, vagy kerkedhet igazsága egy másik méseben – ha addig meg nem hal.

* Itt: ép, romlatlan, frissen meszelt stb., lásd még az ingyen, a potyára és a jószívű szavak értelemből vételét. A cocpoltémákban egy szegényember számára sokszor az volt az üzlet, hogy a már lelakott kunyhó helyett egy ugyanakkorát, de még épségeset kapott a cocpoltozóktól.

A királycsávó pedig büszke, hogy mégse úgy lett a szegényember története, ahogyan a mesében, hanem mégis neki lett igaza, meg a szegényember is meglett neki, és hova is lenne nélküle a szegényember, ha ő nem volna. De van.

Nem lehet ezt a királycsávót sehogyan sem ledumálni? Mindég őneki muszáj igazának lenni? Nesze, te királycsávó:

Mindenki úgy él, ahogy tud. A szegényember is.

▶ A királycsávó és a paraszt

Nem mese, ha nincsen benne király vagy szegényember.

Most a királycsávók következnek.

Ott tartottam a szegényember története végén, hogy: mindenki úgy él, ahogy tud. Hát ez a királycsávó is! – Megnézhessék:

A vagány, a vamzer meg a pali, az a mesében van benne, a lé hadovában, a vetítésben, amivel a kezdő rendőri riportereket etetik.

Az utolsó előtti vagány itt Hekus Dönci volt. Az utolsó meg a Féltelegyes Rendőrgyilkos, aki a nyakra kottázásban annyira ment, hogy a nyakizmai megfeszítésével eltépte még gerince törettetése előtt a kötelet – meg még hozzá a valóságban. (Hypóval itatta meg csecsemő leánygyermekét. De halotról... – merugyetudjákugye!) Úgyhogy tehát csak géppisztollyal tudták kivégezni.

Vagányok nagy számban utoljára akkor voltak itt, amikor a link hadovát a susogón olyan még májer kenették *fal*, hogy a sajtos beledőlt a röhögéstől, és lett nagy malajkából dobi, ám spur, semmi médiázás, neki Mokembének. (Médiázás: vidéki paraszt megvágása. Mokembe nem Afrikában van. A többinek utánanézni.)

Vagánynak esetleg egy akkora vamzer mondhatja magát, amekkora viszont már inkább királynak számít. [*Hónapokkal későbbeni betoldás a kéziratba: avagy a kulcsárának...*]

Igazából a királyok a legrajabbak, és egymás közt, meg a csicskáikkal is ugyanúgy beszélnek, mint bárki mással. Különb is, a börtönszemélyzet már csak kevésbé ismeri a hadovát, és vigyázni kell rájuk is a királynak, mert különben anomáliák alakulnának ki a börtönön belüli cigaretta-, tea- és szeszereskedelemben meg a rádiótelefon-üzletágban.

A királyok feleségei a börtönigazgatók feleségeivel piponya férjeiken keresztül cserélgetik nőgyógyászaik címeit.

A legkirályabbaknak hatszobás loárkastélyuk van, minden szobához zsakuzis fürdő, meg kávé- és italgép szolgál, íróasztalukat rendőrtábornoki egyenruhába öltöztetett kirakatbábu vigyázza. A legkirályabb király szerteismert sportember és mecénás, és birodalmának elzártabb tartományiba nem *Adiados* meg *Nicé* műselyem susogásban vonul el, hanem, mint amilyen a népmesei királyok nyakába kerélytett cifraszűr, olyan pirosfehérzödes nemzetiben.

A legislegkirályok pedig a börtönből úgy szabadságoltatják ki magukat, mint ahogy a legnagyobb magyar írók is haza a Wissenschaftskollege-ből, két-három hónapokra, csak más címen. Nekik, mármint a királyoknak, az anyukájuk házikójának ereszte alját kell megtapasztaniuk két kezükkel vagy fölászni a kertet, ilyesmi céllal, kinemtudja – de miközehozzá okkal.

Van valahol azonban egy olyan király, akinek a királysága csak akkora, mint egy kínai birodalom volt Cszjü idejében. És még abban is van egy pár más király, de azért elvannak, szépen.

És ha oda bekerülne, a cigarettakereskedelemből csak a csavartdohány-ágazat jutna neki a teaforgalom negyede meghagyásával, de semmi a szeszkóbból.

Még szerencse, hogy nem kerülhet be.

Ennek a királynak is megvan a baja: azt üzenté ki [*a börtönből*] egy más király, ne kerüljön be [*a börtönbe*], mert meghal. Jó, mondta a király, ez az ő magánügyük, és még mindig jobb ez annál, mintha bent lenne, és egyszer csak rezeget a telefonja, nézi, hát azt írja ki, jobb neki, ha bent marad, mert ha kijön, akkor hal meg. Egy király két dologért képes mindent megtenni: hogy ne kerüljön be vagy hogy ne kerüljön ki. Ezért mondom, hogy vagányok már csak a mesében vannak.

Gondolják, könnyebb egy ötödölhető négy évet a végtelenségig elnyújtani, mint tizenöt évből négy év ötödölhető kihozni? Pénz lenne rája, csak az ügyvéd kevés még.

A király olyan, mint a Dopeman Laci, hogy akárkinek is széjjel beszél az arcát, még a tanultaknak is, akiknek pedig, ha odabe kerülnek is, megadják a tiszteletet. De király is a Dopeman Laci! A királyság nagysága ugyanis a válaszolástól is függ. Teszem azt, ha egy rendőr az ombucman számának bemutatása után is még viríkolna, akkor a királyék – nálukfelé csak azt kell mondani: piros ladaszamar! Abból már érthet is a rendőr. avagy : az jó volt-é, a kolbászatot a Brigike leveses buktájába mártogatni meg? Nagyobb királyok már a megyei főügyésznek is tudnak mit mondani. Ti. hogy a főnyomozó [*piros ladaszamar*]val-vel van megkenve, kisebb fokú rendőrök meg ingyen szopathatnak, és/vagy gumi nélkül dughatnak, mint a királyok egyéb barátai meg üzletfelei.

Valóságfeltárásunk hiába ilyen fejlett, folytatólagos és üzletszerű, mégsem értenénk, hogy a korrupció visszafelé is érvényes, hogy tehát időnként A Szervek is megvesznek kilóra valakit? Valamint, hogy a *mindenkinek van egy téglája*-törvény alapján a vamberzsadalom igyekszik A Szerveknek is intézni valami sarat, hogy alkalomadtán az ő beavatkozásuk nélkül is szépen elintézhesse a [A Szerv]-ek egyike a másikat?

Tanultnak az számít odabent, aki a jogot tudja, vagy olyantól, aki tudja, de nem érti, a tárgyaláson elhallott mondatot le tudja magyarra fordítani, hogy avval mit akar a jogalkotó. Tanult még az is, aki jól számol vagy fizikus. Az orvos természetesen csak akkor számít igazinak, ha gyógyítani is tud. Az olyat viszont két hétig se veszik be, ha valaki *fengsunyi* könyvekkel vonul el, meg lebeg meg tájcsizik – ilyesmivel sima vamzerek is vetítenek. Az ilyenekkel azt csinálják, hogy leérettségiztetik őket, amibe tanult embereket is bevonnak, de azok a vizsga végét nem szokták megvárni, mert abban már kitakarós jelenetek is vannak. A Nagy Vetítő ilyenkor könyörögni szokott, hogy engedjék meg azt, hogy amíg át nem kérelemezteti magát, lehessen *paraszt* vagy *júlia* akár.

Különben a királyok között egy pár nő is van, és mivel a legtöbb király férfi (vagy annak látszó csira), tehát van nekik jó nevelésük, a nőket megvárják szépen, míg befejezi, és csak annyit mondanak neki, hogy több arctranszplantáció után is még meggondolnák, hogy adnának-e érte harmincezer forintot. Ez a próbája a nő-királyoknak. Aztán néha bumm, az ember megy a szokott úton hazafelé a bömösével és ráhajt kétszázal egy felé fordítva otffejejtett kettes boronára.

A börtön falában nem csak a *mindenkinek egy téglája* van meg, hanem a börtönben mindenkiről megvásárolható az információ. Csík cigarettában számolva mondjuk egy megyei főügyész füle mögötti vajának árát nehéz lenne megmondani, de ilyen kisebb témák, minthogy egynémely főkapitányoknak miért nem kell szénát kaszálnia és a lova ára mi volt, aztán alacsonyabb rangú rendőröknek miből van a szamarája, ezek 8–10 csík cigarettáért beszerezhetőek. Csak a nevet kell bemondani. Kaya Ibrahim? – már löketik is, nem nagy ára van már, 2–3 csík. Az csak a legtanultabbakat érdekelheti, akik a börtönkönyvtárosok lehetnek, ilyesmi pihi helyeken, hogy M & B urakat a tény-

feltáró káeftéjükhez a szellemi apportjuk nagyságának meghatározásában mi vezette. Három szál szofi az ára.

Namost, tegyük fel, hogy mégis, valaki odabe' megmondaná, mennyi a főügyész fülemőge-vaja ára. Már azzal a kétszáz-háromszáz csík cigarettával is tönkre lehetne tenni a piacot odabe.

Amikor a legnagyobb királyt mutatják a tévében, megneszül minden tévészoba, mert az úgy megválaszol akárkinek is: meglessük, egyszer csak még majd megint az íróasztalánál jópofiznak neki a riporterek!

Mindenféle fogadásokat ajánlanak arra az elképzelt esetre, ha A Legkirályabbal kerülne szembe a Dopeman Laci, melyikük győzne. Mert az igaz, hogy a Dopeman Lacinak nyúltgarbós fiúk meg bordázottpulcsis lányok tanították meg Francois Villon nevét is, leírni is, de A Legkirályabb az nehezebben idegesedik föl és mindig nyugodtabban beszél.

Minden börtönben van egy tanult, aki tudja a Villonnak azt a kötél-seggem-sorát. Egy szofi az ára.

Sokaknak bejött már a költészet, egy időben József Attila volt a menő, könnyes szemmel. A '60-as, '70-es években a Lőrincze Lajos ment. Ilyesmit jópofa, vidám vamzerok csinálnak, azok, akik még egy törökbörtönbe is úgy mennének be, széleseket lépve, a vállukat billegtetve, szélesen vigyorogva elé a raj szövegeiknek.

Király ilyesmit nem csinál, nincsen rászorulva, van őneki erre is csicskája.

Király az, akinek mindenre van egy csicskája. Csicska orvosa van, ügyvédje, rendőrije. Csicska újságírója is.

Mondjuk, idegen vadászok kapják el a király csicskáit valami jó kis egymásodperces, pikk-pakk sárgás, automata érzékelős közlekedési lámpánál. És a csicska hiába kínálná a hátsó ülésen az összes *anyósát*, akik se súlyra, se korra nem adnák ki az igazit. Ilyenkor kell a csicska ügyvéd.

Csicska orvos úgy lesz, hogy például jön egy szegény, tehát fiatal orvos a faluba. Akkor a király eléje megy: így doktor úr, úgy drága aranyos. Egyszer aztán, ahogy *annó* a piros szamarát, kitudja, hogy ennek a doktornak mi a kedvenc autója. Mondjuk a *golfkocsi*. Hozat egy ilyet a király, aztán följajánlja a szegény doktornak ötvenezerért, annyi részletre, amennyire akarja, kamat nélkül, fizeti, ahogy tudja. És mondjuk a szegény orvos beugrik. Legyen ez délután négy órakor.

Éjfélkor verik rája az ablakot, és még csak nem is panaszkodhatik, mert csak egyik oldalról kap jóestét, a másiktól meg se támasztják már, és onnan szevasz a doktor úr, a királycsávó a tisztaszobában a dohányzóasztalra teszi föl a lábát, és jobban teszi, ha disznóőrizzel nem viccelődik a doktor úr, mert az már utalás lenne arra, hogy a király esetleg paraszt lett volna valaha.

Ugye, a legkirályabbról már beszéltem itt, annak van még sportolója, nem is egy, mindenféle művészei. A királyok az agymenekkel (jelentős műűvészek, toddósok, pol'tikusok) mindig úgy bánnak el, hagyják a maguk nagykosságától begőzölni az agyukat, aztán a csávó csak nézheti, meg van véve kilóra, egy szopó csicska lett.

Szerintem a Legnagyobb Királynak még csicska lakberendezője is van. És az a lakberendező is, amikor a hatszobás loárkastélyban végigvezeti, még bele is szól, hogy a kínai vázát a dekó csőszékektől a Legnagyobb távolabbra vitesse. És a legkirályabb arrébb is viteti, mert azért van őneki még csicska lakberendezője is. Sőt, ő maga az ő király kezeivel fogja-viszi arrébb!

A múltkor azonban a fókuszok olyan királyházakat mutattak, mint a mi legkirályabunknak a loárkastélya – de négy egymásra téve. Márpedig a fókuszoknál van valóságviszony. Csak néha leesik a vágóasztal alá, oszt elő se találják a szilveszteri bakiparádéig.

Hú – kisebb királycsávók aztán! Beidegesedtek egyből. Csakhogy a legtöbb király története egy karriertörténet, amiben, ha gyerekszoba csak ritkán is van, tisztaszoba csak kerül. Így aztán a legkirályabbak nem idegesedtek föl, mert amikor a csicskák ezt a fókuszot elmesélték nekik, csak legyintettek, hogy az a négy kastély egymáson, az annyi, mint harminckét tisztaszoba, a konyha is tiszta abban, meg még a *vécce* is sosehasznált.

Különben meg a királyok nem is néznek tévét. Nem megy már az nekik, amikor abban jóformán csak szegényembereknek való műsor van.

Ezzel a Fehér vagy mi Anettkével vannak anyira fölakadva, amikor egy közepesnél kevesebb vidéki királycsávó hatvanezerért különbet vesz. Olyan nőt, mint Anettká, harmincezerért kapni, vagy kutyával kell elhajtani a portáról, minden nap öt ajánlkozik ingyen. Vagy kutyával vagy lóval.

Nem csak az információt számolják, mert ára van, hanem a nőket is.

Egy sima *gardigányos*, akit slaggal kell kimosdatni, tehát ingyen-potyára van. Ism.: úgy kell a kutyát rájuk uszítani. Nagyon nagy a túlkínálat nőkben. Van ez a bizonytalan kategória, aki kétszer leszopta már az urát, és egyet gondolnak, az ura eladja hatvanezerért, de az asszonyka két hét után rájön arra, hogy ebben az ágazatban ugyan sűrűn le kell tolni a bugyit, de csak azért, mert hólyaghurutot kap, egyébként meg sokszor rájöhethet a dolog ízére – amikor *a kolbászon kiérzik az olajoshalszag*. Na, ilyenkor jönnek *a prostitúcióra való kényszerítéssel*, amit egynémely vidéki rendőrkapitányságokon be is vesznek.

Amikor ki nem tudja már azt, hogy még a piramisokat se rabszolgákkal építették.

A királycsávók ugyanis igazi férfiak. Lehet nőt venni pénzért, és vesznek is a királyok, ha hirtelen egy terület fölszabadul, vagy kauciót tehetnek rá, akkor még lízingbe is. A legjobb nőket azonban a király a férfiségével és a szívével veszi meg. Áll a kiscsaj a diszkóban, mutatják neki a királycsávót, és akkor ő egy kissé elébe lép, belebotlik és azt mondja: bocsika!

Nagyobb királyok ilyesmit nem csinálnak már: tartanak rá királycsávó csicskákat.

A királyok, vamzerek (akik csicskák is) szerint mindenki csicska: valahol vagy valamiben.

Emlékeznek: mindennek van ára. És egyszer a csacsi is körbe ér, nemcsak a fos. És ha mindenre létezik az a pénz, akkor az honnan kerül?

Megmondom: a parasztoktól.

Tessék a földtől elrugaszkodni. Paraszt az, aki ingyen ad. És ebből telik a sok királynak. A fókuszok mutatta mesebéli egymásra tornyozott kastélyok mind-mind parasztoknak ingyen munkája – potya pénze. Az aranyozott ablakkilincs mikulája koldusnak oda-vetett horntallérnak a szeme volt. A reve antallfilléréké. A konyha márványköve elevenen kitépett szívekből van: olyan emberek meg asszonyok elevenen kitépett szívéből, akik gyerekeinek az orrát különben a takony eszi meg.

A királyok szótárában ugyanis a jószív, az adakozás, a kegyesség, a gyengék fölemelése mind egy címszó alatt van: parasztság. Király ingyen semmit nem ad. De árában venni se szeret! Például valamely este elnyom kártyán egy millkát – de autóra költeni annyit? Ezért van őnéki csicska ügyvédje, aki, ugye, tanult lévén, azt hiszi, hogy a király egy megelevendett Tersánszky-figura, vidám, jópofa vagabond, nyers őserő. Tehát a király jogyerekarccal ráveszi az ő még mit se sejt csicska ügyvédjét, hogy ugyan, vegyen már hitelre neki egy zsírúj autót, mert ugye néki a bankok nem hiteleznek, minthogy ő papíron súlyos szívbeteget, gyöngye, nyugdíjas személy. Jó, az ügyvéd elgyúri lenéző mosolyát

és *kilézingeli* az autót a saját nevére – azután, amikor már összegyűlt egy pár részlet, a király tájékoztatja a doktor urat, hogy talán lenne szíves rendesen törleszteni a részleteket, nehogy kivegyék alóla az autót, mert ő ezt az autót nagyon megszerette már, és ugye keresett rajta a doktor úr már annyit, hogy abban ez a kis költség elsummad. És tehát így látható, hogy őnéki egy idő után már a jogi képviselő se kerül pénzbe, a fejlett intelligenciájú doktor meg latolgathatja, hogy ő csicskája-e a királynak avagy csak paraszt.

Beszélni sokmindent lehet. A királyok ereje – ezt mondtam már – a kibeszélésben is van. Mennyire tudnak valakit ledumálni. A parasztok között is van hóbörgő meg türhő elég. Aki addig takarózik a szegény emberrel, amíg a tévé mutatja.

A királycsávó azonban, amikor ellenőrzi a kamatoltatást, egy ilyen szegényekkel takarózót nem lát. Amikor döglöttcsirkeszín-haj kis tanácsi dolgozónőket kell leugatni a kamerák előtt, akkor nagyon ott tudnak lenni, az egész témából orcaszalonnájuk, ha borostásan is, 30%-ot kitakar. A szegényekkel takarózók felől a királycsávó annyira egy nyugodt, amikor például a segélyeket legmagasabb napi áron megveszi. Nem is csoda. Nem merne egy se kiállani még egy kisebb vidéki királycsávóval se, mert az ledumálná őt még a képernyő széléről is.

A királyok ugyanis merő egy szívjóságból foglalkoznak a szegényemberekkel. Nincsen itt semmi önellentmondás. Az, hogy szívjóság, az a királyoknál csak egy duma. Szöveg-szint. Hogy: tulajdonképpen önkormányzati feladat lenne. Ugyanarra hivatkoznak, mint azok a királycsávók, akik a szegényekkel való takarózásból élnek, és azt mondják, hogy a cocolpttal meg a kamatoltatással azért nem foglalkoznak, mert az önkormányzati meg egyébhatósági feladat.

Namost a paraszt az, aki sem nem király, sem nem szegényember. A földet túrja vagy a buszt vezeti vagy orvos, ilyesmi.

A paraszt szolgál. Amikor odabe kerül, mireaddigra, már egy csicskának a csicskája. Véle varratják föl a király gombját.

Olyasmi, mint a médiázás, azonban ma is van – és sokszor a *médelyákokon* keresztül, a királycsávónak ki se kell tennie a bokáját az utcára, és bekaszál százezer parasztot. A parasztok levételének száz-ezer-millió formája van. Azért lehetséges ez, mert a paraszt az, aki csak beszél. Túrja a földet vagy a nővérke kendővel itatja az izzadságát, bele ne potyogjon az operációba – de paraszt.

A paraszt, hiába tanult ember is, nem tanulékony és nem elég óvatos.

Parasztot fölismerni sokszor elég egy mozdulatából is. Odabent például, ha megtorpan az ajtó előtt – mert századjára nem képes megtanulni, hogy itten őnéki kell belépni az ajtón elsőnek. A csicska-smasszert nem képes megkülönböztetni a baráttól.

Emlékeznek a mesebeli választásokról a köcsög és a kés között? Na, a paraszt az az életben, aki úgy gondolja, hogy inkább a késbe ugrik. Két rossz közül mindig van harmadik választás, ha az embernek van hozzá csík cigarettája vagy csík cigarettákat érő információja.

Az alvilágnak nincs romantikája – ha egy nagy okosságnak már a remix-változatával jönnek ki, akkor az nem is olyan nagy okosság már. Jóhogy nem *villanegra*! Ki nem tudja azt, hogy alvilág nincsen is. Két világ is úgy van, a tévében, amikor a parasztot azzal etetik, hogy a nagytstvér mindent lát, és ez a valóvilág, amiben győzni kell minden áron, és csak egy maradhat... – mint még a Hegylakó 111-edik részében sem! Csak paraszt lehet az, aki a *sík faldumáknak* bedől. Amikor egyrészt az direkt, előre meg lett mondva, hogy huszonnégy rendező van. Másrészt a betelefonálásról az információt a Boltos Ferinél lehet venni: egy zacskó tea. (*Ehhez tudni kell, mekkora egy zacskó és mi*

abban a tea.) De csak paraszt költene ilyesmire pénzt. Az élet ugyanis nem abban az ócska barakkban van, amit lepadlóztak a csináld magad osztály ócska műpadlójával. Én már jártam villában, nem olyan nagy királycsávónál, szerénykedett is az asszony a trabant miatt, ami útban volt, mert azt a bank lefoglalta, hát nem lehetett arrébb állni vele, az ura meg odavolt az ekategóriással áruért. Azért volt velem rendes az az asszony, mert hiába én voltam a sofőr, és csicskáztam ott le neki a másik fajta árut, egyből meglátta rajtam, hogy tanult egy csávó vagyok.

Mert azt csak a tévések gondolják mórickaálmaikban, hogy valakiről nem rí le, hová tartozik. Parasztoknak való műsor az.

Akinek van szeme, egész regényeket olvas le arcokról. Egy műfaj sose hal meg, csak legfeljebb azok, akik művelik.

Ismerek egy királycsávót, aki nem csak a szájával teszi ki a lelkét a családjáért, de néha odaül velük a nagytévéhez.

Amikor jön az a színészgyerek, leveszi a hangot és ő a magyarhangja: Szevasztok! – mondja. A gyerekek már nevetik. – Ez itten a készátverésső – nem látjátok? Tudom, hogy olvastok az arcomról, de nem érdekes, amíg ennyi betelefonáló van. Gyűlölöm ezt az egészet. Én is beettem az avasat arról, hogy létezik az a pénz. Most már késő utána-számolnom. Ha értitek, amit mondani akarok, akkor meg is teszitek. Leveszi a hangot a Maónikasaónál is, hát nézik azt a csókost, ahogy riadtan néz, enyhe undorral és megvetéssel, mán megint *kikeket szerveztek be itten neki az acisztencsek*, és belepillant a papírjába, hogy mikor lesz majd az előre megbeszélt boks.

Annyira neveti a család – pedig megcsinálta már ezt egy párszor. Csak a király kamaszlyánya durcáz.

Aki volt már kamaszlyány vagy apja kamasz lánynak, tudja, mi az a durca.

És akkor a király lelövi a tévét. És letapsolja a villanyt.

És a kamaszlyánya fölzárt az emeletre: egy [ez!]t fog ő a sötétben kukselni, amikor a palacsintabőrű nő a példaképe: egy, aki *The Big One: Elvis**. És ő őrája tett. És már megvette a feltöltőkártyákat az összes csicskáknak meg a családjáiknak a végső szavazásra. És az ösökkal is tele van az eü-betétje, nemhogy a mamuval meg a papuval, meghogy a királycsávó honnan indult.

Ha a király lyánya meghallgatná az apja vetítését, az én történetem is tovább tartana.

* A kurzívan jelzett marhaság alatt egy értelmes kifejezés van, aminek jogtulajdonosa valamilyen encsörprájisz vagy mi-micsodája. A szerző kiegészítése.

► Netes leszámolás pisztollyal és kamerával

Index, 2004. november 8., hétfő 13:29*

Egy internetes nézeteltérés a múlt héten komolyra fordult: a pólóboltos Tomcat blogbeszámolója szerint először pisztollyal fenyegette meg a barátnőjét sértegető csetelőt, majd arra kényszerítette, hogy arccal, névvel videóra mondja bocsánatkérését. A sztorit a blogger közzé tette az interneten, Tomcatet a fenyegetés miatt rendőrök állították elő.

A tavalyi debreceni irc-s bosszú után múlt héten újabb virtuális szóváltás materializódott rövid idő alatt pisztolyos fenyegetőzés és egy pofon formájában. (Az alábbiakban minden érintett csak nicknéven fog szerepelni.)

A történet a leginkább internetes pólóboltjáról és programozói munkáiról ismert Tomcat blogjából valahogy így hámozható ki: barátnőjét, a szintén ismert blogger Athinát néhány hete páran zaklatni kezdték és fenyegették – a blog szerint részben éppen amiatt, hogy vele állt össze – interneten és telefonon. Az ilyesmihez – blogja tanúsága szerint – egyébként is meglehetősen kritikusan viszonyuló Tomcat egy idő után a dolgokat tisztázandó meglátogatta azt a csetszobát, ahol a zaklatásokhoz köthető társaság tartózkodni szokott.

NETCIGÁNYOK ÉS A PISZTOLY

Itt kiválasztotta a legnagyobb hangú csetelőt, Romót, akit Tomcat blogjában csak „netcigánynak” nevez (a blogger megfogalmazása szerint: „a netcigány számos közös tulajdonságot mutat a reálcigányokkal. Falkában jár, nagy a pofája, piti kis bűnöket követ el, amiket hőstettnek tart, és állandóan a jogait szajkózza. Aztán ha orrbaverik, pislog, vigyorog és haverkodni próbál”), kinyomozta az elérhetőségét, majd felhívta, hogy személyesen rendezzék el a nézeteltérést.

Végül néhány telefon, némi bujkálás és ajtón dörömbölés után szerdán éjfél után találkoztak a Lehel téren, ahová Tomcat, blogbeszámolója szerint, pisztolyt is vitt magával, ami hamar elő is került. Az akció közben beléjük botlott a menetrend szerinti éjféli rendőrrjáőr. Igazoltatták, majd megbilincseltek a fegyverrel fenyegetőző bloggert, aki védekezésül azt hozta fel, hogy pisztolya nincs megtöltve, így azt szállítás céljából magához veheti. A rendőrségen tett vallomása szerint úgy látta, hogy riválisa kabátjához nyúl, és ezért rántott fegyvert.

* Vigyázat! A szöveg médiumváltáson esett át! Első megjelenési helye az internet mint média volt, a pontos lelőhely: <http://index.hu/tech/net/tomc041108/>

A beszámolót az Index megkeresésére Sas Oszkár, a BRFK kommunikációs osztályának munkatársa megerősítette: valóban bevitték egy fiatal november 2-án éjjel a XIII. kerületi kapitányságra, mert lőfegyverrel fenyegetőzött. Mivel azonban a gázpisztoly nem volt megtöltve, jogilag nem minősült fegyvernek, így a barátnőjét gyalázó, csetelőt fenyegető bloggert csak garázdasággal vádolják.

POFON ÉS BOCSÁNATKÉRÉS

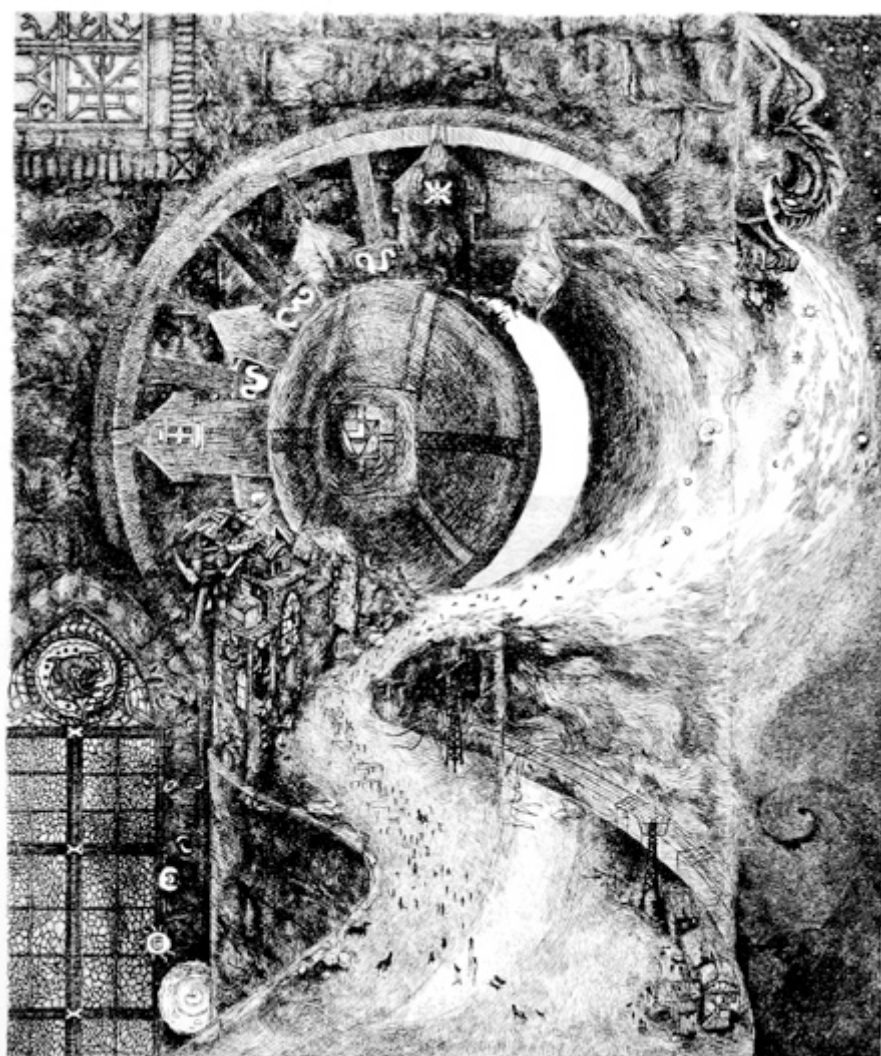
A történetnek azonban itt még nem volt vége. Később újra találkoztak Romóval, aki egy pofon után videóra mondta az előre megírt bocsánatkérését: „Nevem Az irc-n Romo néven ismernek. Szeretnék bocsánatot kérni Anitá... Athinától, amiért aljas módon tisztességtelen jelzőkkel illettem, és megfenyegettem. Azt hittem elrejtőzhetek, ha névtelenül gyalázkodom. Tévedtem. Nem mertem kiállni, és vállalni a felelősséget tettemért. Szar, gyáva alak vagyok. Megérdemeltem, amit kaptam. Legyen ez tanulság mindenkinek, aki úgy gondolja, az interneten mindent lehet.”

A videofelvételt, melyen látszik az ütés is, Tomcat felrakta a blogjára is, megemlítve, hogy nem különösebben érdeklik az esetleges jogi következmények.

ÚJABB FORDULATOK

Az események azóta tovább gyűrűztek: egy bizonyos Tonyo (korábban valamilyen módon ő is belekeveredett a sztoriba, de az erről szóló blogbejegyzést Tomcat már törölte) feljelentést tett a rendőrségen. Ebben azzal vádolja Tomcatet – a blogger szerint alaptalanul –, hogy péntekről szombatra virradó éjjel betört Tonyo lakásába, lefújta gázspray-vel, és agyba-főbe verte viperával, minderről ráadásul videofelvétel is van.

Tomcatet emiatt újra bekísérték a rendőrségre, és kihallgatták. A történet egyelőre itt tart, a blogger ezután már arról ír, hogy a rendőrségről hazafelé menet összefutott egy rendőrtiszt ismerősével, akivel megrendszabályoztak néhány graffitis fiatal, a tettlegességet sem mellőzve.

Permutáció

Ne, hé(z) ez a maga sir(odalom) ◀

– Te, az ott nem a feleséged? – kérdeztem, és ő úgy tett, mintha az ott nem a felesége lett volna a szeretőjével, és a nő is úgy tett, mintha nem a férje lett volna a szeretőjével (velem).

– Nem jó, párbeszéddel nem kezdünk elbeszélést! Habár... Végül is, lehet.

– Elhatároztam, hogy szép, kerek, szintaktikailag korrekt mondatokban megfogalmazom a történetet, amikor találkoztunk a feleségeddel a szaunában. Jólformáltság, proporcionáltság. Légy a szerkesztőm és korrektorom! Csapj le minden fésületlenségre, sületlenségre, automatizmusra, nyelvi csábításra és szójátékra! Hidegvér, racionalizmus, bölli pontosság. Tégy úgy, mintha az elmúlt 13 év irodalma nem létezne!

– Személyeskedés! Az időmeghatározásból pontosan tudom, kikre gondolsz. Hidegvér, pókerarc.

– Még nem kezdjük! Majd ha szólok. Figyeld a monitort, légy képen!

– Képben vagy résen.

– Mondtam, még nem kezdjük. Mostantól igen.

– Mondd, az ott – mutatott a lány a piros kiskabátban a ~~citromfejú nőre~~ a nőre, akinek ~~belülről savanyított pofája volt~~ kísérője, jóformájú úriember, éppen az étlapot csúsztatta elébe – az ott nem a feleséged?

A férfi úgy tett, mintha nem a felesége és szeretője ülne a szauna éttermének makulátlan asztalánál. Az asszony is úgy tett, mintha nem férje és szeretője fizetne éppen a pincérnek. Ez volt szövetségük utolsó köteléke. Nem okoztak kellemetlenséget egymásnak szeretőik előtt. Nagyvonalúan elnéztek egymás fölött, csak a lány bámult lánypillantástól szokatlanul szabadon és élénken. Ő volt az, aki mindenkit ismert.

– Na, milyen? Most jön a visszarévedés a múltba. Kell valami, ami elindítja, egy jellegzetes tárgy, ami szagot áraszt. Illatot. Szivarfüst, Patragas Eminentes vagy Patás Eminenciás, ilyesmi, vagy egy darab háztartási keksz a teába.

– Legalább ne tégy úgy, mintha az elmúlt század irodalmát olvastad volna ugyan, de nem emlékeznél pontosan.

– Hogy is van ez a mondat?

– Mintha olvastad volna, de nem emlékeznél rá, de nem emlékszel rá. Jól tudom, hogy még azt is tudod, melyik orosz regényben milyen típusú kalapot hordtak.

– Akkor tétélezd föl, hogy a francia a gyöngém. Folytassuk!

– Te, az ott nem a feleséged? – kérdeztem, mikor megláttam a citromfejú nőt a taj-csi edzőjével. Ő is észrevett már engem, ezt rögtön láttam, mikor fölvette a kizárólag számomra kigyakorolt mosolyát. Felsőbbség, kézben tartom a dolgokat – gondolhatja most megriadt adrenalin-szinttel.

– Legalábbis próbáld kézben tartani a dolgokat – szólt be szeretőm első alkalommal, mikor hármában ittuk a kamillateát a kisszobában. Keserű pohár.

– Mikor mi találkoztunk, sokáig nem volt szó arról, hogy elváljon. De ez persze egy teljesen más ügy – mondta É. már harmadszorra, és ekkor volt a második beszólás:

– Legalábbis te szeretnéd azt hinni.

– Vigyázz, kicsi! Konzervatív faszok ülnek mindenütt. Ezt megint szépen visszaemlézik neked, hogy a prózán is sokat kell ám ülni, húzni, javítgatni. Mi az, hogy megriadt adrenalin-szint, meg keserű pohár?

– Csak semmi személyeskedés.

– Rossz az egész. Gondolj arra: Magyar fogalmazás, Kárpáti Eszter, MNY 1027, 2 tanegység, szeminárium, stb.

– Halkan kapirgálja a sötét a szürkületet. A pincérek lángocskákat visznek a maku-látlanul fehér abroszokra. A gyertyafényből kiragyo-g a lány szeme, É. nem tehet úgy, mintha észre sem venné. Csak a férje feje fölött bír-tud átnézni, szeretője szemsugara sebet éget a szívébe.

– Könyörgöm, hagyjuk abba!

– Dehogy! Szerkesztő vagy, bírnod kell a pocsék kéziratokat is. Itt elveszel, ott hozzá-írsz, kész az új Szepes-Mária sikerkönyv.

– [felszisszenés]

– Tehát ott tartottunk, hogy bemegy a spiné az edzőjével a szauna éttermébe. Én észreveszem, és mondom neked, hogy az nem a feleséged-e, persze közben tudom, hogy ő az, kitalálom, hogy az mellette a taj-csi edző, akitől gyereke is lesz nemsokára [omnipotens vagyok]. Egy pillanatra egymásra néztek, de mindketten úgy teszttek, mintha nem ismernének egymást. Ez az utolsó szívesség, mert különben már mindkettőtöknek kurvára ele-e van a másiktól, nekem meg abból, hogy állandóan szervez-kedni kell, meg a feleséged kibaszott kis szemétkedéseiből, amiket te észre sem veszel, mert olyan naiv vagy, hogy a kurvákat sem ismered föl az út mellett, pedig némelyik csak bugyiban ácsorog ott. Azt hiszed, napoznak.

– [felszisszenés, arc, amely elé egy akasztós szekrényt húztak. Arcod akasztós szekrény.]

– Talán ne válasszunk ilyen személyes témát?

– Talán.

– Jó, lássuk egy szeretkezés leírását, úgyis az jön nemsokára.

A lávakövekből apró melegnek indultak a lány bőre felé, és a félhomályos szobácska összes nyolckarú melegistensége őt kényeztette összes karjával. Az egyik meleg érintés nem a lávakövek lehelete volt, édes és izgató, és egyetlen karja nem maradt a lány bőrén, hanem lassan beljebbhatolt.

– Esküszöm, elhányom magam! Remélem, ezek nem mi vagyunk! Ne mondd, hogy a fütymről egy polip karja jut eszedbe! Ráadásul a polip egy hideg állat.

– Viszont olyan selymes a bőre, mint egy füttyinek, mondta a Judit, aki már simoga-tott polipot.

– Átverte a halász, az nem a polip volt.

– Jó, akkor a lány helyett beírom a feleségedet, és a taj-csi edző farka van polipból.

– Kösz. De mostmár szedd össze magad!

– Vegyünk valami könnyedebb témát. Mondjuk, leírom, amikor a Borit meg akarták erőszakolni, de megmenekült. Vagy a húgom öngyilkosságát.

– Óriási!

– Miért? Mindegyiknek van happy endje.

Régen besötétedett már, az év legrövidebb napja közeledett. Hétfő este lehetett, húga aznap reggel érkezett meg, egyenesen a gimnáziumba ment, de így is alaposan elkésett. Elaludta ugyanis az állomást, és Ajkánál be kellett várnia az ellenvonatot. A lány bekopogott húga szobájába, hogy elkérje tőle a körömvágóollót.

– Hát ez iszonyú.

– Szerintem is, asszem, ezt abbahagyom.

– Különbben mi lett?

Hát láttam, mikor bementem, hogy ott fekszik meztelenül az ágyban, szépen betakarva mellnél. Egy darabig csendben ültem az ágyánál. Aztán kimentem a fürdőszobába, és belenéztem a kukába, ahol néhány üres gyógyszeres levelet találtam. Visszamentem, üldögéltem. Ő hang nélkül sírt. Kérdeztem, segítek-e. Intett, hogy ne. Kérdeztem, egyedül hagyjam-e. Intett, hogy igen. Visszamentem a szobámba és levágтам a körömöm. Le is reszeltem, mert vágni csak szögletesen tudok. Másnap jó korán fölkeltem, hogy megnézzem, él-e vajon. Élt. Gyorsan megnéztem a szemetesben a gyógyszereket, mindnek le volt járva a szavatossága. Anyám mindig is egy trehány disznó volt. Később el akartam tüntetni a gyógyszeres dobozokat a kukából, de a húgom már megtette. Egyébként szerintem nem halt volna meg, csak rosszul lesz, habár ki tudja. Egyébként ez csak amolyan öngyilkossági hisztéria. Aki tényleg akarja, biztosra megy. A nyugtató meg az altató nem megbízható: maximum agyhalott lesz tőle az ember, ráadásul van ellenmérge. A tuti dolog a vérnyomáscsökkentő és a bétablokkoló gyógyszerek koktéla. Ezzel halál biztosan átküldöd magad a földi pokolból a másvilági pokolba. Egyébként csak hiszti az egész. Valószínűleg húgomat is bosszantotta a dolog, mert következő héten rendet rakott a gyógyszeres szekrényben, háromszatynyi ősrégi tablettát dobott ki, szinte üres maradt utána a polc. Azt a néhány maradékot meg listába szedte, ABC-sorrendbe rendezte. Ekkor kezdődött a precíz korszaka. Először csak a ruháit kezdte összehajtogatni, aztán takarítani kezdett, majd irodai alkalmazott lett. Pár év múlva műszaki rajzolóvá lépett elő, majd átképezte magát gyógyszerésznek, és hobbija a patikamérlegek gyűjtése lett.

► **Eltörlik a pátosz a tükörben**

A védettség jut eszembe és rögtön nem lesz egy szavam sem jó darabig üres monitornak nézem a környéket aztán a fáktól elmúlik mindez a fáktól melyekhez még érzelmileg sem kötődöm pedig milyen jól hangzana és az egész
megfejelhetném egy német idézettel csak a miheztartás végett mert a német idézetek kitöltik a versteret blokkolják az olvasót és ha újrakezdi más dimenziókba jut mondjuk ha belemászik ebbe a szövegbe itt rögtön az ő felelőssége is megnő és ebben a pozícióban sokkal közelebb érezhet magához ahogy kint ül a kertben egy pohár borral kezében és élvezi a mátyásmadarak rajongását bár ezek a jószágok félreviszik az értelmezést ide kéne valami a Goethe-Breviáriumból hogy tovább fokozza az érzelmeket igazolván a pátosz létjogosultságát e közegben és ha esőt írok köré a házba siet hogy műveltségének megfelelő szimfóniát rakjon fel a lemezjátszóra belekalkulálván az eső ütemét is persze innen a nyugalom oldaláról is lehet próbálkozni a lényeg felszínre hozásával mikor szolid hegedűsorok bontják ki a valóságot meg az olvasmányélmények és a könyvjelzőként is működő tölgyfapadot az udvaron még nem is említettem összeköthetném ezt a képet olyasmivel hogy ilyen tölgyfapadot legutóbb Varsóban vagy Berlinben láttam nem baj ha még az életben nem jártam azokon a helyeken de szépen beleülekszik a hangulatba amit közvetíteni szeretnék a működő kultúráról és nem elhanyagolható szempont az eddiginél is jobban ellazítaná emberem

Haza ◀

Papírforma – újra.

Haza 2.

„az ellen menni, ami minden volt”

Ha valaki meg tud halni,
akkor *valami* is.
Igazodni csak halotthoz:
nem a hagyományhoz,
nem a hagyományhoz!

„Nevet a hazának,
nevet a hazának!”
(A baba is nevet kap,
mielőtt meghalna.)

De *hányismeretlenes* a haza?
S ha rákérdzek,
alákerülök-e,
alákerülök-e?

Haza 3. (Muszáj kapcsolódni?)

„...az a bajszos hagyomány”
Zsávolya Zoltán

„Ég a napmelegtől kopár sikkünk alja...”
(A félrehallás itt a közös ihlet.)

Bajszok mozognak a szélben –,
szél ver végig a rónán:
autóinkra tapad
a haza (néma) H-ja.

S a zsíros szélben
felejtjük: „eredmény”,
tanuljuk: „következmény”.

Agglutinálunk: másutt
nincsen számunkra hely!
Agglutinálunk, ha már
itt kérnünk, nyalnunk kell!

Haza 4. (Mondatellenes intézkedések)

A hatalomra került beszéd
mutatja magán,
mi is a nyomorék...
Raklapnyi itt a beszéd.
Beszéd van, nem mondat:
óránként raklapnyi beszéd.

Parasztszolvencia és alsó értés:
ez a beszéd, ez a beszéd!

Pokolértelmű itt a mondat:
hisz beszéd van, nem mondat.
Pedig haza csak ott van,
ahol – mondat van.

Haza 5.

Múltba nézzek – vagy magamba?

Tehetség ◀

Minden célnál adekvátabb állapot.

Tehetség 2.

1. Csak olyan szabályt szeg meg,
amiért *eleink* a vérüket adták.
2. Múzeumba nem megy,
nehogy vért csináljon,
nehogy önkezével vessen véget
mások összefüggéseinek.
3. Elsőként hagyja el a hagyományt.

Tehetség 3.

Szignatúrád atom lesz,
és ellépnek tőled
mások létezői.

Tehetség 4. (A cukor visszavonása)

Nincs benne semmi közös –,
főnév mellé nem fér.

Neki a szépség
a cukor visszavonása –,
s mint rokontalan tanú:
mégis szép,
ám szépsége alatt
fogalom van –,
s a fogalom fáj.

Tehetség 5. (A láthatóság mélypontján)

Hány elmében kell léteznie,
hogy elhiggyék?

ha tár a csillagos*
fellel a rég
minden akkor volt
legszebb mikor nem volt

vágy fonáka
tündöklőnek átfúvása

mire nincs már
mire készül
földön a víz
önelégül

Ige

mik ők
követmadarak

szívükbe vájva
szívük magánya
ügyeik
csoportjuk
átjárhatósága

hordatuk mélye
annak reménye

* Részletek a szerzőnek a Ráció Kiadónál előkészületben lévő, *Eleig* című verseskötetéből.

Félelem

képekbe fült
hiány
alakja gyűl
szinte lenn
látszatra fény
lebontva
kimer
ülő teljelem

Szállás

saját adó
saját hullám
folyó parti
sáv a nullán
disszong kismadár
titkon rátalál
és hallgat
végzi a leget

Rázsol

emberelve
tarka visszhang
mindenélő
hallga
tag
hű átokod
vakvilágba
szüremkedő
angyalláva

► [aznap a busz újra ott rohadt le...]

aznap a busz újra ott rohadt le
gesztenyék ökölbe pöndörült levélkeze,
már a fagyisnál gondolta, ne lenne
minden olyan, de a kertben a levelek
vízgömbök alatt az erezet,
az a rohadt fényáradat, ami egyetlen
cseppből indul, mikor bóklásztak fenn
a korlátatlan várfalakon, most nem
találta, akkor kétszer is kószálás közben
értek arra a négyszögletes térre,
rozsdás vaskút kerekére
akasztott pulóver, fotót persze nem,
és a tér nevét sem írták fel.

itt csúszott meg akkor, a napot nézte,
a várfalakat átdöfő esti fényeket,
de nem még nem innen esett le,
az sokkal feljebb, ahol a meszelt
falakra a nap karamellréteget öntött.

NEMES Z. MÁRIÓ

Barokk Femina ◀

(párbeszéd és átmenet)

WALTER VON SCHATTEN:

Elérkeztünk a stilizált helyre,
Ahol a gyomorfal világít,
És „hideg erdőben olvasol a bűnről”
Melyet folytathatunk *életformaként*,
De többek közt, ez sem kötelező.

FRAU MESMER:

Minden darabom kevesül,
Miközben csúfítalak este.
Uram, hányat érintettél?
Miattam, engem, és által.

WALTER VON SCHATTEN:

Ez most nem a hús statisztikája
(*hullamerevség* a hulladék felett),
most másképp vagyok nálad,
és máshogy vagyunk itt.

FRAU MESMER:

Igen, Uram. *El-*
érkeztünk: végleg el.
Mind a tájból, mind magunktól és
te tőlem, mint a tárgytól
minden bővítmény és dísz.

WALTER VON SCHATTEN:

Nem érted a tartalmát a helynek,
Így valószínűtlen vagy, mint az atom.
Lehetünk bármilyen felosztásban,
a *Liebesspiel* mindig ugyanaz. Lehetünk
bármilyen tárgy, az árnyéka mindig vetület.
Nem a mondat számít, hanem ahogyan érted.

FRAU MESMER:

Én már nem mondok semmit, Uram.
(Azt hiszem itt már el se várhatod.)
Ez már egy másik nyelv és párhuzam,
amiben nem vagyok kifejezhető.
Stilizálhatod, ahogy akarod:
Minden erdőben van egy hideg fa,
De te fogsz választani aközött,
a teste leszel, vagy az árnyéka.

Úgy szeretkezett vele, mintha mindig is ismerte volna a hangját, az érintését, és az egész testét kívülről-belülről, akár az oroszlánok. Nem kellett sok ehhez a hanghoz, már megírta régen, mielőtt megtörtént volna, pontosan tudta, mi hogyan fog történni, hogyan vágódnak bele hirtelen minduntalan ugyanabba a fehérségbe, és hogyan következik egymás után egy-két szebbnél szebb orgazmus. Egészen mindegy hogyan csinálták, hogy télen vagy nyáron, a ragyogó napsütésben izzadtan, vagy a hideg lakásban, esetleg ősszel, mert mindig ugyanabba a villamos áramütésbe rántotta őket a vágy, megfektetve és tönkretéve minden addigi szerelmet, elhomályosítva minden képet, amit előtte őriztek a szívekben, az a lány fehérség egyszerűen csak magával rántotta őket, magával a végtelenbe.

A tér, ahogyan belakták és a tér, ahol találkoztak, a forró Alexandriára emlékeztette, a város izzadt lépcsőire, ahol tereket fogott és megint újra és újra kiújult a vágy, ez az áttetsző fehérség, amely hosszan és végzetesen körbefogja a lelkeket, forgó ütemben, lassú rázkódással és végtelen szerelemmel. Nem volt mit tenni, ez a hang, ez a név, akár egy forró ütem, újra befogta őket, ahogyan egymást keresték, egymást találták, és keresték újra, izzadt csuklókkal, nedvességtől csöpögve, a vágy újra és újra feltörő, hófehér örvényében, az izzadt csuklókon, a kezeken, az ölelés végtelenjén ott érződött a halhatatlanság, a halhatatlanság lehelete.

Lehetnék akár halhatatlan is, mint az angyalok. De nem vagyok.

Mindig, minden reggel. A naplemente. A tenger. Minden ott volt. A romos halmok. Az utcák tétova sikátorai, akár egy labirintus, és minden reggel újra elöntötte őket, magával ragadta a vágy, a félhomályban, a csöpögő fényben, az ágyékokban, a hideg szelektől fújt mediterrán éghajlaton, ott, ahol a füge és barack titokzatos illata keveredett a fűszerekkel, mindig egymást keresték, mindig egymást találták minden testben.

Már nem lehetett többet szeretkezni, már nem volt *idő*, amikor a színek ennyire nyilvánvalóan megegyeztek volna a szerelemmel, már nem volt több idő az idő múlására, a hangokra, amiket kiadtak magukból és a kezekre, a kezek sétájára a testen.

Zavarba ejtő fehérség. Mindig magával ránt egy újabb orgazmus felé a csöpögő félelem, a kitágult szem, ez a tágra zárt szem, ez az újabb hangokon beszélő nevetséges beszéd.

És újra és újra.

Szerelmem. *My love*. Minden néven szólított gyengédség. Ájult ütemek. Tágra zárt szemek. Újabb orgazmus. Megint, megint újra és újra kitágul a tér.

A szobában a tárgyak között újra ugyanaz az áttetsző fehérség.

Megint egy lány hang. Egy őrült érintés.

Egy simogatás. Csak most újra. Megint, megint itt vagyok otthon.

Nem volt idő, amikor meg ne tettük volna.

Megtettük minden pillanatban, akkor is, amikor elszóltott a város zuhataga. Ott égett bennünk minden pillanatban a megtalálás hangsugárzása, a megtalálás vágyakozása. Az érintések közötti időintervallum lényegtelen.

Az újra és újra kinyíló térben. A szobák hatalmasak voltak, akár egy labirintus, és az élményről minduntalan készültek beszámolók, képek, rögzítések, az élmény rögzítésére tett néma kísérletek.

Minden újra közelebb jön a szemfényvesztő távolságban.

Egy újra feltörő pillanatban újabb égzuhanás.

Igen, az áldomás közelebb hozza a perceket, közelebb hozza az esőt, a testek szeretkezésének látványát. Akármilyen közel van a tenger, akármilyen közel van a tenger sós homokja és illata a fűszeres levegőben, minduntalan megtalál a vágy, az újra feltörő vágy, megint csak egy újabb vágy.

Megkívánás.

Mindegy melyik szoba az, ahova halad.

Csak ezt tévesztette el. A szobák számát.

A többi mind rendben volt.

És a tenger? Havas, dermesztő ünnepek.

A virágos nyárban, virágos szoknyával, virágos tekintettel, ott ég benne minduntalan a vágy.

A vágy.

Zavarba ejtő ünnepek.

Nem volt mit tenni. About pleasure.

A gyönyörről szólt a dallam minduntalan.

A gyönyörrel szólt a dal minduntalan.

A gyönyör zavarba ejtő és hullámos szerepéről az emberiség történelmében.

A gyönyör végtelen hosszú rándulásairól a testek történelmében. Her story.

Az arcokról, amik ezen múlnak. Az arcokról, amiket a gyönyörök kapnak élvezéskor.

Az arcokról, amik selymesek és lágyak, hosszan megtalálások, elmesélik az összes történetet, ami ezzel függ össze, ami az egészszel összefügg, ami megtörtént a végtelen fehér időben, ami megtörtént a halandó és múló időben, történetláncok, történet szemcsék, történelemláncok, lassú, néma, titokzatos dallamok a vágyak történelméről, a mindig kiújuló térről, a keretről és a testekről, amik egymásnak adják az élvezetet, és szeretik a testjeiket, akár önmagukat.

A testem, ami téged szeret, akár önmagamat.

Szerethetlek-e máshogyan, mint önmagamat?

Adhatok-e többet, mint önmagamat? Adhatok-e egyáltalán?

Lassú és fáradt hinta. A lába fehér. Hófehér. Hintázik. Közben mosolyog. A szerelemért megszülettem, sottogja. Ezért a néma dallamért, ezt vizsgálom. Minduntalan a vágyak történelmében, újra és újra, ezt vizsgálom.

A testek minduntalan felépülő forradalma újra előhívja a vágyakat, életre kelti a félelmet, újra megalázza a testeket, a testeket, amik egészen biztosan meghalnak a múló időben, nem úgy, mint az írások, a testek különböznek az írásoktól, meghalnak és véget érnek.

A térben és időben létezésnek eme elve felforgató.

Vágy. Vágy a halhatatlanságra, minden testben ott létezik a vágy, a meredő és végtelen vágy, a kétségbeesett és könyörgő vágy a halhatatlanságra. Egyetlen test sem akar meghalni. Nem akarja, hogy a vékony és rózsaszín bőr átváltozzon öreggé és ráncossá, hogy a feszes fiatal combok védtelenek legyenek,

nem, a testek nem akarnak meghalni,
igazán megérték újra és újra a halhatatlanságra.

Csak egyetlen csók, egyetlen kezekbe kulcsolt kéz, egyetlen tekintet, egyetlen újabb villamosítás a megújuló ütemben, a megújuló összeolvadásban, a test megnevezhetetlen egyesítésében, a simításban, a macskaszőrben, a gondolatokban, amik körül forognak, az életben, a halálban, a szövegben, szöveg testében és az írás gyönyörében.

Újra átfutó ütemben megint megtalállak.

Hallom hangod megint az éjszakában.

Nem beszélek, eltompulok, néma ütemet a vágynak, megint egy érintése, megint az összekulcsolódó kezek néma játéka, a halál és az élet kettős természete a harmadik mellett. A másik másikként megint megtaláltam.

Testre zuhanások. Textre zuhanások.

Újra és újra, mindig az éjszakában.

Már nem találtam mást. Már nem találtam újabb kielégítést a vágynak.

A maszturbáció órái következnek. Mikor jön az édes? Mikorra várjam? Mennyit és mikor maszturbáljak? Hogyan maszturbáljak? Gondoljak rá és mennyit? Csak a kezemmel csináljam, vagy használjak más tárgyakat is? Simogassam a mellem és közben a klitorisom, vagy csak a klitorisom és a vaginám?

Semmi nem tűnik egy pillanatnak.

Minden egy újabb pillanatnak tűnik újra és újra.

Megint és megint. Az évek. Már hatvan éves lettem.

Nem szóltam semmit, mindig a szöveg szólt helyettem, meg-megállva, újra és újra a nappalokban. Nem szóltam semmit, mindig a szöveg szólt helyettem megváltozott hangon az éjszakában, az újra feltörő fényben, a vonatokban a fehér fényben, meg-megállva, az állomások közötti útvonalban, nem szóltam semmit,

a szöveg szólt helyettem meg-megállva az újra feltörő fényben, újra és újra,

az állomások közötti némaságban, a betűkben, melyek felélednek, a fehér hotel rabjaihoz,

nem szóltam semmit, a szöveg szólt helyettem a némaságban,

nem szóltam semmit, csak megfeszítve, némán álltam.

Talán beszéljek hozzád, mondjak pár szót a némaságról? A megnevezhetetlen csendről? Magáról a megnevezhetetlenről?

Talán beszéljek megint a némaságról?

A feltérés közötti angyalokról? A holnapokról? A néma táncról? Az órákról, amik mindig újra járnak? A halálfélelemről? Beszéljek neked a halhatatlan angyalokról? És a halálfélelemről?

Talán a megnevezhetetlen beszél az ottani városokról. Talán a megnevezhetetlen megint újra szárnyakat kap és megint beszél a néma vizeknek néma városairól, a néma angyalokról, akik szárnyakat kaptak a néma városokban, és így lettek a szárnyatlan emberek szimbólumaivá.

Szárnyakat kaptak. Hatalmas, jól körvonalazható, végtelen szárnyakat.

Fehér, sárga és piros szárnyakat a hallgatásban.

Újra egy reggel. Újra egy üdvözült és ájult angyal.

Megint feléled a vágy. Már hagyom előtörni. Megint egy szeretkezés nappal, az éjszaka előtti félhomályban. Csak egy gyors szeretkezés, egy aktus maga, néma és hangtalan, simogatásokkal, és áramütésekkel terhes, saját hangomat hallom benne és a másikat, mintha mindkettő valahonnan távolról, nagyon távolról szólna a hatalmas baldachinos ágyon, a tükrökkel kirakott néma szobákban.

Minden éjjel és minden reggel maga a szöveg az, amire csak én ébredek fel.

Belülről jövő, lágy dallamok. Nem hagynak élni. Megint szólnak. Megint szólnak, arccal a reggeleknek.

Nem, már nincsen hangom, már nem akarok beszélni egyetlen szót sem.

Ezekről nem tudtunk semmit.

Csak egyetlen egy dolgot tudtunk. Hogy az áttetsző és végtelen nyelv halhatatlan.

VII.

At the round earth's imagined corners blow
 Your trumpets angels, and arise, arise
 From death, you numberless infinities
 of souls, and to your scattered bodies go;
 All whom the flood did, and fire shall o'erthrow,
 All whom war, dearth, age, agues, tyrannies,
 Despair, law, chance hath slain, and you whose eyes
 Shall behold God, and never taste death's woe.
 But let them sleep, Lord and me mourn a space;
 For, if above all these my sins abound,
 'This late to ask abundance of Thy grace,
 When we are there. Here on this lowly ground,
 Teach me how to repent, for that's as good
 As if Thou hadst seal'd my pardon with Thy blood.

VII.

Hol földi sarkot vet a túlvilág,
 ti angyalok, úgy trombitáljatok,
 lelkek hadát emelje fel szavok,
 majd mindük szétszórt testeikbe hág;
 kit vízözön, s a' kire vár a láng,
 kit zsarnok s harc leölt, s egyéb gyilok,
 mocsárláz, balvégzet – s kire ragyog
 az Úr, a kintől óvni meg magát.
 Vagy még álmod Uram, s a gyászra tért
 nekem, mert túláradnak vétkeim,
 s könyörgni késő lesz kegyelmedért
 ott majd; itt lent a föld göröngyein
 taníts vezeklést, és bocsánatom
 véred megbélyegzi, ha ráomol.

* John Donne (1572–1631), angol költő. Az itt közölt vers a *Holy Sonnets* ciklus hetedik szonettje és három fordítása.

VII.

Fúdd meg a föld el képzelt szegletin
 a harsonákat angyal-nép, s emeld
 fel halott lelkek seregét, veled
 vegyen erőt rég széthányt testein;
 kit víz emészt meg vagy tűz, a' szerint,
 kit ínség, törvény, harc, zsarnok-kezek,
 vaksors vagy láz le ölt, s ti, kit szeret
 Isten, s szemed az üdvért rátekint.
 De nem, Uram, még hadd aludjanak,
 s a bűnökért hadd töltsen még a gyászt,
 könyörgni késő lesz irgalmadat;
 hol a silány föld magához aláz
 taníts meg bánni, mert az élvezet,
 ha békém véreddel pecsételed.

VII.

A földgömb képzelt sarkaiba állva,
 angyalok, fújjátok meg a négy trombitát,
 keljen fel a sok lélek, ha hangjuk kiált,
 mert szétdobált testük régóta várja:
 aki megfulladt, vagy a tűz virága,
 háború, lázroham, éhség égeti át,
 és akinek szeme az Istenre vigyáz –
 a kellemes halálnak ez az ára.
 De mégse keltsd fel őket még Jóistenem,
 s én is gyászolnék még, mert sok a bűnöm,
 s mert ott késő kérni: kegyelmezz meg nekem;
 taníts meg büntudatra itt a földön,
 hadd élvezzem, hogy bánt a lelkiismeret,
 mintha a véreddel fizetted volna meg.

Fordította Horváth Viktor

DÉNES KIRÁLY

Zöld fenyőnek szép virága... ◀

Zöld fenyőnek szép virága,
kedvesemről mi hír járja?
Hol is lehet, Istenem?

Zöld ágacska szép virága,
szerelmemről mi hír járja?
Hol is lehet, Istenem?

Kedvesemről mi hír járja,
hazugságát most se bánja?
Hol is lehet, Istenem?

Szerelmemről mi hír járja,
hamisságát most se bánja?
Hol is lehet, Istenem?

Kedvesedről kérdesz engem?
Él és virul, higgyél bennem.
Hol is lehet, Istenem?

Szerelmedről kérdesz engem?
Virul és él, higgyél bennem.
Hol is lehet, Istenem?

Él és virul, higgyél bennem,
itt lesz hamar, itt lesz menten.
Hol is lehet, Istenem?

Virul és él, higgyél bennem,
itt lesz rögvest, itt lesz menten.
Hol is lehet, Istenem?

Fordította *Ladányi-Turóczy Csilla*

Dénes király (1261–1325), a kasztíliai uralkodó, Bölcs Alfonz unokája. A keresztény Európában egyedülálló módon megvédte a templomosokat. Ő alapította Lisszabonban a Portugál egyetemet. Verseit galego-portugál nyelven írta.

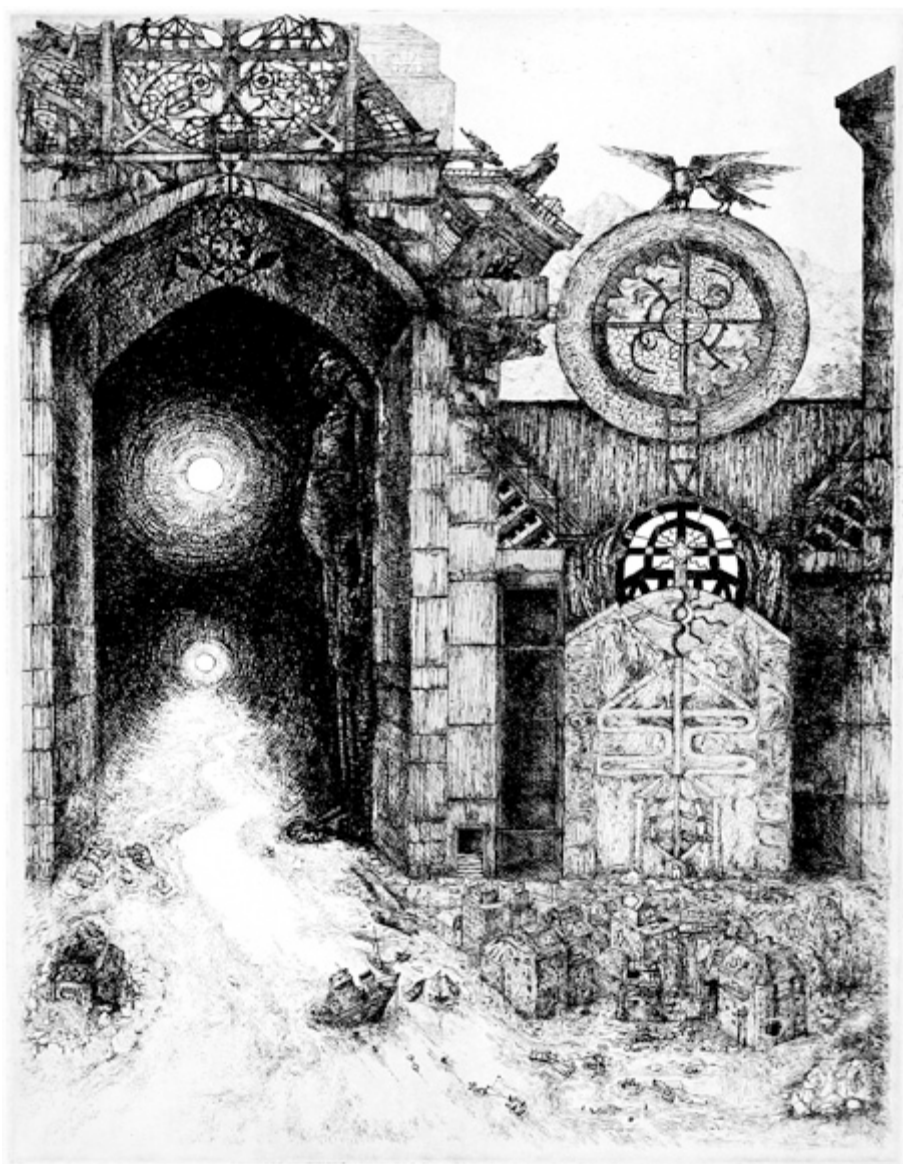
▶ Barátném, már milyen régen...

Barátném, már milyen régen
ment csatába a királlyal
a kedvesem s aggódással
gondolta ezerszer szívem,
hogy belehalt a bánatba,
mert nem jött énhozzám vissza.

Olyan sokat időzik ott,
de látni nem akart sosem,
barátném, boldog ott legyen;
rá szívem ezerszer gondolt,
hogy belehalt a bánatba,
mert nem jött énhozzám vissza.

Barátném az ő hű szíve
hamar visszafordult volna
ide, kedvesét hogy lássa,
s ezerszer gondolt rá szívem,
hogy belehalt a bánatba,
mert nem jött énhozzám vissza.

Fordította Gergely Veronika

Moduláció

A virtuális városok: cybertér vagy paratér?

Dolgozatomban a virtuális és a valós városok közti viszonyt szeretném megvizsgálni. Mik is azok a virtuális városok? Természetesen attól függ a válasz, miféle tudományos vagy kevésbé tudományos pozícióból tekintünk a kérdésre. Először kultúrszociológiai nézőpontból közelíttem meg a témát, majd pedig – mintegy összehasonlításképp – a sci-fi és a cyberpunk populáris irodalmi hozadékait szeretném bemutatni.

I. A VIRTUÁLIS VÁROS MINT TEREMTÉS, KONTROLL ÉS ELZÁRKÓZÁS (BARTHES, BAUMAN)

Kezdjük egy anekdotaszerű Barthes idézettel. Roland Barthes, midőn az 1955-ös párizsi árvízről számol be, az eseményt különösnek, ám egyben érthetőnek mutatja be. A jelenséget azért tartja kiszámíthatónak, mivel az árvíz ősi és gyerekes örömmel töltötte el a párizsiakat: a városépítés örömeivel. A városépítés, a tér átalakítása a színpad-építést, egy hamis, virtuális világ létrehozásának élményét implikálja. A talmi város létrehozása az embert megnyugtató érzéssel tölti el: az alkotás és a kontroll tudatának biztonságérzetével. Tehát az ember „a szerencsétlenségben is felfedezi a megcáfолhatatlan igazságot: azt, hogy a világ igenis kezelhető.”¹

Mint arra Zygmunt Bauman rámutat, nem kell feltétlenül hamisnak, virtuálisnak lennie egy városnak ahhoz, hogy ez az érzés létrejöjjön. A valóságos cityk építése is hasonló érzetet kelthet. Bauman kétféle városépítést különböztet meg, illetve vezet vissza történelmileg. A modern kor (a közlekedési eszközök gyors fejlődése, az utazás idejének lerövidülése) teremti meg az ún. urbanizált teret. Az urbanizált térre a megtervezettség, az átláthatóság, az emberi konstrukció, az utópisztikus tökéletesség álma a jellemző. „Az első a várostér szigorú, részletes és átfogó, előre történő megtervezése – a város megépítése 'teljesen előlről', egy üres vagy kiürített területen egy olyan terv szerint, amely az építkezés megkezdése előtt elkészült. (...) Corbusier olyan városról álmodott, amelyben a »le Plan dictateur« (a teljhatalmú Terv) uralma (a „plan” szót mindig nagy P-vel írta) a lakosok felett teljes és megkérdőjelezhetetlen.”²

Az urbanizált teret vált(hat)ja fel, vagy inkább egészítheti ki a kibertér. (Bár Bauman erről nem beszél, de ha követjük a gondolatmenetét, akkor a kibertér a posztmodern kor eljöveteleével kapcsolható össze.) Hogyan jellemzi Bauman ezt az új típusú kiberglobalitást? Nos, nem túl pozitívan és nem is túl meggyőzően. Egyrészt a lokalitás leértékelődését emeli ki. Amellett érvel, hogy az egy adott földrajzi helyhez köthető események, társadalmi jelenségek, interperszonális kapcsolatok elveszítik jelentőségüket. Paul

¹ Roland Barthes: Párizst megkímélte az ár. Fordította Ádám Péter. In Uő: *Mitológiák*. Budapest, 1983, Európa Könyvkiadó. 74. o.

² Zygmunt Bauman: *Globalizáció. A társadalmi következmények*. Fordította Dr. Fábíán György. Szeged, 2001, Szukits Könyvkiadó. 63. o., 73. o.

Viriliot idézve úgy jellemzi ezt a folyamatot, hogy a „földrajz vége”. Mint majd látni fogjuk, a virtuális városok más szakértői ezt tagadni vagy legalábbis finomítani fogják. De igazából Bauman saját maga is cáfolja önnön érveit. A lokalitás devalválódása után ugyanis „a lokalitás reneszánszáról” kezd beszélni. Igaz, egy új típusú lokalitás születik meg: egy bezárkózó, elkülönülő lokalitás, melyet a globalitás hasznélvezői, az ún. „elit” teremt meg. „Az elit az izolációt választotta, amelyért bőkezűen és önszántából fizet. (...) A mai megalopoliszokban nem a közösségekben élés, hanem az elkerülés és az elkülönítés vált a fő túlélési stratégiává. Többé ez már nem annak a kérdése, hogy az ember szereti vagy utálja-e a szomszédját. A szomszédoktól való távolságtartás megoldja a problémát”.³

Bauman szerint tehát a virtualitás és az internet remek lehetőséget ad a hagyományos, urbánus közösségektől való elzárkózásnak. Egy egyszerű példával megvilágítva: ha az ember mindent interneten keresztül rendel és vásárol meg, nem kell többé elmennie a legközelebbi vegyesboltig. (Mivel ez még Magyarországon kevésbé jellemző, valószínűleg mi nemigen tartozunk az „elithez”).

Elmondhatjuk tehát, hogy ha igaza is van Baumannak a társadalmi elkülönítést és elzárkózást illetően (ami természetesen egyáltalán nem biztos), a földrajz és a lokalitás akkor sem devalválódik; sokkal inkább újra felértékelődik. Az ő elmélete szerint ugyanis a humanizált térkategóriák, a „benn” és a „kinn”, a „közel” és a „távol” kifejezetten fontossá válnak. A benti, körülzárt tér, ami ismerős, megbízható, otthonos, a kinti, idegen világgal, elsősorban pedig a megbízhatatlan, félelmetes várossal áll ellentétben. Bauman alapján azt mondhatjuk, hogy a kibernetikus rendszerek uralma csak megerősíti a lokális - globális oppozíciót; a virtuális tér egyfajta védelmet jelent a hagyományos, urbanizált térrel szemben.

II. A VIRTUÁLIS VÁROS MINT ALTERNATÍV VILÁG (DONATH ÉS MITCHELL)

Vizsgáljuk meg jobban: ennek a beharangozott, kibernetikus-virtuális globalitásnak mi köze van a valóságos, létező citykhez? A virtuális világokra specializálódott szociológusok, Judith S. Donath és William J. Mitchell írásai azt sugallják, hogy sokkal inkább hasonlóság és keveredés fedezhető fel a kétféle városszerkezet között, mint a Bauman által felvetett izoláció.

Donath az internetes, virtuális városokat, valamint magának a netnek a felépítését a reális városokhoz hasonlóan képzei el: „A város metaforája rendkívül hasznos lehet, ha a virtuális világot akarjuk elképzelni.”⁴

Szerinte mindkét „lakóhelyet” be kell népesíteni, azaz otthonossá, emberarcúvá kell tenni. Éppen ezért szerinte ugyanazokat az igényeket kell figyelembe vennie egy weboldalt megtervező programozónak, mint amit egy építésznek vagy várostervezőnek. Hasonlóan kell dolgozniuk, tervezniük, gondolkodniuk. Mindez azzal magyarázható, hogy mind a reális, mind a virtuális csomópontokban emberek milliói találkoznak. „Elmondhatjuk, hogy a virtuális városok jövője attól függ, hogy a szociális interakciókat mennyire teszik kivitelezhetővé bennük. (...) Mind a valós, mind a virtuális városok olyan eleven helyek, melyek emberek sokaságát hozzák össze. (Legalábbis, ilyeneknek kellene lenniük.)”⁵

³ Uo., 80–81. o.

⁴ Judith S. Donath: *Inhabiting the virtual city*. <http://smg.media.mit.edu/people/Judith/Thesis/ThesisContents.html>. Copyright © Massachusetts Institute of Technology, 1996.

⁵ Uo.

Vannak persze eltérések is a kétféle városszerkezet között. A különbségeket az alábbiakban határozza meg.

1. A virtuális világ, ellentétben a valóssal, „közvetített környezet: az interakciókat kommunikációs csatorna közvetíti és befolyásolja.”

2. Megfoghatatlan, anyagtalan, mivel „az on-line világ és lakói fizikai, hús-vér jelenléttel nem rendelkeznek.”

3. „Teljes mértékben emberi alkotás”: a rendszeralkotók képesek a virtuális városokat irányítani, uralmuk alatt tartani. Ők döntenek el, mi az, ami látható, hallható és megtehető a városlakók számára. Ez utóbbi megkülönböztető jegy szerint az internetes városok építése a világ(ok) kezelhetőségének élményével tölti el az embert – legalábbis a tervezőt. Ugyanaz a biztonságérzet tölti el a programozót, mint az árvíz során a párizsiakat. Donath szerint tehát a virtuális városok építése kontroll alatt folyik; (a valódi városokkal ellentétben) remekül irányíthatóak és kezelhetőek.

William Mitchell *City of Bits* című írásában (Donathhoz hasonlóan) a jelenlegi (jelenleg is létező?) virtuális világokat mutatja be és hasonlítja a valódi városokhoz. Mitchell a weboldalak bevezető oldalait a hagyományos városok házainak bejárati kapuihoz hasonlítja. A magánterületek körülhatárolását az adatok titkosításával veti egybe. Elméletében a nyilvános helyek, intézmények a szabadon hozzáférhető weboldalaknak felelnek meg; a városi út-utcarendszer a száloptikás információhálózatnak, a világhálónak. Még rengeteg más példát hoz rá, hogyan lehet a „bitekből” (információdarabokból) virtuális városokat létrehozni, melyek részben hasonlítanak a valóságos citykre, részben viszont nem.

A legfontosabb különbség a következőképpen fogalmazható meg: „A Net tagadja a geometriát (...) alapvetően és mélységében *helyszerűtlen*. (...) Nem lehet megmondani, hol található, milyen alakú, milyen felépítésű; nem lehet egy turistának elmagyarázni, merre van. A Net légnemű – nincsen sehol, és mindenütt ott van.”⁶

Mindez azonban Mitchellnél nem a „földrajz végét” jelenti, ahogy azt Virilio és az őt idéző Bauman sejtetni engedték. Sokkal inkább csak kihívást a földrajz számára. Mert bár Mitchell szerint a virtuális város egy egységes, globális rendszer, ami alapvetően újraírja a „térrel” illetve „helyrel” alkotott képzetünket, ám mégsem tekinthető egyedüli rendszernek. Inkább afféle alternatív világ, „árnyéknak” tekinthető, nem pedig abszolút uralomra törő birodalomnak. „A freenet-változat szerint, az újfajta, virtuális város a létező, fizikai léttel rendelkező város elektronikus árnyékképévé válik. Sok esetben (...) a lakos választhat, hogy a való világ intézményét keresi-e fel, vagy annak virtuális megfelelőjét.”⁷

Mitchellnél tehát egy olyan virtuális környezetről van szó, amely nem törli el a hagyományos, reális tereket; csupán egy alternatív világot biztosít. Egy olyan alternatív világot, amely a jövőben teljeseedik majd ki. (Mitchellt futurológusnak szokták nevezni, gyakori jóslatásai miatt.) A jövőben a cybercityk és a valós cityk közti határok rendkívül rugalmasak és átjárhatók lesznek, szimbiózis alakul ki ember és gép között. „Mihelyt a 'valóságos', háromdimenziós tér mellett feltűnik a virtuális tér, a két világ közti megkülönböztetés homályossá válik vagy eltörlődik.”⁸

⁶ William J. Mitchell: *Space, Place and the Infobahn*. City of Bits, http://mitpress2.mit.edu/e-books/City_of_Bits/ (1995.)

⁷ Uo.

⁸ Uo.

III. A VIRTUÁLIS VÁROS MINT REALITÁS (CASTELLS)

Manuel Castells szociológiai elmélete bizonyos értelemben radikálisabb, mint az előzőek. (Másképp viszont, ahogy látni fogjuk, „óvatosabban” fogalmaz.) Radikálisabb, mert ő „valós” környezetünket írja le és azonosítja a virtualitással. A cybertér tehát nem egy alternatív világ, és nem is a jövőben teljeseedik ki, mint Mitchellnél. *A virtualitás a jelenlegi valósággal egyenértékű.* Castells a mai valóságot jellemzi úgy, hogy az egy rendszer, hálózat: egy mesterségesen teremtett, interaktív közvetítő rendszer; ún. „reális virtualitás”.

Virtuális azért, mert elsődlegesen a kommunikáció elektronikus alapú, virtuális folyamataiból áll össze. Valós (nem pedig képzeletbeli) azért, mert valóságunk anyagi alapján éljük át létezésüket, alkotjuk meg képviseleti rendszereinket, gyakoroljuk munkánkat, lépünk kapcsolatba másokkal, tájékozódunk, formálunk véleményt, cselekszünk a közéletben, dédelgetjük álmainkat. A virtuális a realitásunk. (...) Ez teszi sajátossá kultúránkat az információs korszakban: elsődlegesen a virtualitás által találunk jelentést az életünkben.⁹

Castells kihangsúlyozza, hogy a virtualitás nem törli el a valós városokat. Sőt megnöveli a szerepüket, mivel leginkább a citykben történik meg az információcsere. Másképp viszont, bár a városok szerepe nem változik meg, térszerkezetük annál inkább. A megacityk már nem a statikus helyekre, a betájolható pontokra épülnek, hanem a mozgásra, a fluiditásra, az áramlásra. A globális városokban a *helyszerű terek* modelljét (*space of places*) az *áramló terek* modellje (*space of flows*) váltja fel.

A hagyományos, helyszerű terek esetén a fizikai környezet adta az alapot a humán interakciók számára. A városi út- és utcarendszer, az épületek határozták meg a különböző viselkedésformákat. Az emberek épp ezért aktív, sőt interaktív kapcsolatban álltak a fizikai környezetükkel.

A globális városok társadalmára viszont az jellemző, hogy tagjait interakciós, elektronikus kommunikációs hálózat (network) köti össze. „Az ebből eredő áramlástér a tér új, az internetes korszakra jellemző formája”.¹⁰ „Ebben a hálózatban a helyek már nem magukban léteznek, mivel az egyes pontokat az áramlás köti össze.”¹¹ A helyek nem tűnnek el, csak jelentéktelenné, semlegessé válnak. Önmagukban már nem hordoznak jelentést; kizárólag azért tekinthetők fontosnak, mert egy rendszer részeivé válnak: beolvadnak a hálózatba. Épp ezért az emberek viselkedésformái és szükségletei már nem állnak közvetlen kapcsolatban a fizikai környezettel. A városi lakosság gazdasági, kulturális stb. igényeit az áramlás és a hálózat elégíti ki.

Ennyiből tekinthető tehát Castells radikálisnak. Az ő elmélete szerint a virtuális terek manapság is (bár még nem a kamrában, de) már a megacitykban vannak. „A virtuális a realitásunk.”¹²

Most nézzük, mennyiben tekintem őt bátortalannak. A problémám Castells elméletével, hogy egy dialektikus, bináris perspektívában működik. A kettős felosztás többféleképpen is megtörténik. Egyrészt időben. A mai világot kétosztatúnak képzelem el,

⁹ Manuel Castells: *Az internet galaxis. Gondolatok az internetről, üzletről és társadalomról.* Fordította Komáromyné Várady Ágnes. Budapest, 2001, Network TwentyOne. 203. o.

¹⁰ Uo., 206. o.

¹¹ Manuel Castells: *The Information Age. Economy, Society and Culture.* Volume I. *The Rise of the Network Society.* Malden Massachusetts, 1996, Blackwell Publishers. 412. o.

¹² Manuel Castells: *Az internet galaxis.* 203. o.

amiben az ahistorikus áramló tér (illetve az ezt képviselő társadalmi rétegek, az erre jellemző architektúra, időfilozófia) áll harcban a hagyománnyal rendelkező, helyszerű tér modelljével. Természetesen a helyszerű terek állnak vesztesre. Mivel a múltból származnak, azok a városok, lakónegyedek, ahol még megtalálhatók, a múlt relikviái. Túlélők, utolsó mohikánok. A jövő az áramlási tereké, a globális városoké.

Megtörténik a felosztás szociológiailag is. A mindennapi élet banális szokásai még mindig *helyekhez* köthetők. „Így aztán, az emberek még mindig helyeken élnek.”¹³ A gazdasági élet szereplői, a pénzügyi elit viszont a globális városokban tevékenykedik. Az áramló terek városaiban, ahonnan az átlagembereket, a rendszer kívülállóit igyekeznek távol tartani. „Röviden: az elit cosmopolita, az emberek lokálisak.”¹⁴ Mind-ebből látható, hogy a keveredésnek, a határátlépésnek kevés az esélye. Csak egyirányú lehet: a helyszerű terek alakulhatnak át – a nagytőkének köszönhetően – áramlási terekké. Végleg és visszavonhatatlanul. Bauman terminológiájával: az urbanizált teret váltja fel a cybertér.

IV. AZ ÁLTALAM VIZSGÁLT GONDOLKODÓK ÖSSZEHASONLÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

1. Barthes, Bauman, Donath és Mitchell azt emelik ki, hogy a virtuális városok, mivel emberi konstrukciók, a teremtés és a kontroll biztonságérzetével töltik el a tervezőt, a programozót. A városlakók pedig szabadon döntenek arról, mikor lépnek be a virtuális térbe.

2. Bauman hangsúlyozza a legjobban az elit kivonulását, de Mitchell és Castells is megemlíti: „a jómódúak elhagyják a nagyvárost, mert félnek tőle.”¹⁵ Mitchellnél ez úgy jelenik meg, hogy akinek nincs pénze széles hullámsávú internetre, az kimarad az internet előnyeiből és információáradatából, így lemarad, marginalizálódik. „A netkapcsolat hiánya (a zéró hullámszélesség) digitális remetévé teszi az embert: számúzi a cyber-társadalomból.”¹⁶ A kinn és benn pozíciója tehát megmarad: „A hálózatok földrajza bevonáson és kizáráson alapul”¹⁷.

3. Mitchell az egyetlen, akinél a határátlépés, a transzgresszió felmerül. Nála viszont a virtuális város inkább csak a jövőhöz köthető, és ott is csupán egy alternatív világ.

4. Mindebből következik, hogy a dualitás átkától egyik szerző sem tud szabadulni. Alapvetően kettős terekről van szó.

5. Gondolkodóink beismerik: bár a közösség és a számítógép teremti a virtualitást, ennek ellenére a cybercity lehet egyéni, testreszabott. Mentális konstrukció, így szubjektív tér: mindenki számára más és más. *A realitás eredetét viszont egyik szerző sem kérdőjelezi meg.* A valós várost mindegyikük adotttnak tartja. Reálisnak, ami megfogható, objektíven vizsgálható, mindenki számára azonos és elérhető. Kézzel fogható, fizikai valóság. Ebből következik *a realitás elsőbbsége*: a valóságos city létezett először, és utána teremtette meg az ember, a programozó a virtuális várost. A helyszerű tér modellje megelőzi a gazdasági elit által teremtett áramló teret.

Én szeretnék kilépni ebből a dialektikus rendszerből. Úgy vélem, hogy a cyberpunk szövegek erre remek lehetőséget adnak. Véleményem szerint leginkább Philip K. Dick

¹³ Manuel Castells: *The Information Age*. 428. o.

¹⁴ Uo., 415. o.

¹⁵ Manuel Castells: *Az internet galaxis*. 240. o.

¹⁶ Mitchell i. m.

¹⁷ Manuel Castells: *Az internet galaxis*. 238. o.

és Douglas Adams tartoznak azon szerzők közé, akik kilépnek ebből a fajta kettősségből; akiknél a realitás eredete, elsőbbsége és határai megkérdőjeleződnek. De hogy ezen szerzők műveit elemezzem, ahhoz más szakszövegeket kell használni. Irodalomelméletiket, nem kultúrszociológiaiakat. És egy új fogalmat, a paratér fogalmát kell bevezetni. Paradox módon ugyanis jó néhány cyberpunk szövegben a cybertérből paratér lesz.

V. A VIRTUÁLIS CITY MINT PARATÉR (DOUGLAS ADAMS ÉS PHILIP K. DICK)

Samuel Delany az, aki először definiálta a parateret. Scott Bukatman ezt idézi, de ki is javítja, pontosítja, felülírja. Lássuk először a definíciót.

Delany valamelyest fesztelen stílusban egy olyan sci-fi tér fogalmának kidolgozásába kezdett, amely az elbeszélés normál terével párhuzamosan létezik. Ezt a retorikailag kihangsúlyozott „másik világot” paratérként emlegeti. Sok sci-fi-író – érvel Delany – „létrehoz egy hétköznapi világot, egy felismerhető jövőt, majd egy másik, gyakran mentális, de mindig anyagilag manifesztálódó teret, amely a való világ mellett létezik, és amelynek nyelve rendkívüli módon lirizált (...) A hétköznapi világban kezdődő konfliktusok ebben a nyelvileg felfokozott paratérben oldódnak meg.”¹⁸

Mivel kell ezt a meghatározást kiegészíteni? Mi az, ami Bukatman szerint hiányzik Delany megfogalmazásából? Négy dolog. Először is az, hogy a paratér, aminek nagyon sokszor a város ad otthont, *legyen idegen*, legyen más, mint a miénk. Másodszor, hogy a dualitás helyett a *világok sokaságával* van dolgunk. A harmadik, hogy *az emberi kontroll nem létezik többé*. És végül, de nem utolsósorban: nem csupán a virtualitás, hanem az ún. *realitás is mentális konstrukcióvá* és ezáltal instabillá válik.

Először beszéljünk tehát a paratér idegenségéről. „Hang, hőmérséklet és az idő folyása, amelyek adottak bármely evilági mese narrációjában, itt az alakíthatóság és az érzékiesség jegyeivel vannak fölruházva.”¹⁹ Egy idegen világban eltérőek a szabályok. A realitás nyelve használhatatlanná válik, egy új nyelvet kell elsajátítani. A paratérben az idő és a tér szabályos folytonossága megszűnik. A tudományok szilárdnak látszó tényei megkérdőjeleződnek. A *The Matrix* cybervilágában, azaz paraterében például meggyengül a gravitáció (fizikai törvény). A szereplőknek sem a légzéssel, sem a vérzéssel nem kell bajlódniuk. (Biológiai szükségszerűségek hiánya.) Philip K. Dick regényének (*Eye in the Sky*) hősei ezt akként tapasztalják meg, hogy a virtuális városok, amikben egy ideig élniük kell, hasonlítanak ugyan saját lakóhelyükre, ám jelentős eltérések is vannak. Egyszer sokkal vallásosabb, másszor puritánabb, harmadszor őrzőbb, mint a való világ.

Még mindig Belmontban, Californiában vagyunk. De nem ugyanabban a Belmontban. Itt-ott történt egy-két változás. Pár hozzáadás. (...) Meg kell próbálnunk felfedezni ennek a dolognak a mozgatórugóit. Ez a világ, vagy mi a fene, saját törvényekkel rendelkezik. Olyan törvényekkel, amik számunkra ismeretlenek.²⁰

¹⁸ Scott Bukatman: Adatmezők közt: allegória, retorika és a paratér. Fordította Kós Krisztina. *Prae*, 2001/1–2, 12–13. o.

¹⁹ Uo., 14. o. (Bukatman ezt Zelazny prózája kapcsán fogalmazza meg.)

²⁰ Philip K. Dick: *Eye in the Sky*. London, 1993, Macmillan. 40–41. o. /Collier Books/

A city és a paratér idegensége azért alapvető fontosságú, mert ez az egyik kritérium, amely megkülönbözteti a cyberpunkot a klasszikus sci-fi-től. A klasszikus sci-fi esetén az űrben vagy a „párhuzamos univerzumokban” is hasonló dolgok játszódnak le, mint a mi realitásunkban. Az „idegen” bolygó, a földönkívüli város sem idegen, hanem a saját környezetünk másolata. Ezekben a művekben, az ún. idegen világok is (nyugati) emberközpontú, valóságos terek. Jól jellemzi a klasszikus sci-fi univerzumképét Steven Soderbergh *Solaris*ának egyik szereplője:

Felszállunk az űrbe, készen megtapasztalni bármit az égvilágon. Felkészülünk a magányosságra, a nélkülözésre, a kimerültségre. Még a halálra is. Büszkéek vagyunk magunkra. De ha jól megnézzük, az érdeklődésünk csak látszat, tettetés. Nem akarunk másfajta világokat. Tükröket akarunk.²¹

Visszatérve a paratérre: az idegenség volt az első fontos kritérium. Bukatman második jelentős kiegészítése vagy pontosítása, hogy a cyberpunk szövegekben nem csupán két, hanem annál több, nagyszámú világ létezik. „Egy adott pillanatban tehát több vagy akár végtelen számú univerzum élete lobbánhat fel és hunyhat ki.”²² Ugyanezt egy másik teoretikus, Istvan Csicsery-Ronay, már irodalomelméleti perspektívából fogalmazza meg: „A posztmodern próza (...) azt tételezi fel, hogy egy megtapasztalható, ontológiai plurális multiverzumban élünk, amiben a klasszikus értelemben vett szubjektum elveszíti középpontját és fragmentálódik, azaz a személyiségek és a világok többféle üzemmódban működnek, amiket nem lehet se leredukálni, se összefoglalni egyetlen, közösségi realitássá.”²³

Annak, hogy multiverzumban élünk, azaz, hogy végtelen számú univerzum létezhet, érdekes következményei vannak. Az ide tartozó művek döntő részében mind az olvasó, mind egyes szereplők képtelenek eldönteni, melyik a valós világ és melyik a fikív. Nincs befagyasztva az átjárás a dimenziók között – a határok áthághatóak. Ráadásul, nem is tudjuk biztosan, mikor léptük át a realitás határait, azaz mikor kerültünk át a valóság birodalmából a fikatívbe. Mindez azzal jár, hogy a szereplők gyakran elveszítik a kontroll biztonságérzetét. Gondoljunk csak a *The Matrix* című filmre. Ebben a szimulákrumvárost nem az emberek, hanem maga a számítógép, a Mesterséges Intelligencia tervezte, programozta. A szereplők többsége úgy születik, hogy a virtualitás rabja. Nem döntenek szabadon arról, hogy részei legyenek-e a rendszernek vagy sem. A rendszer alkotói, a gépek döntenek helyettük. (Az egész film arról szól, hogy egyes emberek megpróbálják visszaszerezni ezt a kontrollt.)

Douglas Adams *Jobbára ártalmatlan* című regényében az új, szűrőtlen érzékeléssel felszerelt útikalauz kontrollálja az átjárást. Az átlagember erre nem képes; a szereplők képtelenek megérteni az univerzum(ok) mozdítórugóit: esélyük sincs az irányításra.

Az egyik bátorító dolog, amit az útikalauznak el kell mondania a párhuzamos univerzumokról, az, hogy az embernek a leghalványabb esélye sincs a megértésükre. Ennél fogva nyugodtan felteheti a „Micsoda?”, valamint a „He?” kérdéseket, de akár bandzsálíthat vagy összehordhat tücsköt-bogarat anélkül, hogy bolondot csinálna magából. (...) Ha ezt most a Föld nevű bolygón olvassák, akkor... Sok szerencsét! Önök iszonyúan sok dologról nem tudnak semmit, de ezzel nincsenek egyedül. (...)

²¹ Steven Soderbergh: *Solaris*. 20th Century Fox, 2002.

²² Bukatman i. m., 22. o.

²³ Istvan Csicsery-Ronay: An Elaborate Suggestion. *Science Fiction Studies*, 1993/Nov.

Mindig azt feltételezzük, hogy bármikor, ha valami olyasmit cselekszünk, aminek tudjuk a következményeit, akkor az történik, amit mi akartunk. Ez nem mindig van így. Sőt! Ez egy örületes, észveszejtő, ostoba, kancsaltücsök-bogárnyi tévedés.”²⁴

A terek összekuszálódása és az emberi kontroll hiánya jellemzi Philip K. Dick zseniális regényét, a *Palmer Eldritch három stigmája* című szöveget is. A szereplők számára egy hallucinogén anyag biztosítja a világok közti átjárást. A rövid, pár másodpercig tartó hatás során a „drgszedő” látszólag szabadon utazik térben, időben és az univerzumok gombolyagában. Realitás és irrealitás között imbolyog: a fele a drog által keltett élménynek valós, a fele irreális. A paratérben azonban az egyén nem válik szabadabbá: Palmer Eldritch az, aki kontrollálja a világok közti utazást. Ő az, aki eldönti, ahogy a drog által keltett hallucináció során a szereplők tudata az idő, tér, realitás stb. tengelye mentén utazik. „Mindenki és minden ő. Minden világ az övé. Mi csak lakunk bennük, és amikor úgy hozza kedve, ő is beköltözik. (...) Palmer Eldritch emberként ment a Proxra, és istenként tért vissza.”²⁵

Már ez is elég zavaró lehet a szereplők számára. Hát még milyen zavaró, amikor kiderül, hogy miután elmúlik a drog hatása és a szereplő visszatér a saját testébe, a realitás akkor sem áll vissza teljesen. Palmer Eldritch továbbra is befolyásolja. A szereplők számára ugyanis képek, hallucinációk jelennek meg „józan” állapotban is. Palmer Eldritch három stigmája: a műkéz, műszem és az acélfogsor tűnik fel az embereken az ún. valóságban is. *A realitás többé nem lehet az, ami volt: hallucináció természetű, instabil, szubjektív marad.*

Mindez átvezet Bukatman negyedik fontos kiegészítéséhez a paratereket illetően. Bár a paratér ezen jellemzője az előzőek fényében már világossá válhatott, én ezt szeretném a legjobban kiemelni. Eszerint a realitás nem eleve, a priori adott, hanem emberi, mentális konstrukció: a szubjektum maga hozza létre a valóságot. A hallucináció vagy örület már nem egyértelműen a virtualitás része. Kiszabadul onnan, valósággá válik. *A hallucinált események kilépnek az agyból, átlépik a személyiség határait, és ezáltal realitássá lépnek elő.* A mentális képek, képzelgések többé nem csupán a virtuális világba való belépésre jogosítanak fel. A „való világot” teremtik meg. Ahogy Philip K. Dick írja: „Az agy konstruálja a valóságot. Megteremti, keretbe foglalja.”²⁶ Ezáltal már nem csak a virtualitás, hanem a realitás is szubjektívvé, instabillá és mentálissá válik. Istvan Csicsery-Ronay ezt így fogalmazza meg:

A cyberpunk a sci-finek egy olyan irányát képezi, ami különösen szeret az örültséggel foglalkozni. Mégpedig az örültség filozófiailag legproblematisabb jelenségével: a hallucinációval, a képzelgésekkel. A sci-fi egyre inkább úgy viszonyul a hallucinációhoz, mint a világban jelenlevő objektumhoz – egy különleges objektumhoz, mivel nem csupán a többi tárgy mellett létezik, de meg is változtatja azok ontológiai státuszát, azáltal, hogy „kilépett” és „kinn” létezik. Ez az irányzat igazából Philip Dickkel, J. G. Ballarddal és az Új Hullámmal kezdődött, a 60-as évekkel, amikor rákaptak a hallucinogén anyagokra és felértékeltek a megváltoztatott tudatállapotokat.²⁷

²⁴ Douglas Adams: *Jobbára ártalmatlan*. Fordította Kollárik Péter. Budapest, 2000, GABO Könyvkiadó. 45., 87. és 200. o.

²⁵ Philip K. Dick: *Palmer Eldritch három stigmája*. Fordította Pék Zoltán. Budapest, 2003, Agave Könyvek. 175. o.

²⁶ Philip K. Dick: *Small Town*. In *Second Variety. The Collected Short Stories of Philip K. Dick*. Volume One. London, 1989, Victor Gollancz LTD. 354. o.

²⁷ Istvan Csicsery-Ronay: *Cyberpunk and Neuromanticism*. *Mississippi Review*, 1996.

Hogyan jelenik meg mindez a cyberpunk szövegek városaiban? Nos, Philip K. Dick *Small Town* című novellája erre is választ ad. Ennek főhőse, Verne Haskell, saját várost épít. Egy makettet, amely először mint tökéletes másolat jelenik meg. A másolat-város uralma azonban egy idő után nem jelent számára örömet. Egy új city teremtése tudja csak felrázni. Egyre több és több változtatást eszközöl. Mindez oda vezet, hogy a közösséges másolatból szimulákrum lesz. A szimulákrum már nem pusztán hamisítvány, hanem egy olyan talmi világ, ami eltörli az eredetit. A valóság helyére lép. Az egyszemélyes realitás átveszi a közösségi realitás helyét. Míg régebben a makett követte az eredeti városképet, a novella végére a valós város az, ami a makettet utánozza. A reális a szimulákrum formájában alakul át. A valóság hamisítvánnyá, de legalábbis szubjektívvé, mentális konstrukcióvá válik.

A cyberpunk egy másik kutatója, Paul Smethurst hasonlóképpen gondolkodik. Baudrillard-t, a szimulákrumok tudorát idézve a következőképp fogalmazza meg véleményét:

A posztmodern sci-fi által felvetett kérdéseket még problematikusabbá teszi Baudrillard provokatív kijelentése, miszerint: „a realitás többé nem az, ami valaha volt.” A posztmodern úgy tapasztalja meg a realitást, hogy az már nem képez egy stabil alapot, aminek segítségével idegen vagy jövőbeli világok megkülönböztethetők vagy kivetíthetők. (...) a realitás egy fikció, valóságot teremtő eszközrendszer, amivel meggyőznek minket arról, miszerint a világ, amiben élünk, valóságos, noha a posztmodern „igazság” az, hogy nem létezik összefüggő és fenntartható valóság. (...) A szimulákrumban (...) a realitás nem a priori létezik, hanem mi állítjuk elő.²⁸

Zárom gondolatmenetemet azzal, ahogy mindezt egy szépíró (Philip K. Dick) és egy kritikus (Scott Bukatman) megfogalmazza. Az előbbi ekként fejti ki véleményét: „A hamisítás egy olyan téma, ami mindig is megragadott; meg vagyok győződve róla, hogy bármi hamisítható, vagy legalábbis, a bizonyíték, hogy bármi létezik, hamisítható. (...) Elméletileg semmi sem szab ennek határt. Ha valaki egyszer keresztülhatol azon az ajtón, ami a látszat fogalmába visz, akkor egy teljesen másfajta realitásba lép be gondolatban. Egy olyan utazás részese lesz, ahonnan nincs visszatérés. Azt hiszem, az ilyen utak jót tesznek az embernek – hacsak nem vesszük mindezt túlságosan komolyan.”²⁹ Irodalomelméleti szempontból ezt Bukatman a következőképpen látja: „Mi változott meg tehát a modern állapotból a posztmodern állapotba való átmenettel? Egész egyszerűen a város az egyén érzékelőképességén túlra került. Ugyanazok az irodalmi-művészeti rendszerek most már a tapasztalásban bekövetkezett váltást, és a város felfogásának (centralizált térből szétzilált 'nem-térre') átalakulását reprezentálják.”³⁰

²⁸ Paul Smethurst: *The Borderlands of the 'Real': The Ontology of Multiple Worlds in Postmodern Science Fiction, with reference to Blade Runner, The Matrix, and Being John Malkovich*. <http://www.hku.hk/english/courses2000/7006/ontology.htm> (2000.)

²⁹ Philip K. Dick: *The Days of Perky Pat. The Collected Short Stories of Philip K. Dick*. Volume Four. London, 1990, Victor Gollancz LTD. 376. o.

³⁰ Bukatman i. m., 19–20. o.

► Mongol monológok – cseh perspektívából

Petra Hůlová *Nagyanyám emlékezete*
című regényéről

Túlzás nélkül állítható, hogy a 2002-es esztendő legígéretesebb, a kritika által is nagyra értékelt cseh debütje a *Pamět mojí babičce* (Nagyanyám emlékezete)¹ című regény volt, melyet az akkor mindössze 21 éves, az irodalmi életben teljesen ismeretlennek számító Petra Hůlová írt. A mű megszületését alapvetően meghatározta a szerző egyéves mongóliai tartózkodása. A könyv csakhamar elfogyott, és szükségessé vált az újranyomása, ami ritka dolog egy kezdő fiatal író alkotása esetében. Mint ahogy az sem elterjedt gyakorlat, hogy a regény két év alatt magyarul is megjelenjen. Szerencsére ez történt². Érdemes tehát néhány olvasási szempontot felvetni a művel kapcsolatban. Erre vállalkoznék az alábbiakban, persze nem az ábrázolt idegen kultúra világában jártas befogadóként³, hanem mindenekelőtt a mű poétikai és nyelvi megformáltságát reflektáló olvasóként.

A regény egy mongol család történetét mutatja be, mely az anya (Alta), három lánya (Dzaja, Nara, Ojuna) és egy unoka (Dolgorma) elbeszéléséből bontakozik ki. A cím többértelmű, mivel a „nagyamama” szónak nincs stabil jelöltje, ez mindig az adott elbeszélő vagy szereplő nézőpontjától függően változik, változhat. Három személyre is utal egyszerre⁴. A szerzőnek sikerült megteremtienie öt különálló, karakteres narratív szöveget, melyek eltérő nézőpontot és világlátást képviselnek, s ezen túl különböző női sorsmodelleket közvetítenek. Az egymást hol kiegészítő, hol ellentéző, erősen szubjektívizált elbeszélések polifon struktúrája a beleélés és a(z ismételt) kizökkentés, az azonosulás és az elidegenedés elvének megfelelően ütemezi az olvasást. Az olvasó annyiban kerül így kitüntetett helyzetbe, hogy mind a négy személy világába betekintést nyer, s a kibomló családtörténetet a szándékok, motivációk, vélekedések egymásra rímelő, egymást keresztező vagy torzító tükrójátékként szemlélheti. Ily módon szembeesül a másik kiismerhetetlenségének, olykor legyőzhetetlen idegenségének tapasztalatával. Ez nemcsak a másik személyiségének idegenségét jelenti, hanem *kulturális idegenséget* is. Dzaja és Nara sorsa a faji keveredéshez való viszonyulás negatív reakcióira, és azok kedvezőtlen sorsformáló hatására szolgáltat példát. Mindketten ugyanazon mongol anya házasságon kívüli gyermekei. Az egyik orosz, a másik kínai apától született, s környezetük – (fél)testvéreiket is beleértve – különböző módon stigmatizálja őket: elűtő hajszínük miatt például a rokonok körében szintúgy, mint az iskolában gúny és csúfolódás céltábláivá válnak (érdekes, hogy „oros[z]mongolnak” csúfolják őket. 62.). Ezeknek az előítéleteknek a hátterében a korabeli diktatórikus politikai hatalomgyakorlás tapasztalata húzódik meg. Az idegennel, a mással szembeni türelmetlenség

¹ Hůlová, Petra: *Pamět mojí babičce*. Torst, 2002, Praha. A tanulmányban szereplő oldalszámok a cseh kiadásra vonatkoznak.

² *Nagyanyám emlékezete*. Fordította Barna Ottília. Budapest, 2004, Európa Könyvkiadó.

³ Ilyen irányultságú a regényt recenzáló Barta Zsolt írása az ÉS 2004. augusztus 20-i számában.

⁴ Véleményem szerint éppen ezért szűkítik a regény értelmezési lehetőségeit azok a címmagyarázatok, melyek csupán Dolgormát, a lányok nagyanyját tekintik a „nagyanyám” szó jelöltjének.

azonban a monologok körén belül is megnyilvánul. Az egyes nyelvjárások közti minimális különbségek nem a kölcsönös megértést elősegítő tényezőként merülnek fel, hanem a gúnyolódáshoz és a tettettett értetlenséghez kínálnak alibit. (A három testvér apai nagyanyjának tapasztalatairól van szó.)

A szereplők életének alakulását nagyban meghatározza az a táj vagy országrész, s az ehhez szorosan kötődő kultúra, ahova beleszülettek. Kiemelt szerepe van a regényben a (fő)város – falu oppozíciónak. A Város és a Falu mint sorsformáló, egzisztenciális tér a hagyományosnak mondható érték kategóriák mentén ábrázolódik. Az urbánus tér mesterségességével (nem-természetességével) a vidéki táj természettel való összeforrottsága, a sztyepp kontemplációra indító végtelen horizontjával az égbetörő városi bérházak „büszke” vertikálítása kerül szembe; a hideg, személytelen és uniformizált panel- és fémkonstrukciókkal a főként fából készült jurta (ger) melegsége és familiaritása. Kihívó monumentalitás az egyik, szerény, emberi méretek a másik oldalon. Míg a város a társadalmi és ipari haladás, az újítás, a gazdagság – egyszóval a jövő terrénuma, addig a jurták és a sztyepp elszórt falvainak életét a hagyományokhoz való görcsös ragaszkodás, a múlttal való szoros együttélés jellemzi. A falusiak az évszakok váltakozása és a gazdálkodás által ütemezett kiszámítható életritmus szerint élnek, a városiaké ezzel szemben sokkal hektikusabb, a nap- és az évszakok nem különülnek el egymástól, az éjszakák gyakran belenyúlnak a nappalokba.

A Város egyrészt veszélyekkel, romlásba döntő kísértésekkel teli idegen helyként, másrészt az elvágyódás szülte Eldorádóként él a sztyepp lakóinak tudatában. A fővárosról nagyon keveset tudnak, s azt a keveset is csak mások elbeszéléseiből ismerik; közvetlen tapasztalatok helyett csupán szubjektív beszámolókból és különböző (hamis) képi reprezentációkból rakják össze magukban saját, különböző előítéletektől terhelt „belső” városukat, ilyen vagy olyan módon kiszínezett mentális (város)képüket. Azoknak a falusiaknak, akik hosszú várakozás és vágyakozás után végre eljutnak a városba, gyakran csalódás és kiábrándulás a részük. Ezt példázza *Dzaja* élete is, aki kamaszként kerül a fővárosba.

Apja azzal bocsátja el, hogy mindennel és mindenivel szemben legyen bizalmatlan, senkinek se higgyen, különben könnyen megtörténhet, hogy rosszul végzi. Dédelgetett gyerekkori álma látszik megvalósulni, amikor a távolban megpillantja az ulanbátori hőerőmű kéményeit (40.), ahogy közeledik, egyre több az ember, egyre nagyobb a nyüzsgés, szűkül a tér, gyorsul az iram; a lány az unott rendből a káosz közepébe cseppen. Hamarosan minden illúziója szertefoszlik. Megvilágítatlan utcákat, hatalmas árkok és kátyúk övezte járdákat lát, az épületek közt kegyetlenül süvít a szél, zsíros por száll, benzinbűz mindenütt; körülötte sivár bérházak, fásult, vodkától elbutult emberek – *Dzaja* város-élménye meglehetősen negatív életérzést sugároz. A lány fokozatosan megismeri a város visszáját, árnyékos, erkölcstelen oldalát. Végül maga is egy bordélyházban köt ki, s noha jól keres, később – ismeretlen apától született – lánya, *Dolgorma* épp emiatt hagyja el őt. *Dzaját* nem nyeli el teljesen a város, végig ingadozik a város és falu közt; már városlakó, de még nem szakadt el teljesen a családi hajléktól. Megkísértetik, elbukik, beavatást nyer családjá, származása és a szexualitás titkaiba, majd, életének mélypontján, képes váltani és visszatér a gyökerekhez. Valóban hazatér szüleihez és testvére családjához; egyedül és magányosan, úgy, ahogy annak idején a városba elindult.

Vele szemben lánya, *Dolgorma* már egyértelműen városi ember; ott született, élete nagy részét is ott töltötte, nagyszülei és unokatestvérei világa, amelyet már későn ismer meg, legyőzhetetlenül idegen – értelmetlen és visszataszító marad a számára (138.), érzéketlen a sztyepp szépségei iránt (140.), és képtelen megszokni rokonai életformáját. Vidéki vakációi ezért a hazavágyódás jegyében telnek. Visszatetsző számára, hogy anyja családjá körében teljesen megváltozik, aláztos, szófogadó szolgálóvá alakul át (134.,

139.). Nagyanyja neki címzett intelmei, életre vonatkozó tanácsai hidegen hagyják. Egyedül halott dédnagyanyja legendás személye vonzza őt, akiről gyerekkorától fogva nagyon sok csodákkal, varázslásokkal teli történetet hall anyjától. Tőle örökli a nevét is, s ez a névazonosság nemcsak a személyiség öndefiníciójához, az idegenben való ön-felismeréshez, hanem az identitás megkérdőjelezéséhez is alapot szolgáltat. Unoka-testvére, Batdzsar azt hányja a szemére egy alkalommal, hogy a nevét anyja csupán ellopta, mint az altáji lótolvajok a legkiválóbb hátasokat (133.). Miután kiderül, hogy anyja prostituáltként kereste a kenyerét, elhagyja őt. Tartós kapcsolatot azonban neki sem sikerül kialakítania; csaldódik, és egyedül marad, akárcsak anyja vagy a nagynénje. Beteljesedik rajta a városlakók végzete.

A legkisebb testvér, *Ojuna* képviseli a másik pólust, ő végleg a sztyepp lakója marad. Elbeszéléséből megtudjuk, hogy nem lát igazán alapvető különbséget a városok és a sztyeppi falvak között (183.), s noha a fővárosban nem járt, rossz véleményrel van róla. Meggyőződése, hogy otthon a helye. Ezért is sikerül nagyon könnyen legyőznie a város csábítását; az iskola elvégzése után visszatér szüleihez, férjhez megy, családot alapít, neveli gyermekeit és segít szüleinek a gazdálkodásban. Dolgos, megbízható, öntudatos nő, beszámolójának hangneme ilyen (ön)portrét rajzol elének róla. A testvérek közül ő az egyedüli, akinek gyermekei apjuk mellett nőnek fel. A regény világában a folytonosságot képviseli, a generációk közti olajozott kommunikáció letéteményese ő. Igyekszik mindent eltanulni szüleitől és nagyszüleitől, mindenekelőtt anyjától és nagyanyjától. Nem akar kitörni a születési helye megszabta élettér kereteiből, a hagyományok szentesítette, jól átlátható társadalmi, családi és nemi szerepek rendjéből. Otthonosan mozog ebben a világban.

A középső testvér, *Nara*, aki egy „szerelmi kór” megpróbáltatásai után fiatal lányként kerül a fővárosba, ugyanolyan pályát fut be, mint nővére vagy nagynénje, Sarceceg. Rövid idejű alkalmi munkák után a város legmenőbb bordélyházában talál „munkát”. Dzajával ellentétben azonban ő már teljesen elidegenedik családjától, nem érez késztetést, hogy visszatérjen; magára marad, miként a városba vetődött sorstársai mind, férj és gyermek nélkül.

Nem hiányoznak a regényből a mongol kulturális hagyományt (vallást, folklórt, életmódot) bemutató részek sem, ezek azonban nem szervetlenül, az elbeszélt történetektől elkülönülten jelennek meg, hanem a művészi szűzsé integráns részeként. Annyit tudunk meg a mongolokról, amennyi a szereplők sorsának megértéséhez szükséges. A *Nagyanyám emlékezete* nem válik – sem jó, sem rossz értelemben – ismeretterjesztő könyvvé. Ez főként azzal magyarázható, hogy a szerző nem kívülről, (közép-)európai szemmel próbálja láttatni ezt a kultúrát, hanem belehelyezkedik ebbe a világba, pontosabban az egyes szereplők-elbeszélők világába. Megpróbálja sajátjává tenni – még ha csak a fikció szintjén is – az idegen kultúra nézőpontját, hasonló kihívással szembesítve az olvasót is.

HALMAI TAMÁS

Isten, Császár, földlakók ◀

András Sándor: Lutheránus Zen

András Sándor esszéisztikája a magyar nyelvű értekező prózai hagyomány egészét tekintve is kivételes nyelvi–bölcseleti minőséget teremtve ad hírt arról, mivé lehet a nyelv (a nyelviség) és mivé a gondolás-gondolkodás, ha egymástól való függésüket a tudományos módszeresség és a szépírói kifinomultság egy még beláthatóan magas fokán veszik komolyan. Hogy e különös és különleges teljesítmény *még mindig* csak igen csekély befogadói figyelmet von magára s ugyanoly halvány kritikai megbecsülésben részesül, arra a több évtizednyi emigrációs léthelyzet immár aligha lehet elégséges magyarázat. Jelen recenzió a kritikai fogadtatás ezen adósságát csak jelezni tudja; az adósság törlesztése legyen többünk közös ügye.

A *Lutheránus Zen*, András Sándor legfrissebb kötete, tizenegy esszét foglal magában, három tematikus ciklusba rendezve azokat.

Az első négy szöveg közös törekvése – indokolva a könyv alcímét: *Halál és Meghalás* –, hogy a halálhoz való viszony antropológiáját egyrészt a halottakkal ápolt kapcsolat kulturális gyakorlatai felől, másrészt gondolkodói életművek (Heidegger, Deleuze, Leibniz munkái) újraolvasása során értelmezze – folytonosan reflektálva a tárgy temporalitására, azaz a halálról és a halottakról való gondolkodás történeti változataira, változásaira. „A halottakkal foglalatosskodás épp annyira sajátos az emberi fajnak, mint a nyelviség” – olvasható a kötet nyitó írásában (*Halál vagy meghalás?*, 15. old.). A továbbiakban pedig e „foglalatosskodás” kulturális eseteit ismertetve (másvilág és túlvilág különbözőségét taglalva, az elköltözés és a visszatérés modelljét összevetve a görög hagyományban, a keresztény világban, indián törzsi kultúrákban stb.) jut el a gondolatmenet az e tárgyban az élők számára hihetőleg legfontosabb kérdésig – egyszerre reflektálva a kérdés meglétének és a válasz hiányának jelentőségére: „Hol van hát, aki meghalt? Ott, ahol mindig is volt, a világban. Ez a könnyű válasz. Sokkal nehezebb megválaszolni, miként van ott, ahol van, a világban. [...] Magam úgy gondolom és hiszem, hogy aki meghalt, nem térben távozott el, nem is időben, hanem létállapotában. [...] Erre a létállapotra, ami a megholtaké, egyelőre nincs szavunk. Egyelőre persze arra a létmódra sincs szavunk, ahogy a fiktív lények adódnak, vannak.” (uo., 71–72. old.)

Az e „blokkot” követő két dolgozat (*Fikció és érzékelés; Emlékképzés avagy: a kép elszáll, a preprogram marad*) az elme működésével, a mentális képek létmódjával, képzetet és emlékezet összefüggéseivel, a megismerés kép-alapúságával és a képiség megérthetőségével foglalkozik – interdiszciplináris, diszkurzív mezőben helyezve el magát. Az absztraháló fogalmi nyelvhasználat azonban itt sem valamiféle érzelmi tét nélküli személytelenség kimunkálásában működik közre. Az egyik legszebb, megkockáztatjuk, megrendítő szépségű passzus álljon itt bizonyásképp: „A fiktív, a meghalt és a távollévő lények figmentumai jelentős módon térnek el egymástól, és egymástól térnek el. A távollévő ember visszajöhet, megfoghatja a kezem; a fiktív és a meghalt ember ezt nem teheti meg, és más-másként nem. Ebben a »más-másként«-ben rejlik egy ideje annak a titka és rejtélye, hogy miként változik a nyugati kultúrkörben a fiktív és a létező-létezett dolgok, emberek és helyek megélése és megítélése.” (*Fikció és érzékelés*, 196. old.)

A harmadik szövegcsoporthat impozáns művelődéstörténeti tudásanyagból merítő darabjai több kérdést érintenek – jobbára nem hagyva érintetlenül a lét végességének (s az ehhez a végességhez való lehetséges viszonyulásoknak) a kérdését sem. A kötet címét adó írás a nyelvhez (s azon keresztül a környező világhoz) való viszony kultúrköri változataival szembesítve jelöl ki saját értelmezői pozíciót: „A rend nem-nyelvi, a rendezés azonban nyelviséggel-nyelvűséggel élő lények számára nyelvi folyamatok nélkül lehetetlen. Így számomra a lutheránus és a Zen a nyelvi és a nem-nyelvi kettőssége, méghozzá úgy, hogy mindegyikük már magában is ezt a kettősséget jelzi, csak ellentétesen: az egyik a beszédet részesíti előnyben, a másik a hallgatást.” (*Lutheránus Zen*, 268. old.) Az *Egy Vénusz-hitű marslakó jelentése a földi hitekről* című szöveg, mely akár sci-fi-antológiák obligát darabja is lehetne, mintegy a *Perzsa levelek* és az utópiák észjárását vegyítve tesz izgalmas kísérletet az emberi léthelyzet külső nézőpontú értelmezésére. Figyelmeztetve például bizonyos, a hit logikájából „kinyerhető” erkölcsi-társadalmi normák kérdéses hitelére: „Szerintem a földlakók egyik jelentős baja, hogy összekeverik egymással a »Császárt« és az »Istent«, vagyis a Minden észlelésének és megérzésének dolgával életvitelük dolgát.” (284. old.) Tanulságos kíméletlenséggel nézve szembe az „igazság”, az „igaz hit” kényes definiálhatóságával is: „A földlakók nem értik, sőt többnyire nem is érzik, hogy minden valódi hit igaz annak, akinek valódi. A tévedés és tévelygés nemcsak abból származik, hogy nem tudom az igazit, hanem

abból is, hogy az igaz csak többféle valódi-igazi között adódhat.” (293. old.) Eljutva végül az értékviszonylagosság (posztmodern) tapasztalatáig, a bizonytalanság világgépi vonzatú vállalásáig: „A talán nem a langyosság vagy a bizonytalanság helye, ha tekintetbe vesszük az időt is, a temporalitást, hanem a sokféle sokféleségének érzékeléséhez szükséges hely, míg az *igen-nem* a kétféle kizárólagosság határátkelő helye.” (296. old.) Az *Isten és nyelv* című írás az isteni „nyelviség” és az emberi „nyelvűség” különbözőségéről értekezve élesíti ki az emberi világ nyelvi konstruáltságának, jelek alkotta voltának kérdését: „Nyelvvvel létezők számára minden gondolható a nyelvi–nem-nyelvi kettősség viszonylatában adódik; a közösségre képesség és a közösségre képtelenség kettősségének viszonylatában.” (306. old.) A *Három a magyar igazság?* az „igazság”-ról való bölceleti beszéd tértjévé, ha jól értjük, a közösségek, a társadalmak sorsát, az emberi együttélés esélyeit emeli: „Az igazságosság mindig egynél több igazságon alapszik, közöttük közvetít, és a méltányosságnak sokan rossz nevet adnak, amikor kompromisszumnak mondják” (337. old.). A kötetet záró, nagyívű esszé pedig az antikvitáshoz való viszony alakulástörténetét – számos hivatkozással, példával, kitéréssel – vázolván erősíti meg annak igazságát, hogy a hagyomány valóban „nem olyasmi, amit meg lehetne tanulni, nem fonál, amit az ember fölvehet, ha úgy tartja kedve; éppoly kevésbé, mint ahogy nem válogathatjuk meg a saját őseinket” (Wittgenstein): „Az antikvitás eszménye ugyanis kétségtelenül megrendült, illetve relativizálódott, de megfelelkezni róla, eltekinteni tőle Nyugaton nem lehet, méghozzá két okból: az egyik a demokrácia, a másik a kereszténység.” (*A megrendült antikvitásról*, 365. old.)

„Mindig elfelejtünk az alapokig leásni. Nem rakjuk ki elég mélyre a kérdőjeleket.” A wittgensteini diagnózis intő szigorát kevés tudósi életmű vette komolyabban (ha egyáltalán) az András Sándorénál. Jelen kötet írásait is mindenekelőtt ezért becsüljük igen nagyra s ajánljuk az olvasó megkülönböztetett figyelmébe: ezekben ugyanis élet és halál, lét és nyelv kérdéseiről olyasfajta észjárás gondolkodik, melynek egyszerre sajátja a vizsgált probléma többirányú, többszintű megközelítésének igénye, s a saját gondolkodói magatartás, szempontrendszer, fogalmi és módszertani bázis önreflexív tudatosításának *etikája*. Ebbe a logikába láthatjuk beilleszkedni a szövegek közti argumentációs átfedések és hivatkozási azonosságok tényét is. (Egy Eco-idézettel szólva: „mindenki magával cipeli saját »iskolapéldáinak« bőröndjét. Az ismétlés pedig [mármint ha nem zavarja az olvasót] a fontosságukra hívja fel a figyelmet.”) S e példás (sőt, talán éppen példátlan) módszertani tudatosság nyilvánul meg egyebek közt abban a jellemzően András Sándor-i eljárásban is, mely a vizsgált és/vagy alkalmazott fogalmak, kategóriák, terminusok etimológiájának újra-tudatosításával próbálja a szavakat és a dolgokat jobban érteni (avagy kevésbé érteni félre...) – rendszerint több nyelv (a magyar mellett elsősorban az angol, a német, a francia, a latin), s így szükségszerűen több kultúra horizontján tájékozódva. Mindennek eredményeként András Sándornak az érintett kultúrák „túlvilágnézetéről” (Marno János kifejezése) értekező művei a saját bölceleti praxis szabályozó elveként képesek hasznosítani a világok nyelvi feltételezettségének, illetőleg a nyelvi világok feltételes érvényességének belátását – mintegy a „nyelvi túlvilág” (Kosztolányi szép leleménye) filozófiája felé nyitva távlatot...

S még valami, rendhagyó záradék gyanánt. E sorok írója sokáig elsősorban a *Tegnap és Ma* című monográfiásorozat miatt gondolt hálás szívvel a Kalligramra. Az utóbbi években a kiadó sokak elismerését vívhatta ki és szilárdíthatta meg: a pozsonyi műhely egyre fontosabb könyveket ad ki, egyre szebb kivitelben (a skála a *TündérVölgytől* a *Zsidó vagy?-ig*, a *Halotti pompától* A *mémek titokzatos életéig* terjed). (A Csehy Zoltán főszerkesztése alatt megújult Kalligram folyóiratot pedig legalább ez a zárójeles mondat méltassa.) Öröm leírni, hogy kiadó és kiadvány a *Lutheránus Zen* esetében (is) méltó félre talált egymásban.

„Kit így, kit úgy lep meg a szomorúság,
de végül senki sem menekülhet előle.”

Céline

„Korunk egyik vezető népbetegsége a depresszió.” Manapság a legkülönbébb helyeken hangzik el eme – igen könnyen alátámasztható – kijelentés; orvosi szaklapoktól ismeretterjesztő kiadványokon át a DVD-magazinokig terjed a skála. (Az utóbbiak például [Az] Órák című, nagysikerű – Nicole Kidmannek [végre] Oscart hozó – film kapcsán visszhangozzák az idézetet.) Általános vélekedés szerint a neurotikus vagy pszichotikus valóságfelfogás és a művészi látásmód olykor rokonítható egymással, hiszen mindkettő intenzívebb az átlagos percepciónál (ennek a tapasztalatnak ad hangot például Lionel Trilling *Művészet és neurózis* című híres esszéje)¹. Vonnegut egy előadásában – némi (ön)íroniával persze – egészen odáig megy, hogy ez akár általánosítható jelenség: „Az Iowai Orvosi Egyetem híres írókurzusán (...) azt kutatták, hogy az írók neurózisa különbözik-e a nem írók neurózisától. Kiderült, hogy a legtöbb író, magamat is beleértve, depresszióra hajlamos egyén, és a családjukban szintén sokan hajlamosak depresszióra. / Andreassen eredményeinek általánosításával a következő – meglehetősen elnagyolt – szabályt állítottam fel: aki nem depressziós, nem lehet jó regényíró.”² De vajon minden esetben betegségnek tekinthető-e az egyensúlyzavar, a hangulatingadozás?

Eme kérdés árnyalásához remek támpontokat nyújt Földényi F. László *Melankólia* című könyve. A szerző ugyanis rendkívül szerteágazó anyag segítségével mutatja be azt a folyamatot, melynek eredményeként a melankólia kifejezést a 19. században a depresszióval azonosítják, majd az eredeti elnevezést végleg (?) e fogalommal cserélik fel. A vizsgálódás szempontjából kitüntetett jelentőségű a romantika kora, hiszen ebben az időszakban a melankólia és a zsenialitás feltételezik egymást.³ A kedély állandó inga-

¹ Lionel Trilling: *Művészet és neurózis*. Fordította Árokszállás Zoltán. Budapest, 1979, Európa Könyvkiadó. 122. és 130. o. „Egyes neurotikusok, épp mert érzékenyebbek az átlagnál, a valóság bizonyos régióiban többet és élesebben látnak. Nem egy neurotikus vagy pszichotikus beteg bensőségebb kapcsolatban áll a tudattalannal, mint a normális emberek. Azt is hozzátehetjük, hogy a neurotikus vagy pszichotikus valóságfelfogás kifejeződése minden bizonnyal intenzívebb a normálisénál.” „Tagadhatatlan, hogy minden elszenvedett betegség vagy sérülés beépül (a művész) alkotásaiba is, és annak minden elemére rányomja bélyegét, de ne feledjük, hogy mindannyian ki vagyunk téve a betegségeknek és a sérüléseknek, amiket az élet pazarló bőkezűséggel mér ránk. A művészt tőlünk épp az a képessége különbözteti meg, hogy képes közös kínjaink anyagának formát adni.”

² Kurt Vonnegut: *Halálnál is rosszabb. Életrajzi jegyzetek az 1980-as évekből*. Fordította Szántó György Tibor. Budapest, 2004, Maecenas Könyvkiadó. 32. o. Később Vonnegut reflektál William Styron *Látható sötétség* című könyvére is – mely beszámoló a szerző egy depressziós rohamáról – a következőképpen: „A könyv elolvasása után kijelenthetem, hogy az öngyilkosságra hajlamos egyének is két csoportba sorolhatók. Styron csoportja az agy szerkezetét és vegyületeit okolja, az agyuk is inkább salátástálba illik. Az én csoportom az Univerzumot hibáztatja. (Mi nem szarakodunk.)” Uo., 266. o.

³ Könyvének egyik leghatásosabb passzusában Földényi ezt Caspar David Friedrich híres festményének, a *Rügeni krétaszikláknak* és a fiatalon eltávozott alkotók halálozási évszámának egymásra

dozása, a mélabú – amely a vígság orcáját ölti – olyan remekműveket inspirál ekkor, mint például John Keats verse, *A melankóliáról*:

„jaj, mert bár járd a Vígság templomát,
szentélyét fátylas Mélabú üli”.⁴

A 19. század derekán a melankólia összekapcsolódik egy olyan fogalommal is, melynek óriási jelentősége van a modern líra történetében: a spleennel (a világfájdalommal). Charles Baudelaire, akinek életét legendák övezik, és akinek depresszióra való hajlama köztudott, négy verset is írt e címen; korszakfordító kötetének, *A romlás virágainak* első ciklusa pedig – a *Spleen és Ideál* – a költemények tudatos egymás mellé helyezésével egyfajta hullámmozgást érzékeltet. A *Spleen* (IV.) beszédhelyzetét átfojga a környezet és a lírai én állapotát, a szorongást testi-lelki folyamatként viszi színre:

„– És hosszú gyászokcsik, se dob, se zeneszó más,
vonulnak lassan át a lelkemen; s tovább
sír a megvert Remény s a zsarnoki Szorongás
koponyámba döfi fekete zászlaját.”⁵

A romlás virágainak második tervezett címe *Les Limbes* volt. A szót, melyet „Pokol tornáca”-ként fordítanak – katolikus teológiai értelme mellett – a 17. század vége felé használni kezdték bizonytalan, szorongásos lelkiállapotok, vagy nehezen meghatározható lelki és szellemi régiók jelölésére is. Baudelaire szerint a *Les Limbes* „a modern ifjúság vívódásait és melankóliáit (lett volna) hivatott kifejezni.”⁶

A magyar olvasóban az egyensúlyvesztés kapcsán szinte mindennapi természetességgel ötlük fel József Attila neve és mindaz, amit e név jelent: tragikus életút, kiemelkedő teljesítmény, depresszív hangoltság és irodalmi látásmód összefonódása. (A „*Miért fáj ma is?*” című kötet gyűjtötte össze legutóbb a költő olyan írásait, amelyekben mintegy pszichológusként elemzi saját állapotát, s ezeket egészítették ki a szerkesztők az öngyilkosságba torkolló válság szakszerű értelmezéseivel.)⁷ Az irodalomtörténészeket azonban leginkább József Attila kései versei gondolkodtatják el, melyek a személyiség megosztottságát érzékeltetve líratörténeti fordulópontot is jeleznek. A *Ki-be ugrál* című 1936-os verset Bak Róbert, a költő kezelőorvosa a pszichózis áttöréseként értelmezte, hiszen/másfelől a szöveg meg is fogalmazza az én tűnékenységét, fenyegető feloldódását:

„... Ezen a világon
nincs senkim, semmim. S mit úgy hivat: én,
az sincsen. Utolsó morzsáit rágom,
amig elkészül ez a költemény...”

montírozásával érzékelteti: „Friedrich festményén hárman néznek a halálból, vagy talán hárman tekintenek felénk a halálból. De a szakadékból más arcok is felderengenek előttünk.” Többek között a 28 éves Novalis, a 25 éves Wackenroder, a 25 éves Hauff, a 24 éves Büchner, a 34 éves Kleist, a 18 éves Chatterton, a 26 éves Keats, a 30 éves Shelley, a 36 éves Byron, a 27 éves Burns stb. stb.

⁴ Tóth Árpád fordítása.

⁵ Tornai József fordítása.

⁶ Függelék. In Charles Baudelaire: *A Rossz virágai*. (Les Fleurs du Mal.) Fordította Tornai József. Békéscsaba, 1991, Tevan Kiadó. 293–294. o.

⁷ „*Miért fáj ma is?*” Az ismeretlen József Attila. Szerkesztette Horváth Iván és Tverdota György. Budapest, 1992, Balassi Kiadó.

Könyörtelen tény, hogy ami József Attila esetében az egyik oldalon súlyos veszteséget jelent – a szerző betegsége, korai halála –, az a másik oldalon – a lírai nyelv megújításában – számottevő nyereséggel jár.

A fenti gondolatmenet ilyen formában természetesen nem szerepel Földényi F. László könyvében (József Attila neve talán elő sem fordul a nagylélegzetű esszéjében). A *Melankólia* ugyanakkor a fogalmi kereteket szétfeszítő, a test és lélek egységét reprezentáló jelenséget úgy járja körbe, hogy közben felnyitja annak több évezredes értelmezéstörténetét.⁸ Földényi a mítosz, a filozófia, a teológia, a művészet és az orvostudomány aszimmetrikus diskurzusait olyan történeti konstrukcióba ágyazza, mely lehetővé teszi a melankólia ideológiai feltételezettségének reflektált bemutatását. E vizsgálat többek között arra derít fényt, hogy „Az emberi tényező rendszerezhetetlen”. A humánantropológia következetes védelmezése helyenként polémia torkollik: a szerző a természettudomány objektivizmusát próbálja leleplezni. Például: „A nyelvhasználat int arra, ami a tudományt nem foglalkoztatja: a melankólia a létezés mélyebb (és nehezebben követhető) összefüggéseire utal, mint a depresszió. Éppen ez a határtalanság zavarja a tudományt, amely bekeríthetőnek véli az ember mind kijebb toló horizontjait – a létértelmezés végül is nem diagnosztizálható.”

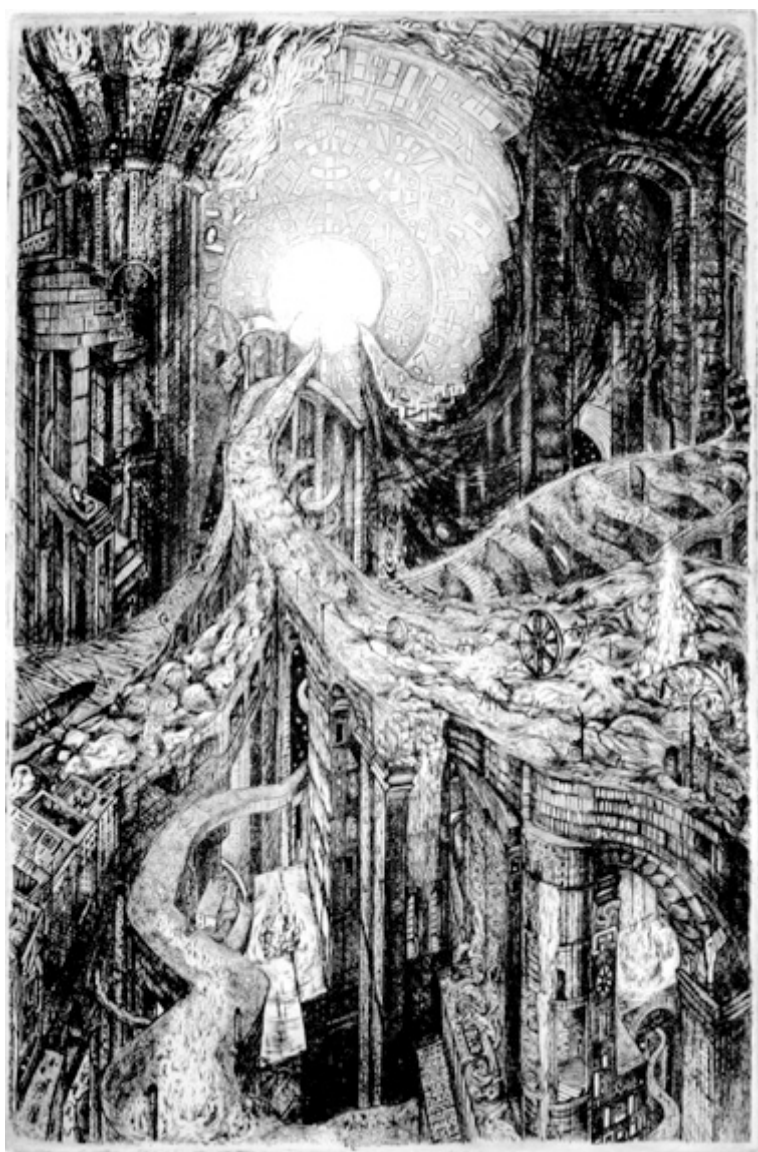
Érdemes tehát óvatosabban kezelnünk a kérdést: az egyensúlyzavar nem feltétlenül betegség, mint ahogyan a melankólia és a depresszió sem mindig szinonim fogalmak. A fenti három versrészlet bár valóban értelmezhető egy-egy „beteges elme” megnyilvánulásaként, a hozzájuk társítható poétikai szemlélet azonban már kevésbé (a romantika megváltozott hagyománykezelése, a modernség attitűdjének kivetítése, az utómodern szubjektum válsága). A szóban forgó könyv megkerülhetetlen érdeme, hogy folytonosan ártrendező rálátást biztosít e dinamikára, éppen azért, hogy nyitva hagyja, élővé teszi a „történet” kezdetét jelentő arisztotelési dilemmát: „Miért, hogy mindazok, akik kimagaslóak a filozófiában vagy a politikában vagy a költészetben vagy a művészetekben, melankolikusak?”⁹

Földényi F. László nagyszabású esszéfűzésének harmadik, bővített kiadása a Kalligram Kiadó gondozásában látott napvilágot (2003 őszén [!]), impozáns kivitelben. A több generáció számára is kanonikus értékű olvasmányt számos európai nyelvre lefordították, a szerző teljesítményét rangos kritikusok méltatták. Egyikőjük (Ulrich Horstmann) megállapítása eszmefuttatásunk végére kívánczik: „Az egyes korszakok vagy képviselők megítélésében az olvasónak más véleménye is lehet. Ám éppilyen vitathatatlan, hogy Földényi panorámája (...) még a szangvinikusakat is olvasásra csábítja.”¹⁰ Melankólia a köbön.

⁸ Hogy az irodalomban máig ható paradigmatis jelenségről van szó, arra kiváló példa Stefan Chwin *Hanemann* című regénye, amelynek jó pár szereplője a melankólia hagyományának tipikus figurája.

⁹ Az Arisztotelész iskolájában összeállított ún. *Problemata Physica* 30. szakaszának nyitómondata (953a).

¹⁰ A *Die Zeit*-ben megjelent recenzióból vett idézet Földényi könyvének hátlapján.

Coda

ha netán amerikában... ◀

lehetnék dzsonn a viszkifőző
vagy dzsészon a bohém pufók
dzsim a háborúk veteránja
vagy dzsék kit elloptak az ufók

dzsordzs talán a vadászpilóta
vagy dzsekk a vegasi pókerarc
dzsékob atom- meg géntudós
dzsó kit tűzsdén nem ér kudarc

tán dzsonátán a prédikátor
esetleg dzserri a zenész
ha netán amerikában
vagy hómlessz s enne a penész

de nem

Fotó Németh Dániel

Roma Parlament

1990-ben alapították civil cigány szervezetek. A tagszervezetek közös érdekeit képviseli, és a magyarországi cigányság helyzetének tömeges méretű megváltoztatásáért, kulturális identitásának megőrzéséért dolgozó intézményeket, szakmai programokat működtet, politikai tevékenységet folytat. Művészeti programjai, irodalmi, zenei, színházi

rendezvényei lehetőséget adnak arra, hogy cigány emberek közösen éljék meg a saját kultúrájukat. Ifjúsági programjai szolgálják azt a kortárs fiatal nemzedéket, amely képes lehet a cigányság helyzetének pozitív változtatására, kultúrájának megtartására. A Roma Parlamentben található az egyetlen gyűjteményes állandó kiállítás cigány művészeti alkotásokból. A Balázs János Galéria időszakos kiállításokat mutat be havonta. A kortárs zenész nemzedéket bemutató Sarasate koncerttermi estéken komolyzenei és dzsezzprodukciók, a Harlem Színpad előadásában színházi darabok mellett az Ando Drom Zeneház programjai és a roma rapperek rap-portja váltják egymást. A *Hozzám beszélsz?* filmklub egyetemista szervezők és érdeklődők találkozásait biztosítja a Szotyri moziban.

- ▶ 1999. 1-2. SCI-FI
- ▶ 2000. 1-2. (POSZT)APOKALIPSZIS
- ▶ 2000. 3-4. PETER GREENAWAY
- ▶ 2001. 1-2. CYBERPUNK
- ▶ 2001. 3-4. SZÁMÍTÓGÉP
- ▶ 2002. 1-2. MÉDIA
- ▶ 2003. 1. FANTASY
- ▶ 2003. 2. VARÁZSLAT
- ▶ 2003. 3. ÉDES ANYANYELVÜNK
WEÖRES SÁNDOR
- ▶ 2003. 4. PSZICHOAKTÍV NYELVSZEREK
- ▶ 2004. 1. HORROR
- ▶ 2004. 2. BRET EASTON ELLIS

irodalmi folyóirat